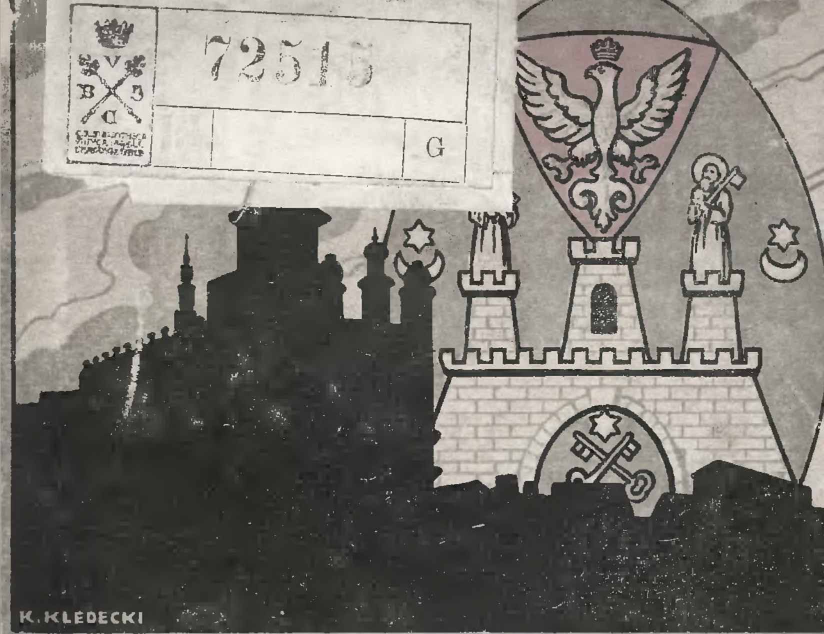

ROCZNIK DLA HANDLU I PRZEMYSŁU NA ROK 1922

NAKŁADEM I DRUKIEM
«POL»
POLSKA MECHAN. FABRYKA
WYROBÓW PAPIEROWYCH
(DAWN. COHN & SIEBURTH) T. Z. O. P.
W POZNANIU.

HURTOWNIA SPÓŁEK SPOŻYWCÓW

TOWARZYSTWO AKCYJNE

CENTRALA: W POZNANIU ULICA GWARNA 19

(wkrótce przeniesione zostaną biura do własnego domu przy ulicy Św. Marcina nr. 27)

MAGAZYNY PRZY TAMIE GARBARSKIEJ
z własnemi bocznicami kolejowemi i połączeniem wodnem.

Adres dla depesz: SPOŻYWCA — POZNAŃ
Adres dla przesyłek pocztowych i listów: POZNAŃ
Skrz. poczt. 420. Telef. 1256 i 1257. Dyrekcja: 5149.

KONTA BANKOWE:
BANK ZWIĄZKU SPÓŁEK ZAROBKOWYCH POZNAŃ I GDAŃSK
BANK PR... POZNAŃ — BANK ZJEDNOCZENIA POZNAŃ
Konto cze... ści w Poznaniu.

ODD... ĄDZU

...ia

A... ZIĄDZ
Adres... RUDZIĄDZ
Skryt... . 741 i 724.

BANK Z... GRUDZIĄDZU
Konto cz... ości w Poznaniu.

OD... ŃSKU

...5

...AŃSK
Kon... . w Gdańsku

Dział I. Towary ...alne.

Kawa, herbata, kakao, czekolada, ryż, wszelkie korzenie, śledzie norweskie szkockie i holenderskie, sói, kawa słodowa, makaron, musztarda, kasze, cykorja, mączka ryżowa i pszenna, zapałki, papierosy, mydła do prania i toaletowe, proszki do prania, proszki do pieczenia, proszki budyniowe, modre, sztywnik, keksy, pierniki, pasty na obuwie, szczotki do szorowania i zamiatania i t. d.

Dział II. Towary włókniste.

Wszelkie wyroby włókniste, trykoty, pończochy, nici, sznurowadła, ceraty, firany, kołdry, dery, fartuchy, koszule i t. d.

Dział III. Towary różne.

Naczynia fajansowe i porcelanowe, szkło, sprzęty domowe, wagi dziesiętne i stołowe i t. d.

Dział IV. Towary skórzane.

Obuwie damskie i męskie, laczki pilśniowe, skórkowe, drewniaki i t. d.

Dział V. Ziemiopłody.

mąka zboże i ziemniaki.

NAJPOWAŻNIEJSZE PRZEDSIĘBIORSTWO TEGO RODZAJU NA ZACHODZIE POLSKI.

ROCZNIK

DLA

HANDLU I PRZEMYSŁU

NA ROK

1922

NOTATNIK
I NIEZBĘDNY PODRĘCZNIK
DLA PP. KUPCÓW, PRZEMYSŁOWCÓW, BANKÓW,
ROLNIKÓW,
HOTELISTÓW,
-- ETC. ETC. --

OPRACOWAŁ I UŁOŻYŁ
MICHAŁ KULIŃSKI

NAKŁADEM I DRUKIEM FIRMY

„POL" POLSKA MECHAN. FABRYKA „WYROBÓW PAPIEROWYCH (DAWN. COHN & SIEBURTH) T. Z O. P.

POZNAŃ Grobla 14 - TELEFONY 3261 i 3264 - Adr. telegr. „POL"

DO NASZYCH CZYTELNIKÓW!

Do przyszłego wydania „ROCZNIKA" proponuję następujące zmiany:

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Podpis i dokładny adres ....

....

....

DO NASZYCH CZYTELNIKÓW

Otwarcie wyznajemy, że z pewną obawą przystępowaliśmy do wydawnictwa niniejszego „ROCZNIKA DLA HANDLU i PRZEMYSŁU“. Złożyły się na to różne powody i trudności, mianowicie brak doświadczenia i praktyki w tej dziedzinie, powtóre — na co główny nacisk kładziemy, obawa, by nie naśladować bezkrytycznie podobnych wydawnictw obcych, zwłaszcza niemieckich, czego zresztą w zupełności z natury rzeczy nie dało się uniknąć. Również należało przezwyciężyć trudności techniczne — brak papieru, farb, materjałów etc.

W dziale informacyjno-statystycznym staraliśmy się dać li tylko to, co odnośnego kupca, przemysłowca etc. rzeczywiście zainteresować i z czego tenże korzyść odnieść może. Statystyczne dane co do kraju naszego, i jego ustroju niestety, w czasie, gdy to piszemy, nie były jeszcze (prócz Konstytucji) ustalone, to samo dotyczy Polskiego Sądownictwa Handlowego. Naszym Szan. Czytelnikom przyrzekamy za to w przyszłym „Roczniku“, sprawy te szerzej traktować.

Jeżeli tu i owdzie, mianowicie w spisach, zaszły braki i niedokładności, co oczywiście przy pierwszem wydaniu Notatnika było wręcz nieuniknionem, prosimy pokryć to wyrozumieniem, i o ile możliwe, zaszłe usterki i nieścisłości sprostować, by w drugiem wydaniu „Rocznika“ nie powtórzyły się. Również chętnie przyjmiemy rady i wskazówki co ew. do zmian i ulepszeń „Rocznika“ w przyszłości. W tym celu prosimy wypełnić i nadesłać nam załącznik w Roczniku, „Dla naszych Czytelników“.

Pragniemy usilnie, by „Rocznik dla Handlu i Przemysłu“ był i stał się z czasem rzeczywiście stałym podręcznikiem dla każdego kupca i przemysłowca, i nieodłącznym jego przyjacielem.

Jeżeli zadanie to, tem pierwszem wydawnictwem naszem, chociaż w drobnej części tylko, udało się nam urzeczywistnić, będzie to dla nas zachętą, doda nam bodźca i otuchy na przyszłość, ażeby stale udoskonalać „ROCZNIK“ w obranym kierunku.

WYDAWNICTWO
ROCZNIKA
DLA HANDLU I PRZEMYSŁU

MICHAŁ KULIŃSKI

POZNAŃ, W LIPCU 1921.

KALENDARZ NA ROK 1922

STYCZEŃ

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	N	**Nowy Rok**	Mieczysława
2	P	Makarego Op.	Strzeżysława
3	W	Genowefy	Władysława
4	Ś	Tytusa bisk.	Dobromira
5	C	Telesfora p. i m.	Własłibora
6	P	**Św. 3 Króli**	Bojomira
7	S	Juljana m.	Światosława
8	N	Seweryna	Mścisława
9	P	Marcjanny	Władymira
10	W	Jana Dobrego	Dobrosława
11	Ś	Hygina p. i m.	Krzesimira
12	C	Arkadjusza	Czesława
13	P	Weroniki	Bogumiła
14	S	Hilarego	Radogosta
15	N	Pawła pust.	Domosława
16	P	Marcelego p.	Włodzimira
17	W	Antoniego op.	Rościsława
18	Ś	Kat. św. Piotra	Jaropełka
19	C	Kanuta	Ratimira
20	P	Fabjana i Seb.	Sebastjana
21	S	Agnieszki p. i m.	Jarosława
22	N	Winc. i Anast.	Witisława
23	P	ZAŚL. NMP.	Wrócisława
24	W	Tymoteusza	Chwaliboga
25	Ś	Nawr. ś. Pawła	Miłosza
26	C	Polikarpa b.	Skarbimira
27	P	Jana Złotoust.	Przybysława
28	S	Walerego	Radomira
29	N	Franc. Salez.	Zdzisława
30	P	Martyny p.	Dobrogniewa
31	W	Piotra z Noli	Spitogniewa

LUTY

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	S	Ignacego b.	Żegoty
2	C	**NMP. Grom.**	Mirosława
3	P	Błażeja b. i m.	Błażeja
4	S	Andrz. Kors. b.	Witosława bł.
5	N	Pawła i Jana m.	Dobrochny
6	P	Doroty p. i m.	Bohdana
7	W	Romualda op.	Szulisława bł.
8	Ś	Jana z Maty	Gniewom. bł.
9	C	Apolonji	Gorysława
10	P	Scholastyki	Tomiła bł.
11	S	NMP. z Lurd	Świętochny
12	N	Aleksego b.	Radzyna św.
13	P	Kat. de Riccis	Jordana św.
14	W	Walentego	Niemira
15	Ś	Faustyna i Jow.	Szczęsława
16	C	Juljanny p.	Milada bł.
17	P	Sabina	Świętorada
18	S	Symeona b.	Wielosława
19	N	Konrada	Czcisława bł.
20	P	Leona b.	Lubomiły
21	W	Feliksa i Eleon.	Onosława
22	Ś	Małg. z Korton.	Wrócisława
23	C	Piotra Dam.	Przedzisława
24	E	Macieja ap.	Bogusza
25	S	Anastazji	Sławoboja
26	N	Wiktora	Mirosława
27	P	Aleksandra b.	Wiarosława
28	W	Romana i Teof.	Tworzymira

MARZEC

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	Ś	POPIELEC	Budzisława
2	C	Heleny ces.	Radosława
3	P	Kunegundy c.	Sławomiły
4	S	Kazimierza kr.	Kazimierza
5	N	Wacława m.	Pakosława
6	P	Kolety p.	Wojsława
7	W	Tomasza z Ak.	Błogowita bł.
8	Ś	Jana Bożego	Miłogosta
9	C	Franciszki Rz.	Mścisława bł.
10	P	40 Męczennik.	Bożesława
11	S	Konstantyna	Ludosława
12	N	Grzegorza W.	Swiatosza
13	P	Bł. Winc. Kadł.	Niecisława
14	W	Matyldy	Bożeny
15	Ś	Izabeli p.	Długomiły
16	C	Cyrjaka	Ojcosławy
17	P	Gertrudy	Zbigniewa
18	S	Cyryla Jeroz.	Boguchwała
19	N	**Józefa Obl.**	Bohdana
20	P	Eufemji m.	Polemira
21	W	Benedykta op.	Błogosława
22	Ś	Pawła b.	Godysława
23	C	Katarzyny Szw.	Czcimisława
24	P	Bł. Jana Sark.	Zbisława
25	S	**Zw. NMP.**	Ludomira
26	N	Teodora	Więcysława
27	P	Jana Dam.	Świętoboja
28	W	Jana Kapistr.	Bohdała bł.
29	Ś	Eustazjusza	Krzesława
30	C	Jana Klimaka	Szukosława
31	P	Balbiny	Dobromira

KWIECIEŃ

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	S	Hugona b.	Zbigniewa
2	N	Franc. z Pauli	Sudomira
3	P	Ryszarda b.	Mnożysława
4	W	Izydora b.	Własłisława
5	Ś	Wincentego	Bożywoja
6	C	Celestyna p.	Świętobór bł.
7	P	Epifaniusza m.	Przesława
8	S	Dyonizego m.	Radosława
9	N	Marji Kleof.	Dobrosława
10	P	Ezechiela pror.	Gorysława
11	W	Leona pap.	Jaromira
12	Ś	Juljusza pap.	Lubosława
13	C	† W. CZWART.	Przemysława
14	P	† W. PIĄTEK	Myślimira
15	S	† W. SOBOTA	Wacława bł.
16	N	**Wielkanoc**	Nosisława
17	P	**P. Wielk.**	Krasisława
18	W	Apolonjusza m.	Gościsława
19	Ś	Jerzego	Władimira
20	C	Teodora b.	Czesł. Męcz.
21	P	Anzelma b.	Drogomiła
22	S	Kaja i Sotera	Strzeżymira
23	N	Wojciecha b.	Wojciecha
24	P	Fidelisa Sigm.	Jerzego św.
25	W	Marka ewang.	Jarosława św.
26	Ś	NMP. D. Rady	Spitimira
27	C	Anastazego p.	Bogufała
28	P	Pawła od Krz.	Żywisława
29	S	Piotra męcz.	Sławogosta
30	N	Katarzyny Sep.	Chwalisława

MAJ

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	P	Filipa i Jakóba	Lubomira
2	W	Atanazego b.	Witimira
3	Ś	Znal. ś. Krzyża	Świętosława
4	C	Florjana m.	Wieńczysł.
5	P	Piusa V. p.	Chotisława
6	S	Jana w Oleju	Gościwita bł.
7	N	Juwenalisa m.	Ludomiła św.
8	P	**Stanisława b.**	Stanisława ś.
9	W	Grzegorza	Bożorada bł.
10	Ś	Izydora oracza	Cierpimira
11	C	Franc. de Hier.	Ludowita
12	P	Pankracego	Wszemiła
13	S	Hilarego b.	Cichosława
14	N	Bonifacego m.	Dobiesława
15	P	Zofji i 3 córek	Strzeżysława
16	W	Jana Nep.	Wieńczysł.
17	Ś	Paschalisa	Sławomira
18	C	Wenancjusza	Wszesława
19	P	Piotra Cel. p.	Krzesomyśla
20	S	Bernardyna	Bronimira
21	N	Feliksa	Przesława bł.
22	P	Julji p. † (krzyż. dni)	Wisława bł.
23	W	Andrzeja † (krzyż. dni)	Budziwója
24	Ś	NMP. W. w. † (krzyż. dni)	Tomira
25	C	Wnieb. P.	Borysława
26	P	Filipa Ner.	Więcymiła
27	S	Marji M. de Paz.	Rusława
28	N	Augustyna	Jaromira
29	P	Teodozji m.	Boguchwała
30	W	Feliksa p.	Szulimira
31	Ś	Matki B. S. Jez.	Bożesława

CZERWIEC

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	C	Jakóba Strepy	Swiatopełka
2	P	Erazma m.	Ratysława bł.
3	S	Klotyldy	Bratumiły
4	N	**Zielone Św.**	Litomiła
5	P	**Pon. Ziel. Św.**	Dobromiła
6	W	Norberta op.	Cichomira
7	Ś	Roberta b.	Wisława bł.
8	C	Medarda b.	Wyszosława
9	P	Pryma i Felic.	Sławoja
10	S	Małgorzaty kr.	Bogumiła św.
11	N	Barnaby Ap.	Radomiła
12	P	Jana Fak.	Wyszomira
13	W	Antoniego z P.	Chotimira
14	Ś	Bazylego W.	Przedzim. bł.
15	C	**Boże Ciało**	Wita św.
16	P	Jana Regisa	Budzimira
17	S	Bł. Jolanty	Drogomysła
18	N	Marka i Marc.	Długosława
19	P	Gerwaz. i Prot.	Borzysława
20	W	Sylwerjusza	Bogna św.
21	Ś	Alojzego	Domysława
22	C	Paulina b.	Broniwoja
23	P	Agrypiny p.	Wandy
24	S	JANA CHRZC.	Janisława
25	N	Wilhelma op.	Własłimiła
26	P	Jana i Pawła	Rozmysława
27	W	Władysława	Władysł. św.
28	Ś	Leona pap.	Zbroisława
29	C	**Piotra i Paw.**	Wyszomira
30	P	Lucyny	Cichosława

KALENDARZ NA ROK 1922

LIPIEC

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	S	Naj. Krwi J. Ch.	Bogosława
2	N	NAW. NMP.	Ojcomiła
3	P	Anatola	Miłosława
4	W	Ireneusza b.	Wielisława
5	Ś	Cyryla i Met.	Prokopa
6	C	Dominika p.	Izasława
7	P	Pulcherji p.	Krasnor. bł.
8	S	Elżbiety kr.	Chwalimira
9	N	Mikołaja i tow.	Strach. i Cyr
10	P	Sied. braci mm.	Radziwora
11	W	Piusa I.	Olecha św.
12	Ś	Jana Gwalb.	Tolimira bł.
13	C	Anakleta	Radomiła
14	P	Bonawentury	Dobrogosta
15	S	Henryka	Radosława
16	N	NMP. SZKAP.	Dzierżysława
17	P	Aleksego	Dzierżykraja
18	W	Szymona z Lip.	Unisława
19	Ś	Wincent. a P.	Wodzisława
20	C	Bł. Czesława	Czesława św.
21	P	Praksedy p.	Stosł. i Dys.
22	S	Marji Magdal.	Bolesława
23	N	Apolinar. b. i m.	Żelisława
24	P	Kunegundy	Lubomira
25	W	Jakóba ap.	Sławosza
26	Ś	Anny M. NMP.	Mirosława
27	C	Pantaleona	Wszebora
28	P	Botwina m.	Świętomira
29	S	Marty p.	Cierpisława
30	N	Heleny	Ludomira
31	P	Ignacego Lojoli	Zdobysława

SIERPIEŃ

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	W	Piotra w ok.	Rolisława
2	Ś	NMP. ANIEL.	Świątosława
3	C	Znal. ś. Szczep.	Letosława
4	P	Dominika	Ostromira bł.
5	S	NMP. ŚNIEŻ.	Stanisława ś.
6	N	Przem. Pańsk.	Chlebosława
7	P	Kajetana	Olecha św.
8	W	Cyrjaka m.	Niezamyśla
9	Ś	Romana m.	Borysa i Chl.
10	C	Wawrzyńca b.	Wawrzyńca
11	P	Filomeny p.	Włodzimiry
12	S	Klary p.	Sławy bł.
13	N	Jana Berchm.	Rosława
14	P	Euzebjusza	Dobrowoja
15	W	Wnieb. NPM.	Jacława św.
16	Ś	Joachima	Domorada
17	C	Jacka	Mirona św.
18	P	Heleny ces.	Bronisławy ś.
19	S	Marjana	Bolesława
20	N	Bernarda op.	Sobiesława
21	P	Joanny Franc.	Kazimiry
22	W	Tymoteusza	Radomiła
23	Ś	Filipa Benic.	Cichomiła
24	C	Bartłomieja Ap.	Cieszymira
25	P	Ludwika kr.	Namysława
26	S	Zefiryna p.	Włastimiry
27	N	Jana Kalas.	Przedzisława
28	P	Augusta b.	Wyszomira
29	W	Ścięc. ś. Jana	Racibora bł.
30	Ś	Róży z Limy	Szczęsnego ś.
31	C	Rajmunda	Swiętosława

WRZESIEŃ

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	P	Idziego op.	Dzierżysława
2	S	Stefana kr.	Czciboga
3	N	Bł. Bronisławy	Przesława
4	P	Rozalji p.	Rościsława
5	W	Wawrzyńca	Wodzisława
6	Ś	Zacharjasza p.	Drogowita
7	C	Reginy	Domosława
8	P	NAR. NMP.	Radosława
9	S	Piotra Klaw.	Sobiebora
10	N	Mikołaja z Tol.	Władyboja
11	P	Prota i Jacka	Iścisława
12	W	Imię NMP.	Radzimira
13	Ś	Aureljusza	Chronisława
14	C	Podw. ś. Krzyża	Ziemom. bł.
15	S	Sied. Bol. NMP.	Budzimiła
16	S	Cyprjana	Sędzisława
17	N	Pięt. ś. Franc.	Droguslawa
18	P	Józefa z Kup.	Dobrowita
19	W	Januarego m.	Krzepimira
20	Ś	Eustachego	Myślisława
21	C	Mateusza Ap.	Bożydara
22	P	Tomasza z Wil.	Zelimira
23	S	Tekli p. i m.	Bogusł. bł.
24	N	NMP. Okupu	Homira
25	P	Bł. Władysława	Świętopełka
26	W	Cyprjana i Just.	Ładysława bł.
27	Ś	Kosmy i Dam.	Damiana
28	C	Wacława m.	Wacława św.
29	P	Michała arch.	Radziboga
30	S	Hieronima	Imisława

PAŹDZIERNIK

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	N	Remigjusza b.	Znatisława
2	P	Anioła Stróża	Stanimira
3	W	Kandyda m.	Siemiana
4	Ś	Franc. Seraf.	Bratysł. bl.
5	C	Placyda i Tow.	Zasława
6	P	Brunona	Bronisława
7	S	NMP. Różańc.	Rosławy
8	N	Brygidy	Wojsławy
9	P	Dyonizego	Domogosta
10	W	Franc. Borg.	Tomiła
11	Ś	Gereona m.	Dobromiły
12	C	Maksymiljana	Grzemisława
13	P	Edwarda	Ziemisława
14	S	Kaliksta p.	Dzierżymira
15	N	Jadwigi i Ter.	Drogosławy
16	P	Galusa op.	Radzisława
17	W	Bł. Małgorzaty	Żytisławy
18	Ś	Łukasza ew.	Bratumiły
19	C	Piotra z Alkam.	Ziemowita bł.
20	P	Jana Kantego	Budzisławy
21	S	Urszuli p.	Daromiły
22	N	Korduli p. i m.	Przybysławy
23	P	Najśw. Zbawic.	Włastimira
24	W	Rafała archan.	Liemisława
25	Ś	Chryz. i Darji	Samomysła
26	C	Ewarysta p.	Lutosława
27	P	Florencjusza	Witomiła
28	S	Szymona i Judy	Władyboga
29	N	Narcyza b.	Dalemiła
30	P	Alfonsa Rodr.	Przemysława
31	W	Wolfganga b.	Godzimira

LISTOPAD

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	Ś	**Wsz. Święt.**	Wracisława
2	C	Dzień zad.	Witimira
3	P	Huberta b.	Chwalisława
4	S	Karola Bor.	Mściwoja
5	N	Zacharjasza pr.	Sławomira bł.
6	P	Leonarda	Wszechwł.
7	W	Engelberta m.	Żytomira
8	Ś	4 Koronatów	Sędziwoja
9	C	Teodora m.	Bogodara
10	P	Andrzeja z Aw.	Ludomira
11	S	Marcina b.	Spitosława
12	N	Marcina p. i m.	Nowosława
13	P	Dydaka	Wszerada
14	W	Józefata b. i m.	Włodzimira
15	Ś	Leopolda	Przebysława
16	C	Edmunda b.	Stanisł. K. św.
17	P	Salemei	Zbisławy
18	S	Romana m.	Radomira
19	N	Elżbiety wd.	Drogomiry
20	P	Feliksa Walez.	Sędzimira
21	W	Ofiarow. NMP.	Sławy
22	Ś	Cecylji p.	Wszemiły
23	C	Klemensa	Miływoja
24	P	Jana od Krzyża	Dorosława
25	S	Katarzyny p.	Chwalimiry
26	N	Piotra Aleks.	Lechosława
27	P	Walerjana b. m.	Tomira
28	W	Mansweta	Gościrada
29	Ś	Saturnina	Przemysława
30	C	Andrzeja op.	Ludosława

GRUDZIEŃ

		Imiona rzym.-kat.	Imiona słow.
1	P	Eligjusza b.	Samosławy
2	S	Bibiany p. i m.	Szulisława
3	N	**Adwent**	Wiślimira
4	P	Barbary p. i m.	Lubomiły
5	W	Saby op.	Spitosławy
6	Ś	Mikołaja b.	Jarogniewa
7	C	Ambrożego b.	Ludomyśla
8	P	**Niep. P. NMP.**	Boguwola
9	S	Leokadji	Wyszosławy
10	N	NMP. Loret.	Radzisł. bł.
11	P	Damazego p.	Wojmira
12	W	Leoncjusza m.	Wolidara
13	Ś	Łucji p. i m.	Władysława
14	C	Alfreda kr.	Sławibora
15	P	Walerj. i Ireny	Wolimira
16	S	Euzebjusza	Zdzisława
17	N	Łazarza b.	Zyrosława
18	P	Oczek. NMP.	Wszemira
19	W	Nemezjusza b.	Mścigniewa
20	Ś	Teofila m.	Bogumiły
21	C	Tomasza Ap.	Tomisł. bł.
22	P	Zenona m.	Drogomira
23	S	Wiktorji p. i m.	Sławomira
24	N	Wigilja Ad. i Ewy	Godysława
25	P	**Boże Narodz.**	Grymisława
26	W	**Szczepana m.**	Wróciwoja
27	Ś	Jana E.	Radomyśla
28	C	Młodzianków	Godzisława
29	P	Tomasza b.	Gosława bł.
30	S	Eugenjusza	Ludomiła
31	N	Sylwestra	Lasoty

WYKAZ

dni całego roku, celem zapamiętania sobie (podkreślenia) ważnych dat n. p. płatności weksli, hipotek, procentów, terminów, Imienin itp.

Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
30		30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
31		31		31		31	31		31		31

KALENDARZ

NA ROK

1922

	STYCZEŃ	LUTY	MARZEC	KWIECIEŃ
Niedziela	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Poniedziałek	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
Wtorek	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25
Środa	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26
Czwartek	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27
Piątek	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Sobota	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29

	MAJ	CZERWIEC	LIPIEC	SIERPIEŃ
Niedziela	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
Poniedziałek	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Wtorek	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Środa	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Czwartek	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
Piątek	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
Sobota	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26

	WRZESIEŃ	PAŹDZIERNIK	LISTOPAD	GRUDZIEŃ
Niedziela	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
Poniedziałek	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
Wtorek	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
Środa	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
Czwartek	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
Piątek	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
Sobota	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30

Styczeń 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: NOWY ROK
Kal. słow.: Mieczysława

Niedziela **1**

(1—359) (Rok handlowy = 360 dni)

Jeżeli chcesz być człowiekiem po Bogu i po ludziach, nie czepiaj się jak bluszcz drzew obcych, żyj sokami własnymi.

Józef Szujski.

Styczeń 1922

(31 dni)

2 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: MAKAREGO OP.
Kal. słow.: STRZEŻYSŁAWA

(2—358)

3 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: GENOWEFY
Kal. słow. WŁASTYMIŁA

(3—357)

Każda dusza musi czemkolwiek być poruszoną; jeśli nią nie ruszają wielkie rzeczy, to się ruszać będzie w niskości i podłości.
A. Mickiewicz.

Styczeń 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: TYTUSA BISK.
Kal. słow.: DOBROMIRA

Środa **4**

(4—356)

Kal. rzym.-kat.: TELESFORA P. I M.
Kal. słow.: WŁASTIBORA

Czwartek **5**

(5—355)

Przyszłość zdobywa, kto o nią walczy.
J. I. Kraszewski.

Styczeń 1922

(31 dni)

6 Piątek

Kal. rzym.-kat.: ŚW. 3 KRÓLI
Kal. słow.: BOJOMIRA

(6—354)

7 Sobota

Kal. rzym.-kat.: JULJANA M.
Kal. słow.: ŚWIATOSŁAWA

(7—353)

Lepsza w domu szkoda aniżeli wstyd.
Fr. Karpiński.

Styczeń 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: SEWERYNA
Kal. słow.: MŚCISŁAWA

Niedziela **8**

(8—352)

Kal. rzym.-kat.: MARCJANNY
Kal. słow.: WŁADYMIRA

Poniedziałek **9**

(9—351)

Człowiek, który nie zastanawia się, jest jak liść igraszką wypadków.

Bolesław Prus.

Styczeń 1922

(31 dni)

10 **Wtorek**

Kal. rzym.-kat.: JANA DOBREGO
Kal. słow.: DOBROSŁAWA

(10—350)

11 **Środa**

Kal. rzym.-kat.: HYGINA P. I M.
Kal. słow.: KRZESIMIRA

(11—349)

Półgłówki zwykle najwyżej głowy podnoszą.
Eliza Orzeszkowa.

Styczeń 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: ARKADJUSZA
Kal. słow.: CZESŁAWA

Czwartek **12**

(12—348)

Kal. rzym.-kat.: WERONIKI
Kal. słow.: BOGUMIŁA

Piątek **13**

(13—347)

Kto zdaje się na łaskę bałwanów, w końcu musi utonąć.

Kajetan Węgierski.

(31 dni)

14 Sobota

Kal. rzym.-kat.: HILAREGO
Kal. słow.: RADOGOSTA

(14—346)

15 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: PAWŁA PUST.
Kal. słow. DOMOSŁAWA

(15—345)

Bóg wypożycza człowiekowi życie, ale go nie daje na własność. Józef Supiński.

Kal. rzym.-kat.: MARCELEGO
Kal. słow.: WŁODZIMIRA

Poniedziałek 16

(16—344)

Kal. rzym.-kat.: ANTONIEGO OP.
Kal. słow.: ROŚCISŁAWA

Wtorek 17

(17—343)

Bóg jest wszechmiłością, kto więc kocha ludzi, ten spełnia najwyższe Jego przykazanie.
Henryk Sienkiewicz.

(31 dni)

18 Środa

Kal. rzym.-kat.: KAT. ŚW. PIOTRA
Kal. słow.: JAROPEŁKA

(18—342)

19 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: KANUTA
Kal. słow.: RATIMIRA

(19—341)

Szczęśliwy, kto na małym udziale przebywa.
Fr. Karpiński.

Styczeń 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: FABJANA I SEBAST.
Kal. słow.: SEBASTJANA

Piątek 20

(20—340)

Kal. rzym.-kat.: AGNIESZKI P. I M.
Kal. słow.: JAROSŁAWA

Sobota 21

(21—339)

Widniejsze słońce w małej kropli czystej,
niż w oceanie, gdy w nim mieszka burza.
Stefan Witwicki.

22 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: WINC. I ANAST.
Kal. słow.: WITISŁAWA

(22—338)

23 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: ZAŚL. NMP.
Kal. słow.: WRÓCISŁAWA

(23—337)

Kto chce być długo starym, trzeba iżby był krótko młodym.
Ignacy Krasicki.

Styczeń 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: TYMOTEUSZA
Kal. słow.: CHWALIBOGA

Wtorek **24**

(24—336)

Kal. rzym.-kat.: NAWRÓC. Ś. PAWŁA
Kal. słow.: MIŁOSZA

Środa **25**

(25—335)

Wspólna moc tylko zdoła nas ocalić.
Adam Mickiewicz.

26 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: POLIKARPA B.
Kal. słow.: SKARBIMIRA

(26—334)

27 Piątek

Kal. rzym.-kat.: JANA ZŁOTOUST.
Kal. słow.: PRZYBYSŁAWA

(27—333)

Chaos w nabytej nauce, to bibljoteka do której zatracono katalog.

Styczeń 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: WALEREGO
Kal. słow.: RADOMIRA

Sobota **28**

(28—332)

Kal. rzym.-kat.: FRANC. SALEZ.
Kal. słow.: ZDZISŁAWA

Niedziela **29**

(29—331)

Najtrwalsza piękność w pól drobnych kwiatach, największa wielkość w prostocie.
Kornel Ujejski.

30 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: MARTYNY P.
Kal. słow.: DOBROGNIEWA

(30—330)

31 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA Z N.
Kal. słow.: SPITOGNIEWA

(30—330)

Kto się uczy myśleć, ten się uczy odróżniać prawdę od błędów, a w tem jest najwyższy rozum człowieka. Józef Supiński.

(30—330)

Ludzie oszczędni są dobroczyńcami ludzkości.

Józef Supiński.

Luty 1922

(28 dni)

1 Środa

Kal. rzym.-kat.: IGNACEGO B.
Kal. słow.: ŻEGOTY

(31—329)

Doskonałość męża jest w użyciu samobytnej rozumnej woli.

Tomasz Zan.

Luty 1922
(28 dni)

Kal. rzym.-kat.: NMP. GROM.
Kal. słow.: MIROSŁAWA

Czwartek **2**

(32—328)

Kal. rzym.-kat.: BŁAŻEJA B. I M.
Kal. słow.: BŁAŻEJA

Piątek **3**

(33—327)

Kto starej prawdzie bacznie patrzy w oczy
Zawsze w niej nową wyczyta.
Felicjan Feliński.

4 Sobota

Kal. rzym.-kat.: ANDRZ. KORS. B.
Kal. słow.: WITOSŁAWA BŁ.

(34—326)

5 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: PAWŁA I JANA M.
Kal. słow.: DOBROCHNY

(35—325)

Zaprawdę wysokie są Alp i Tatrów przyczoła, ale wyżej sięgają zacne człowieka sprawy.
Józef Kremer.

Kal. rzym.-kat.: DOROTY P. I M.
Kal. słow.: BOHDANA

Poniedziałek 6

(36—324)

Kal. rzym.-kat.: ROMUALDA OP.
Kal. słow.: SZULISŁAWA BŁ.

Wtorek 7

(37—323)

Myśleć i czuć głęboko nie możemy wszyscy, ale staraniem naszem być powinno: myśleć porządnie i czuć zdrowo. Kaz. Brodziński.

Luty 1922

(28 dni)

8 Środa

Kal. rzym.-kat.: JANA Z MATY
Kal. słow.: GNIEWOMIRA BŁ.

(38—322)

9 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: APOLONJI
Kal. słow. GORYSŁAWA

(39—321)

Z fal ta najgorzej huczy, co się ma rozbić na piasku.

Zygmunt Krasiński.

Luty 1922

(28 dni)

Kal. rzym.-kat.: SCHOLASTYKI
Kal. słow.: TOMIŁA BŁ.

Piątek **10**

(40—320)

Kal. rzym.-kat.: NMP. Z LURD
Kal. słow.: ŚWIĘTOCHNY

Sobota **11**

(41—319)

Jeżeli mówimy o drugich to, co się nam podoba, usłyszymy o sobie to, co boli.
Fr. Karpiński.

Luty 1922

(28 dni)

12 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: ALEKSEGO B.
Kal. słow.: RADZYNA ŚW.

(42—318)

13 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: KAT. DE RICCIS
Kal. słow. JORDANA ŚW.

(43—317)

Dla nas ludzie myślą — ale nie za nas.
Kazimierz Brodziński.

Kal. rzym.-kat.: WALENTEGO
Kal. słow.: NIEMIRA

Wtorek 14

(44—316)

Kal. rzym.-kat.: FAUSTYNA I JOW.
Kal. słow.: SZCZĘSŁAWA

Środa 15

(45—315)

Jak książki owej sławnej wróżki Sybilli, tak są dni życia ludzkiego: im mniej ich zostaje tem są droższe. Alojzy Żółkowski.

16 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: JULJANNY P.
Kal. słow.: MILADA BŁ.

(46—314)

17 Piątek

Kal. rzym.-kat.: SABINA
Kal. słow.: ŚWIĘTORADA

(47—313)

Chwała jest huczna, ale szacunek jest cichy.

X. Biskup Łętowski.

Kal. rzym.-kat.: SYMEONA B.
Kal. słow.: WIELOSŁAWA

Sobota 18

(48—312)

Ostateczny termin wypowiedzenia kwartalnego.

Kal. rzym.-kat.: KONRADA
Kal. słow. CZCISŁAWA BŁ.

Niedziela 19

(49—311)

Pospiech roztrąca niewykończone dzieła, przysypując rozwalinami łaknących pracowników.
Józef Supiński.

Luty 1922

(28 dni)

20 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: LEONA
Kal. słow.: LUBOMIŁY

(50—310)

21 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: FELIKSA I ELEON.
Kal. słow.: ONOSŁAWA

(51—309)

Moc dobrego czynienia niech zawsze stoi obok powagi.

Tadeusz Czacki.

Kal. rzym.-kat.: MAŁG. Z KORTON.
Kal. słow.: WRÓCISŁAWA

Środa 22

(52—308)

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA DAM.
Kal. słow.: PRZEDZISŁAWA

Czwartek 23

(53—307)

Wyzwolin ten doczeka dnia,
Kto własną wolą wyzwolony.
Stanisław Wyspiański.

Luty 1922

(28 dni)

24 Piątek

Kal. rzym.-kat.: MACIEJA AP.
Kal. słow.: BOGUSZA

(54—306)

25 Sobota

Kal. rzym.-kat.: ANASTAZJI
Kal. słow.: SŁAWOBOJA

(55—305)

Nie jeden narzeka na gorycz życia, bo jego słodyczami popsuł sobie żołądek.

Luty 1922

(28 dni)

Kal. rzym.-kat.: WIKTORA
Kal. słow. MIROSŁAWA

Niedziela 26

(56—304)

Kal. rzym.-kat.: ALEKSANDRA B.
Kal. słow. WIAROSŁAWA

Poniedziałek 27

(57—303)

Nie wprzód niebo, ale wprzód idzie zasługa.
Andrzej Maks. Fredro.

Luty 1922

(28 dni)

28 **Wtorek**

Kal. rzym.-kat.: ROMANA I TEOF.
Kal. słow.: TWORZYMIRA

(58—302)
(59—301)
(60—300)

Po tem wyższego męża można poznać w tłumie
Że on zawsze to tylko zwykł robić, co umie.
Adam Mickiewicz.

Marzec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: POPIELEC
Kal. słow.: BUDZISŁAWA

Środa **1**

(61—299)

Co za młodu w nas wsiąkło, to w nas żyje, to nie było, to jest ciągle, to jest wiecznie młode z pod praw czasu wyjęte.
Stan. Rossow.

Marzec 1922

(31 dni)

2 **Czwartek**

Kal. rzym.-kat.: HELENY CES.
Kal. słow.: RADOSŁAWA

(62—298)

3 **Piątek**

Kal. rzym.-kat.: KUNEGUNDY CES.
Kal. słow.: SŁAWOMIRY

(63—297)

Im więcej cierni, tem wspanialsza z nich będzie korona.

Z. Kaczkowski.

Marzec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: KAZIMIERZA KR.
Kal. słow.: KAZIMIERZA

Sobota **4**

(64—296)

Kal. rzym.-kat.: WACŁAWA M.
Kal. słow.: PAKOSŁAWA

Niedziela **5**

(65—295)

Gnuśny, [illegible], łakomy, zwadliwy — nie dobry przyjaciel.

Jan Kochanowski.

Marzec 1922

(31 dni)

6 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: KOLETY P.
Kal. słow.: WOJSŁAWA

(66—294)

7 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: TOMASZA Z AK.
Kal. słow.: BŁOGOWITA BŁ.

(67—293)

I w nagrodzie miarę znać trzeba; gdy większa nad zasługę, ciężarem jest nagradzającemu, a nagrodzonemu zamiast zaszczytu — obelgą.

Marzec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: JANA BOŻEGO
Kal. słow.: MIŁOGOSTA

Środa **8**

(68—292)

Kal. rzym.-kat.: FRANCISZKI RZ.
Kal. słow. MŚCISŁAWA BŁ.

Czwartek **9**

(69—291)

Są głupstwa przyzwoicie powiedziane, tak jak są głupcy przyzwoicie ubrani.
Z. Kaczkowski.

Marzec 1922

(31 dni)

10 Piątek

Kal. rzym.-kat.: 40 MĘCZENNIKÓW
Kal. słow.: BOŻESŁAWA

(70—290)

11 Sobota

Kal. rzym.-kat.: KONSTANTYNA W.
Kal. słow.: LUDOSŁAWA

(71—289)

Szczęśliwa zawsze jest praca,
Hojnym się zyskiem opłaca.
Fr. D. Kniaźnin.

Marzec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: GRZEGORZA W.
Kal. słow.: ŚWIATOSZA

Niedziela **12**

(72—288)

Kal. rzym.-kat.: BŁ. WINC. KADŁ.
Kal. słow.: NIECISŁAWA

Poniedziałek **13**

(73—287)

Każda umiejętność, każda nauka, każda prawda, tem więcej ma wagi, im silniejsze i cięższe było pasowanie, którem okupioną została.

14 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: MATYLDY
Kal. słow. BOŻENY

(74—286)

15 Środa

Kal. rzym.-kat.: IZABELI P.
Kal. słow.: DŁUGOMIŁY

(75—285)

Nad przepych świata i blasków pozory,
Widoczniejsze pióra białe zniżonej pokory.
Antoni Malczewski.

Marzec 1922
(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: CYRJAKA
Kal. słow.: OJCOSŁAWY

Czwartek 16

(76—284)

Kal. rzym.-kat.: GERTRUDY
Kal. słow.: ZBIGNIEWA

Piątek 17

(77—283)

Wszystko upada pod kosą śmierci prócz cnoty!
Stanisław Potocki.

Marzec 1922

(31 dni)

18 **Sobota**

Kal. rzym.-kat.: CYRYLA JEROZ.
Kal. słow.: BOGUCHWAŁA

(78—282)

19 **Niedziela**

Kal. rzym.-kat.: **JÓZEFA OBL.**
Kal. słow.: BOHDANA

(79—281)

Na coć się przyda ziemię i niebo rozmierzyć, jeśli się w własnych sprawach rozmierzyć nie umiesz. **Mikołaj Rej.**

Kal. rzym.-kat.: EUFEMJI M.
Kal. słow.: POLEMIRA

Poniedziałek **20**

(80—280)

Kal. rzym.-kat.: BENEDYKTA OP.
Kal. słow.: BŁOGOSŁAWA

Wtorek **21**

(81—279)

Żadna sprawa nie jest dobrze poczęta w samej rzeczy, która nie jest wprzód ukończona w myśli **Stanisław Lubomirski.**

Marzec 1922

(31 dni)

22 Środa

Kal. rzym.-kat.: PAWŁA B.
Kal słow.: GODYSŁAWA

(82—278)

23 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: KATARZYNY SZW.
Kal. słow.: CZCIMISŁAWA

(83—277)

Odwracamy twarz, oczy, od niemiłych sobie,
Czyś pewien, że Bóg tego nie uczyni tobie?
Elżbieta Drużbacka.

Kal. rzym.-kat.: BŁ. JANA SARK
Kal. słow. ZBISŁAWA

Piątek **24**

(84—276)

Kal. rzym.-kat.: ZW. NMP.
Kal. słow.: LUDOMIRA

Sobota **25**

(85 —275)

Rychlej się uczeń u tego mistrza nauczy, na którego robotę patrzy, niźli u tego, który o robocie mówi. **Piotr Skarga.**

Marzec 1922

(31 dni)

26 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: TEODORA
Kal. słow.: WIĘCYSŁAWA

(86—274)

27 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: JANA DAM.
Kal. słow.: ŚWIĘTOBOJA

(87—273)

Człowiek z rozumem a bez uczuć, jest już za życia zmarłym upiorem bez serca.
Józef Kremer.

Marzec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: JANA KAPISTR.
Kal. słow.: BOHDAŁA BŁ.

Wtorek 28

(88—272)

Kal. rzym.-kat.: EUSTAZJUSZA
Kal. słow.: KRZESŁAWA

Środa 29

(89—271)

Nieszczęście nawet modzie podlega u ludzi:
Młode—rzewni, roztkliwia; zestarzałe—nudzi.
Fr. Morawski.

Marzec 1922

(31 dni)

30 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: JANA KLIMAKA
Kal. słow.: SZUKOSŁAWA

(90—270)

31 Piątek

Kal. rzym -kat.: BALBINY
Kal. słow.: DOBROMIRA

(90—270)

Lecz zaklinam, niech żywi nie tracą nadziei,
I przed narodem niosą oświaty kaganiec.
Juljusz Słowacki.

(90—270) (Ciąg dalszy)

Lepsza w kwietniu jedna chwilka,
Niż w jesieni całe grudnie.
Adam Mickiewicz.

Kwiecień 1922

(30 dni)

1 **Sobota**

Kal. rzym.-kat.: HUGONA B.
Kal. słow.: ZBIGNIEWA

(91—269)

Lepszy jest dobrego nabycia kawałek, niż całej Indji złoto niezbożnikowi.
Wesp. Kochowski.

Kwiecień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: FRANC. Z PAULI
Kal. słow.: SUDOMIRA

Niedziela **2**

(92—268)

Kal. rzym.-kat.: RYSZARDA B.
Kal. słow.: MNOŻYSŁAWA

Poniedziałek **3**

(93—267)

Szacowną cechą talentu jest, kiedy pojęcie wielkie i głębokie objawia w sposób tak prosty, że mu nadaje postać pospolitego rozsądku.
Śniadecki.

4 **Wtorek**

Kal. rzym.-kat.: IZYDORA B.
Kal. słow.: WŁASTISŁAWA

(94—266)

5 **Środa**

Kal. rzym.-kat.: WINCENTEGO
Kal. słow.: BOŻYWOJA

(95—265)

Człowiek, który nie duszą żyć nie umie,
jest niewolnikiem wszystkich ciała udręczeń.
J. I. Kraszewski.

Kal. rzym.-kat.: CELESTYNA P.
Kal. słow.: ŚWIĘTOBORA BŁ.

Czwartek 6

(96—264)

Kal. rzym.-kat.: EPIFANIUSZA M.
Kal. słow.: PRZESŁAWA

Piątek 7

(97—263)

Kto wzrósł w serca nawalnicach.
Temu nie straszne są gromy.
Seweryn Goszczyński.

Kwiecień 1922

(30 dni)

8 Sobota

Kal. rzym.-kat.: DYONIZEGO M.
Kal. słow.: RADOSŁAWA

(98—262)

9 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: MARJI KLEOF.
Kal. słow.: DOBROSŁAWA

(99—261)

Przeszłość mówi do nas często głosem drobiazgów, jak prawda przez usta maluczkich.
Stanisław Tarnowski.

Kwiecień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: EZECHIELA PROR.
Kal. słow.: GORYSŁAWA

Poniedziałek **10**

(100—260)

Kal. rzym.-kat.: LEONA PAP.
Kal. słow.: JAROMIRA

Wtorek **11**

(101—259)

Miłość daje szczęście a nienawiść cierpienie.
Bolesław Prus.

(30 dni)

12 Środa

Kal. rzym.-kat.: JULJUSZA PAP.
Kal. słow.: LUBOSŁAWA

(102—258)

13 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: † W. CZWARTEK
Kal. słow.: PRZEMYSŁAWA

(103—257)

Porywczość jest karykaturą odwagi, ale godzić się daje z najsromotniejszym tchórzostwem. Henryk Rzewuski.

Kwiecień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: † W. PIĄTEK
Kal. słow.: MYŚLIMIRA

Piątek **14**

(104—256)

Kal. rzym.-kat.: † W. SOBOTA
Kal. słow.: WACŁAWA BŁ.

Sobota **15**

(105—255)

Klejnot rozumu w cichym siedzi sklepie,
Młyn wietrzny chociaż niema co mleć trzepie.
Elżbieta Drużbacka.

Kwiecień 1922

(30 dni)

16 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: **WIELKANOC**
Kal. słow.: NOSISŁAWA

(106—254)

17 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: **PON. WIELK.**
Kal. słow.: KRASISŁAWA

(107—253)

Tylko prawdą a pracą naród żyje i dźwiga się; kłamstwo jak opium truje i usypia.
X. W. Kalinka.

Kwiecień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: APOLONJUSZA M.
Kal. słow.: GOŚCISŁAWA

Wtorek 18

(108—252)

Kal. rzym.-kat.: JERZEGO
Kal. słow.: WŁADIMIRA

Środa 19

(109 -251)

Czego nie potrzebujesz, to choćbyś za grosz kupił, drogo jest.

Dawid Pilchowski.

Kwiecień 1922

(30 dni)

20 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: TEODORA B.
Kal. słow.: CZESŁAWA M.

(110—250)

21 Piątek

Kal. rzym.-kat.: ANZELMA B.
Kal. słow.: DROGOMIŁA

(111—249)

Nauki i młodość pielęgnują — i sędziwość pieszczą — i pomyślności blasku dodają — i w przeciwnościach ulgę przynoszą
J. M. Ossoliński.

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: KAJA I SOTERA
Kal. słow.: STRZEŻYMIRA

Sobota 22

112—248)

Kal. rzym.-kat.: WOJCIECHA B.
Kal. słow.: WOJCIECHA

Niedziela 23

(113 –247)

Pedant wychowawca, potrafi najpiękniejsze kwiaty fantazji rosnące w sercach młodzieży zamienić na pożyteczne, lecz suche siano.

24 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: FIDELISA SIGM.
Kal. słow.: JERZEGO ŚW.

(114—246)

25 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: MARKA EWANG.
Kal. słow.: JAROSŁAWA ŚW.

(115—245)

Człowiek szczęśliwy jest ten, któren siły swoje pogodzić z przedmiotami natury, zgadł jej zamiary. Tomasz Zan.

Kwiecień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: NMP. D. RADY
Kal. słow.: SPITIMIRA

Środa **26**

(116—244)

Kal. rzym.-kat.: ANASTAZEGO P.
Kal. słow.: BOGUFAŁA

Czwartek **27**

(117—243)

Wszystko swoim struła jadem,
Niespokojna chęć człowieka.
J. U. Niemcewicz.

Kwiecień 1922

(30 dni)

28 **Piątek**

Kal. rzym.-kat.: PAWŁA OD KRZ
Kal. słow.: ŻYWISŁAWA

(118—242)

29 **Sobota**

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA MĘCZ.
Kal. słow.: SŁAWOGOSTA

(119—241)

Bez pragnienia, człowiek byłby bezczynnym i martwym.

Józef Supiński.

Kwiecień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: KATARZYNY SEP.
Kal. słow.: CHWALISŁAWA

Niedziela **30**

(120—240)

Męski czyn iść do sławy przez ogień kartaczy,
Lecz uciec od rozkoszy większe męstwo znaczy.
Antoni Gorecki.

Maj 1922

(31 dni)

1 **Poniedziałek**

Kal. rzym.-kat.: FILIPA I JAKÓBA
Kal. słow.: LUBOMIRA

(121—239)

Czego za świeża skorupa nawrzała,
Ten zapach będzie w sobie długo miała.
Jan Kochanowski.

Maj 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: ATANAZEGO B.
Kal. słow.: WITIMIRA

Wtorek **2**

(122—238)

Kal. rzym.-kat.: ZNAL. Ś. KRZYŻA
Kal. słow.: ŚWIĘTOSŁAWA

Środa **3**

(123—237)

Mędrzec zwyczajnych ludzi z rozmowy ocenia,
A nadzwyczajnych mężów poznaje z milczenia.
Adam Mickiewicz.

4 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: FLORJANA M.
Kal. słow.: WIEŃCZYSŁAWA

(124—236)

5 Piątek

Kal. rzym.-kat.: PIUSA V. p.
Kal. słow.: CHOTISŁAWA

(125—235)

Pycha — to karłów zbuntowanych siła,
Wawrzyn jej zwycięstw na krótko wawrzynem.
Zygmunt Krasiński.

Kal. rzym.-kat.: JANA W OLEJU
Kal. słow.: GOŚCIWITA BŁ.

Sobota 6

(126—234)

Kal. rzym.-kat.: JUWENALISA M.
Kal. słow.: LUDOMIŁA ŚW.

Niedziela 7

(127—233)

Matki i ojcowie! dzieci wasze są tem czem je mieć chcecie.

Klementyna Hoffmanowa.

Maj 1922
(31 dni)

8 **Poniedziałek**

Kal. rzym.-kat.: STANISŁAWA B.
Kal. słow.: STANISŁAWA ŚW.

(128—232)

9 **Wtorek**

Kal. rzym.-kat.: GRZEGORZA
Kal. słow.: BOŻORADA BŁ.

(129—231)

Łatwiej urość w sławy dymie,
Niż utrzymać sławne imię.
Wincenty Pol.

Maj 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: IZYDORA ORACZA
Kal. słow.: CIERPIMIRA

Środa **10**

(130—230)

Kal. rzym.-kat.: FRANC. DE HIER.
Kal. słow.: LUDOWITA

Czwartek **11**

(131—229)

Niechciejcie . . . .
Z powierzchowności sądzić o człowieku.
J. U. Niemcewicz.

12 Piątek

Kal. rzym.-kat.: PANKRACEGO
Kal. słow.: WSZEMIŁA

(132—228)

13 Sobota

Kal. rzym.-kat.: HILAREGO B.
Kal. słow.: CICHOSŁAWA

(133—227)

Gdybyśmy odrzucili formy, obcowanie z ludźmi stałoby się istną torturą.
Józef Bliziński.

Kal. rzym.-kat.: BONIFACEGO M.
Kal. słow.: DOBIESŁAWA

Niedziela **14**

(134—226)

Kal. rzym.-kat.: ZOFJI I 3 CÓREK
Kal. słow.: STRZEŻYSŁAWA

Poniedziałek **15**

(135—225)

Stara, szanowna, pyłem siwa księga,
Cudownie przeszłość z obecnością sprzęga.
Wiktor Gomulicki.

16 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: JANA NEP.
Kal. słow.: WIEŃCZYSŁAWA

(136—224)

17 Środa

Kal. rzym.-kat.: PASCHALISA
Kal. słow.: SŁAWOMIRA

(137—[illegible]3)

Kto jak słońce zagasa — wstanie jako słońce.
Juljusz Słowacki.

Kal. rzym.-kat.: WENANCJUSZA
Kal. słow.: WSZESŁAWA

Czwartek 18

(138—222)

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA CEL. P.
Kal. słow.: KRZESOMYŚLA

Piątek 19

(139—221)

Kto w kręgi żądze mógł ująć, w długiem bezpieczeństwie dni swych żywie.
Jan Kochanowski.

20 Sobota

Kal. rzym.-kat.: BERNARDYNA
Kal. słow.: BRONIMIRA

(140—220)

Ostateczny termin wypowiedzenia kwartalnego.

21 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: FELIKSA
Kal. słow.: PRZESŁAWA BŁ.

(141—219)

Upadek dobrych więcej zasmuca aniżeli w złem trwanie niegodziwych.
A. E. Koźmian.

Maj 1922
(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: JULJI P.
Kal. słow.: WISŁAWA BŁ.

Poniedziałek 22

(142—218)

Kal. rzym.-kat.: ANDRZEJA †
Kal. słow.: BUDZIWOJA

Wtorek 23

(143 -217)

Kto chce przodować reszcie ludzkości, ten musi wyprzedzać ludzkość.
Józef Supiński.

24 Środa

Kal. rzym.-kat.: NMP. WSPOMN. W.
Kal. słow.: TOMIRA

(144—216)

25 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: WNIEB. P.
Kal. słow.: BORYSŁAWA

(145—215)

Najbogatszym z ludzi jest człowiek oszczędny, — najuboższym skąpy.

Anonim.

Kal. rzym.-kat.: FILIPA NER.
Kal. słow.: WIĘCYMIŁA

Piątek 26

(146—214)

Kal. rzym.-kat.: MARJI M. DE PAZ.
Kal. słow.: RUSŁAWA

Sobota 27

(147—213)

Póty naród wolny,
Dopóki cnotą, a nie złotem świeci.
Juljan z Poradowa.

28 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: AUGUSTYNA
Kal. słow.: JAROMIRA

(148—212)

29 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: TEODOZJI M.
Kal. słow.: BOGUCHWAŁA

(149—211)

Cnota skarb wieczny, cnota klejnot drogi,
Tegoć nie wydrze nieprzyjaciel srogi.
Jan Kochanowski.

Kal. rzym.-kat.: FELIKSA P.
Kal. słow.: SZULIMIRA

Wtorek **30**

(150—210)

Kal. rzym.-kat.: MATKI B. S. JEZ.
Kal. słow.: BOŻESŁAWA

Środa **31**

(151—209)

Największem nieszczęściem dla społeczeństwa są ludzie mali, których to społeczeństwo robi wielkimi. **Adam Sapieha.**

31 Środa

Kal. rzym.-kat.: MATKI B. S. JEZ.
Kal. słow.: BOŻESŁAWA

(151—209)

Coś myślą pojął — dosięgniesz ramieniem,
Ujrzysz na oczy — coś przeczuł natchnieniem.
Zygmunt Krasiński.

Czerwiec 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: JAKÓBA STREPY
Kal. słow.: ŚWIATOPEŁKA

Czwartek **1**

(151—209)

Nie kocha swej ojczyzny ten, kto którąkolwiek częścią narodu swego gardzi.
Eliza Orzeszkowa.

Czerwiec 1922

(30 dni)

2 Piątek

Kal. rzym.-kat.: ERAZMA M.
Kal. słow.: RATYSŁAWA BŁ.

(152—208)

3 Sobota

Kal. rzym.-kat.: KLOTYLDY
Kal. słow.: BRATUMIŁY

(153—207)

Biada tym narodom, które unosząc się nad tem co zdobi i uprzyjemnia, zapominają o tem, co je przy życiu trzyma. Józef Supiński.

Czerwiec 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: ZIELONE ŚW.
Kal. słow.: LITOMIŁA

Niedziela **4**

(154—206)

Kal. rzym.-kat.: PON. ZIEL. ŚW.
Kal. słow.: DOBROMIŁA

Poniedziałek **5**

(155—205)

Lubo prawda, że epoka, że czas tworzy swoich ludzi, toć z drugiej strony i to prawda, że wola ludzi i ich dzielność stwarza czas swój.

Czerwiec 1922

(30 dni)

6 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: NORBERTA OP.
Kal. słow.: CICHOMIRA

(156—204)

7 Środa

Kal. rzym.-kat.: ROBERTA B.
Kal. słow.: WISŁAWA BŁ.

(157—203)

Kto przyjaciela nie ma, jest jakoby malowany obraz na ścianie, co na wszystkich patrzy a z nikim nie mówi.

Mikołaj Rej.

Czerwiec 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: MEDARDA B.
Kal. słow.: WYSZOSŁAWA

Czwartek 8

(158—202)

Kal. rzym.-kat.: PRYMA I FELIC.
Kal. słow.: SŁAWOJA

Piątek 9

(159—201)

Brud zawsze brudem, myj go sofizmami,
Pierz i lat tysiąc, on zawsze cię splami.
Zygmunt. Krasiński.

Czerwiec 1922

(30 dni)

10 Sobota

Kal. rzym.-kat.: MAŁGORZATY KR.
Kal. słow.: BOGUMIŁA ŚW.

(160—200)

11 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: BARNABY AP.
Kal. słow.: RADOMIŁA

(161—199)

Nic tak nie podnosi człowieka, jak myśl o własnej znikomości.

J. I. Kraszewski.

Czerwiec 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: JANA FAK.
Kal. słow.: WYSZOMIRA

Poniedziałek **12**

(162—198)

Kal. rzym.-kat.: ANTONIEGO Z P.
Kal. słow.: CHOTIMIRA

Wtorek **13**

(163—197)

Nie zawsze ten dotrzyma, kto godzi się bez namysłu.

Marja Rodziewiczówna.

(30 dni)

14 Środa

Kal. rzym.-kat.: BAZYLEGO W.
Kal. słow.: PRZEDZIM. BŁ.

(164—196)

15 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: BOŻE CIAŁO
Kal. słow.: WITA ŚW.

(165—195)

Równo prawdą jak fałszem można przejść świat cały, ale prawdą można i wrócić, a fałszem nie. Alojzy Żółkowski.

Czerwiec 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: JANA REGISA
Kal. słow.: BUDZIMIRA

Piątek 16

(166—194)

Kal. rzym.-kat.: BŁ. JOLANTY
Kal. słow.: DROGOMYSŁA

Sobota 17

(167—193)

Trzeba się uczyć, upłynął wiek złoty.
Ignacy Krasicki.

Czerwiec 1922

(30 dni)

18 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: MARKA I MARC.
Kal. słow.: DŁUGOSŁAWA

(168—192)

19 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: GERWAZ. I PROT.
Kal. słow.: BORZYSŁAWA

(169—191)

Lepiej z małego garnuszka jeść w spokojności, niż morze wychłeptać ze zgryzotą.
Eliza Orzeszkowa.

Czerwiec 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: SYLWERJUSZA
Kal. słow.: BOGNA ŚW.

Wtorek 20

(170—190)

Kal. rzym.-kat.: ALOJZEGO
Kal. słow.: DOMYSŁAWA

Środa 21

(171—189)

Życia nie mierzy się sumą uzyskanego przez nie osobistego dobra, ale wysokością celów do których zmierza.

22 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: PAULINA B.
Kal. słow.: BRONIWOJA

(172—188)

23 Piątek

Kal. rzym.-kat.: AGRYPINY P.
Kal. słow.: WANDY

(173—187)

Nie godzi się umierać du hem, gdy żyjemy ciałem. J. I. Kraszewski.

Czerwiec 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: JANA CHRZC.
Kal. słow.: JANISŁAWA

Sobota 24

(174—186)

Kal. rzym.-kat.: WILHELMA OP.
Kal. słow.: WŁASTIMIŁA

Niedziela 25

(175—185)

Niewolnik ma nad sobą tylko jednego pana ambitny tylu, ilu jest osób mogących się przyczynić do jego wyniesienia.

Czerwiec 1922

(30 dni)

26 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: JANA I PAWŁA
Kal. słow.: ROZMYSŁAWA

(176—184)

27 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: WŁADYSŁAWA
Kal. słow.: WŁADYSŁAWA ŚW.

(177—183)

Mężczyzna ściślej dochowuje tajemnicy cudzej niż własnej — niewiasta czyni wręcz przeciwnie.

Czerwiec 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: LEONA PAP.
Kal. słow.: ZBROISŁAWA

Środa **28**

(178—182)

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA I PAWŁA
Kal. słow.: WYSZOMIRA

Czwartek **29**

(179—181)

Kobiety są krańcowe: bądź lepsze, bądź gorsze od mężczyzn.

(30 dni)

30 Piątek

Kal. rzym.-kat.: LUCYNY
Kal. słow.: CICHOSŁAWA

(180—180)

Wielu jest takich, których imię tylko coś warte. Z daleka imponują, z bliska — mniej są niż nic.

Lipiec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: NAJ. KRWI J. CH.
Kal. słow.. BOGOSŁAWA

Sobota **1**

(181—179)

Dla wielu uczony a nudziarz jedno oznaczają.

Lipiec 1922

(31 dni)

2 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: NAW. NMP.
Kal. słow.: OJCOMIŁA

(182—178)

3 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: ANATOLA
Kal. słow.: MIŁOSŁAWA

(183—177)

Nazbyt wszyscy sobą zajęci, by mieli czas na przenikanie i rozważanie innych. Stąd przy wielkiej zasłudze a tem większej skromności można być długo nieznanym.

Lipiec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: IRENEUSZA B.
Kal. słow.: WIELISŁAWA

Wtorek **4**

(184—176)

Kal. rzym.-kat.: CYRYLA I MET.
Kal. słow.: PROKOPA

Środa **5**

(185—175)

Osoba którą wysokie stanowisko broni od docinków, nie powinna też sama sobie nigdy na nie pozwalać.

Lipiec 1922

(31 dni)

6 **Czwartek**

Kal. rzym.-kat.: DOMINIKA P.
Kal. słow.: IZASŁAWA

(186—174)

7 **Piątek**

Kal. rzym.-kat.: PULCHERJI P.
Kal. słow.: KRASNOR. BŁ.

(187—173)

Istnieją pewne wzniosłe uczucia, pewne wzniosłe i szlachetne postępki, które wynikają nie tyle z potęgi naszego rozumu, ile z przyrodzonej dobroci.

Kal. rzym.-kat.: ELŻBIETY KR.
Kal. słow.: CHWALIMIRA

Sobota 8

(188—172)

Kal. rzym.-kat.: MIKOŁAJA I TOW.
Kal. słow.: STRACH. I CYR.

Niedziela 9

(189—171)

Nigdy nie możemy powiedzieć o sobie: byłem ambitny. Ambitnym albo się nie jest wcale, albo się nim jest zawsze. Lecz przychodzi czas, gdy się może powiedzieć: kochałem.

10 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: SIED. BRACI MM.
Kal. słow.: RADZIWORA

(190—170)

11 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: PIUSA I.
Kal. słow.: OLECHA ŚW.

(191—169)

Rzeczy wielkie wprawiają w podziw, małostki odtrącają: oswajamy się z jednemi i drugiemi przez przyzwyczajenie.

Kal. rzym.-kat.: JANA GWALB.
Kal. słow.: TOLIMIRA BŁ.

Środa 12

(192—168)

Kal. rzym.-kat.: ANAKLETA
Kal. słow.: RADOMIŁA

Czwartek 13

(193—167)

Zdarza się nieraz, że kobieta ukrywa przed mężczyzną całą miłość, którą dlań żywi, gdy jednocześnie ten udaje przed nią miłość, której nie czuje wcale.

Lipiec 1922

(31 dni)

14 Piątek

Kal. rzym.-kat.: BONAWENTURY
Kal. słow.: DOBROGOSTA

(194—166)

15 Sobota

Kal. rzym.-kat.: HENRYKA
Kal. słow.: RADOSŁAWA

(195—165)

Człowiek zacny z rąk własnych bierze zapłatę za pełnione obowiązki, gdy rozkoszą jest dlań ich wykonywanie, może się też obejść bez pochwał, uznania i wdzięczności, na których mu nieraz zbywa.

Lipiec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: NMP. SZKAP.
Kal. słow.: DZIERŻYSŁAWA

Niedziela **16**

(196—164)

Kal. rzym.-kat.: ALEKSEGO
Kal. słow.: DZIERŻYKRAJA

Poniedziałek **17**

(197—163)

Mędrzec stroni niekiedy od świata z obawy przed jego zawodami.

Lipiec 1922

(31 dni)

18 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: SZYMONA Z LIP.
Kal. słow.: UNISŁAWA

(198—162)

19 Środa

Kal. rzym.-kat.: WINCENT. A P.
Kal. słow.: WODZISŁAWA

(199—161)

Jest rozkosz w czystej przyjaźni, której nie dosięgną ludzie z urodzenia mierni.

Kal. rzym.-kat.: BŁ. CZESŁAWA
Kal. słow.: CZESŁAWA ŚW.

Czwartek 20

(200—160)

Kal. rzym.-kat.: PRAKSEDY P.
Kal. słow.: STOSŁ. I DYS.

Piątek 21

(201—159)

Czyby się jednak nie dało odkryć sztuki podobania się własnej żonie?

22 Sobota

Kal. rzym.-kat.: MARJI MAGDAL.
Kal. słow.: BOLESŁAWA

(202—158)

23 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: APOLINAR. B. I M.
Kal. słow.: ŻELISŁAWA

(203—157)

To, że ktoś tajemnicę zdradził, jest winną tego, który mu ją zwierzył.

Lipiec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: KUNEGUNDY
Kal. słow.: LUBOMIRA

Poniedziałek **24**

(204—156)

Kal. rzym.-kat.: JAKÓBA AP.
Kal. słow.: SŁAWOSZA

Wtorek **25**

(205—155)

Kto jest z usposobienia roztropny, będzie się starał nie obrażać nikogo, a już najmniej człowieka mądrego, bodaj przez wzgląd na własne dobro.

Lipiec 1922

(31 dni)

26 Środa

Kal. rzym.-kat.: ANNY M. NMP.
Kal. słow.: MIROSŁAWA

(206—154)

27 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: PANTALEONA
Kal. słow.: WSZEBORA

(207—153)

Mężczyzna może zwieść kobietę udanem uczuciem, pod warunkiem że nie kocha innej na prawdę.

Lipiec 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: BOTWINA M.
Kal. słow.: ŚWIĘTOMIRA

Piątek 28

(208—152)

Kal. rzym.-kat.: MARTY P.
Kal. słow.: CIERPISŁAWA

Sobota 29

(209—151)

Wszystkie sposoby, zasady i wybiegi polityki prowadzą do jednego celu: oszukać, a nie być oszukanym.

Lipiec 1922

(31 dni)

30 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: HELENY
Kal. słow.: LUDOMIRA

(210—150)

31 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: IGNACEGO LOJOLI
Kal. słow.: ZDOBYSŁAWA

(210—150)

Mędrzec niekiedy unika towarzystwa w obawie nudy.

(210—150) (Ciąg dalszy)

Jakże trudno być zadowolonym z kogoś!

Sierpień 1922

(31 dni)

1 **Wtorek**

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA W OK.
Kal. słow.: ROLISŁAWA

(211—149)

Odczuwamy rozkosz, spotykając wzrok osoby, którą przed chwilą obdarowaliśmy.

Sierpień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: NMP. ANIELSKIEJ
Kal. słow.: ŚWIATOSŁAWA

Środa **2**

(212—148)

Kal. rzym.-kat.: ZNALEZ. Ś. SZCZEP.
Kal. słow.: LETOSŁAWA

Czwartek **3**

(213—147)

Młodzi ludzie, że są pełni namiętności, zaprzątających im duszę, łatwiej niż starcy znoszą samotność.

4 Piątek

Kal. rzym.-kat.: DOMINIKA
Kal. słow.: OSTROMIRA BŁ.

(214—146)

5 Sobota

Kal. rzym.-kat.: NMP. ŚNIEŻNEJ
Kal. słow.: STANISŁAWA ŚW.

(215—145)

Tylko dobre urodzenie lub dobre wychowanie czyni człowieka dyskretnym.

Kal rzym.-kat.: PRZEM. PAŃSK.
Kal. słow.: CHLEBOSŁAWA

Niedziela 6

(216—144)

Kal. rzym.-kat.: KAJETANA
Kal. słow.: OLECHA ŚW.

Poniedziałek 7

(217—143)

Potrzeba gotówki pojednała szlachtę z nieszlachtą i zniosła wywody herbowe.

8 Wtorek

Kal. rzym.-kat. CYRJAKA M.
Kal. słow.: NIEZAMYŚLA

(218—142)

9 Środa

Kal. rzym.-kat.: ROMANA M.
Kal. słow.: BORYSA I CHL.

(219—141)

Niema nic ponętnego w stałem posiadaniu przedmiotu, pozbawionego możności lub chęci zniknięcia...

(Krzak bzu).

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: WAWRZYŃCA B.
Kal. słow.: WAWRZYŃCA

Czwartek **10**

(220—140)

Kal. rzym.-kat.: FILOMENY P.
Kal. słow.: WŁODZIMIRY

Piątek **11**

(221—139)

Ubóstwo i praca posiadają w sobie dwie tajemnice wielkich radości i wielkich cierpień.
(Pamiętnik Wacławy).

12 Sobota

Kal. rzym.-kat.: KLARY P.
Kal. słow.: SŁAWY BŁ.

(222—138)

Ostateczny termin wypowiedzenia kwartalnego.

13 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: JANA BERCHM.
Kal. słow.: ROSŁAWA

(223—137)

Nic tak nie podnosi człowieka, jak myśl o własnej znikomości.

J. I. Kraszewski.

Sierpień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: EUZEBJUSZA
Kal. słow.: DOBROWOJA

Poniedziałek 14

(224—136)

Kal. rzym.-kat.: WNIEB. NMP.
Kal. słow.: JACŁAWA ŚW.

Wtorek 15

(225—135)

Najwięcej odczuwamy brak tego — czego nie posiadamy. (M. K.)

16 Środa

Kal. rzym.-kat.: JOACHIMA
Kal. kłow. DOMORADA

(226—134)

17 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: JACKA
Kal. słow.: MIRONA ŚW.

(227—133)

Rezygnacja jest drogą do szczęścia.

Kal. rzym.-słow.: HELENY CES.
Kal. słow.: BRONISŁAWY ŚW.

Piątek **18**

(228—132)

Kal. rzym.-kat.: MARJANA
Kal. słow.: BOLESŁAWA

Sobota **19**

(229—131)

Błaźni często są... mądrymi.

20 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: BERNARDA OP.
Kal. słow.: SOBIESŁAWA

(230—130)

21 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: JOANNY FRANC.
Kal. słow.: KAZIMIRY

(231—129)

Grzeczność, to siostra litości.

Kal. rzym.-kat.: TYMOTEUSZA
Kal. słow.: RADOMIŁA

Wtorek 22

(232—128)

Kal. rzym.-kat.: FILIPA BENIC.
Kal. słow.: CICHOMIŁA

Środa 23

(233—127)

Kto nigdy nie cierpiał, nie umie nikogo opłakiwać.

(31 dni)

24 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: BARTŁOMIEJA AP.
Kal. słow.: CIESZYMIRA

(234—126)

25 Piątek

Kal. rzym.-kat.: LUDWIKA KR.
Kal. słow.: NAMYSŁAWA

(235—125)

Wyrzeczenie się nie przychodzi nigdy bez trudu, wtedy szczególniej, gdy człowiek mniema, że się wyrzeka na zawsze.
(Pamiętnik Wacławy).

Kal. rzym.-kat.: ZEFIRYNA P.
Kal. słow.: WŁASTIMIRY

Sobota 26

(236—124)

Kal. rzym.-kat.: JANA KALAS.
Kal. słow.: PRZEDZISŁAWA

Niedziela 27

(237—123)

Jest-że szczęśliwem życie, które spożywa dobra odziedziczone, w zamian nie produkując nic?... (Rodzina Brochwiczów).

(31 dni)

28 **Poniedziałek**

Kal. rzym.-kat.: AUGUSTA B.
Kal. słow.: WYSZOMIRA

(238—122)

29 **Wtorek**

Kal. rzym.-kat.: ŚCIĘC. ŚW. JANA
Kal. słow.: RACIBORA BŁ.

(239—121)

I radość ma swoje łzy — jak cierpienia...

Sierpień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: RÓŻY Z LIMY
Kal. słow.: SZCZĘSNEGO ŚW.

Środa **30**

(240—120)

Kal. rzym.-kat.: RAJMUNDA
Kal. słow.: ŚWIĘTOSŁAWA

Czwartek **31**

(240—120)

Jeden dzień wart trzy — dlatego, który umie go wyzyskać.

31 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: RAJMUNDA
Kal. słow.: ŚWIĘTOSŁAWA

(240—120) (Ciąg dalszy)

Prawda wychodzi często z ust dziecka.

Wrzesień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: IDZIEGO OP.
Kal. słow.: DZIERŻYSŁAWA

Piątek **1**

(241—119)

Prawdziwa waleczność to — umieć cierpieć.

2 Sobota

Kal. rzym.-kat.: SZCZEPANA KR.
Kal. słow.: CZCIBOGA

(242—118)

3 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: BŁ. BRONISŁAWY
Kal. słow.: PRZESŁAWA

(243—117)

Z dobrą wolą najdalej się zajdzie.

Wrzesień 1922
(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: ROZALJI P.
Kal. słow.: ROŚCISŁAWA

Poniedziałek 4

(244—116)

Kal. rzym.-kat.: WAWRZYŃCA
Kal. słow.: WODZISŁAWA

Wtorek 5

(245—115)

Miód jest słodki, lecz gorzka zań cena ..

(30 dni)

6 Środa

Kal. słow.: ZACHARJASZA P.
Kal. rzym.-kat.: DROGOWITA

(246—114)

7 Czwartek

Kal. rzym.-kat. REGINY
Kal. słow. DOMOSŁAWA

(247—113)

Największe szczęście to te, które dajemy.

Wrzesień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: NAR. NMP.
Kal. słow.: RADOSŁAWA

Piątek **8**

(248—112)

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA KLAW.
Kal. słow.: SOBIEBORA

Sobota **9**

(249—111)

Szczęście jednego jest częstokroć nieszczęściem drugiego.

Wrzesień 1922

(30 dni)

10 **Niedziela**

Kal. rzym.-kat.: MIKOŁAJA Z TOL.
Kal. słow.: WŁADYBOJA

(250—110)

11 **Poniedziałek**

Kal. rzym.-kat.: PROTA I JACKA
Kal. słow.: IŚCISŁAWA

(251—109)

Przyjaźn nie kroczy z wielkim krzykiem.

Wrzesień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: IMIĘ NMP.
Kal. słow.: RADZIMIRA

Wtorek **12**

(252—108)

Kal. rzym.-kat.: AURELJUSZA
Kal. słow.: CHRONISŁAWA

Środa **13**

(253—107)

Fortis leo—fortior miles—fortissima mulier (silny lew — mocniejszy żołnierz — najsilniejsza—niewiasta).

14 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: PODWYŻ. ŚW. KRZ.
Kal. słow.: ZIEMOM. BŁ.

(254—106)

15 Piątek

Kal. rzym.-kat.: SIEDMIU BOL. NMP.
Kal. słow.: BUDZIMIŁA

(255—105)

Mądrzec nie troszczy się o duże rzeczy: o przeszłość i przyszłość, gdyż pierwszej zmienić, a drugiej zbadać nie może.

Wrzesień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: CYPRJANA
Kal. słow.: SĘDZISŁAWA

Sobota **16**

(256—104)

Kal. rzym.-kat.: PIĘT. ŚW. FRANC.
Kal. słow.: DROGUSŁAWA

Niedziela **17**

(257—103)

Jednym z najdroższych owoców życia — jest pozyskanie serca drugiego.

18 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: JÓZEFA Z KUP.
Kal. słow.: DOBROWITA

(258—102)

19 Wtorek

Kal. rzym.-słow.: JANUAREGO M.
Kal. słow.: KRZEPIMIRA

(259—101)

Pewność, że wszystko na ziemi, nie będąc ostatecznie złem, nie jest także doskonałem, leje w serce i umysł ckliwość nieznośną.
(Bracia).

Wrzesień 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: EUSTACHEGO
Kal. słow.: MYŚLISŁAWA

Środa **20**

(260—100)

Kal. rzym.-kat.. MATEUSZA AP.
Kal. słow.: BOŻYDARA

Czwartek **21**

(261—99)

Któż potrafi dokładnie określić te nagłe smutki i obawy, które nieraz bez wyraźnej przyczyny, wśród chwil najsłodszych nawet ściskają serce człowieka?..

(W klatce).

22 Piątek

Kal. rzym.-kat.: TOMASZA Z WIL.
Kal. słow.: ZELIMIRA

(262—98)

23 Sobota

Kal. rzym.-kat.: TEKLI P. I M.
Kal. słow.: BOGUSŁAWA BŁ.

(263—97)

Nikt nie może bezkarnie wypadać ze środowiska swego i właściwych mu warunków życia. (Dwa bieguny).

Kal. rzym.-kat.: NMP. OKUPU
Kal. słow.: HOMIRA

Niedziela **24**

(264—96)

Kal. rzym.-kat.: BŁ. WŁADYSŁAWA
Kal. słow.: ŚWIĘTOPEŁKA

Poniedziałek **25**

(265—95)

Cnota i ufność są duszą przyjaźni.

(30 dni)

26 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: CYPRJANA I JUST.
Kal. słow.: ŁADYSŁAWA BŁ.

(266—94)

27 Środa

Kal. rzym.-kat.: KOSMY I DAM.
Kal. słow.: DAMIANA

(267—93)

Poradę każdy da, **lecz pomoc i pociechę** ten tylko, kto kocha.

Kal. rzym.-kat.: WACŁAWA M.
Kal. słow.: WACŁAWA ŚW.

Czwartek **28**

(268—92)

Kal. rzym.-kat.: MICHAŁA ARCH.
Kal. słow.: RADZIBOGA

Piątek **29**

(269—91)

Zaszczytem jest być przyjacielem nieszczęśliwego.

30 Sobota

Kal. rzym.-kat.: HIERONIMA
Kal. słow.: IMISŁAWA

(270—90)

Mądry przyjmuje radę, głupi nią pogardza i potem poznać go można.
Klementyna Hoffmanowa.

Październik 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: REMIGJUSZA B.
Kal. słow.: ZNATISŁAWA

Niedziela 1

(271—89)

Marzyć o przyszłości, czerpać słodycz z przeszłego szczęścia, jestto brać procent od kapitału szczęścia, złożonego w sercu własnem.
Ignacy Chodźko.

2 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: ANIOŁA STRÓŻA
Kal. słow.: STANIMIRA

(272—88)

3 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: KANDYDA M.
Kal. słow.: SIEMIANA

(273—87)

Ludzie najszczęśliwsi powinni być zarazem najlepszymi; jeżeli takimi nie są, snadź szczęście ich nieprawdziwe, albo oni go nie warci i prędko je utracą.
(Wesoła teorja, a smutna praktyka).

Październik 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: FRANC. SERAF.
Kal. słow.: BRATYSŁAWA BŁ.

Środa **4**

(274—86)

Kal. rzym.-kat.. PLACYDA I TOW.
Kal. słow.: ZASŁAWA

Czwartek **5**

(275—85)

To Pan zdaniem mojem,
Kto przestał na swojem.
Jan Kochanowski.

Październik 1922

(31 dni)

6 **Piątek**

Kal. rzym.-kat.: BRUNONA
Kal. słow.: BRONISŁAWA

(276—84)

7 **Sobota**

Kal. rzym.-kat.: NMP. RÓŻAŃCOWEJ
Kal. słow.: ROSŁAWY

(277—83)

Coś myślą pojął — dosięgniesz zamieniem
Ujrzysz na oczy — coś przeczuł natchnieniem.
Zygmunt Krasiński.

Kal. rzym.-kat.: BRYGIDY
Kal. słow.: WOJSŁAWY

Niedziela **8**

(278—82)

Kal. rzym.-kat.: DYONIZEGO
Kal. słow.: DOMOGOSTA

Poniedziałek **9**

(279—81)

Z wiary waszej, wola wasza,
Z woli waszej, czyn wasz będzie.
Zygmunt Krasiński.

10 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: FRANC. BORG.
Kal. słow.: TOMIŁA

(280--80)

11 Środa

Kal. rzym.-kat.: GEREONA M.
Kal. słow.: DOBROMIŁY

(281—79)

Wzrok ludzi nie strzeże od Boga ręki.
Juljusz Słowacki.

Październik 1922

(31 dni)

Kal.. rzym.-kat.: MAKSYMILJANA
Kal. słow.: GRZEMISŁAWA

Czwartek **12**

(282—78)

Kal. rzym.-kat.: EDWARDA
Kal. słow.: ZIEMISŁAWA

Piątek **13**

(283—77)

Piękne sumienie stać przy przyjacielu,
jeszcze piękniejsze zostawać przy prawdzie.
Jan Kochanowski.

14 Sobota

Kal. rzym.-kat.: KALIKSTA P.
Kal. słow.: DZIERŻYMIRA

(284—76)

15 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: JADWIGI I TERESY
Kal. słow.: DROGOSŁAWY

(285—75)

Nie trzeba żałować róż, gdy płoną lasy.
Juljusz Słowacki.

Październik 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: GALUSA OP.
Kal. słow.: RADZISŁAWA

Poniedziałek 16

(286—74)

Kal. rzym.-kat.: BŁ. MAŁGORZATY
Kal. słow.: ŻYTISŁAWY

Wtorek 17

(287—73)

Trzeźwość a miara to są najwierniejsi stróże zdrowia naszego.
Jan Kochanowski.

(31 dni)

18 Środa

Kal. rzym.-kat.: ŁUKASZA EW.
Kal. słow.: BRATUMIŁY

(288—72)

19 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA Z ALKAM.
Kal. słow.: ZIEMOWITA BŁ.

(289—71)

Młode myśli to orły szerokoskrzydłe, co lecą nad ziemią i orlim wzrokiem szukają kwiatu wesela i owocu szczęścia.

(W Klatse).

Kal. rzym.-kat.: JANA KANTEGO
Kal. słow.: BUDZISŁAWY

Piątek **20**

(290—70)

Kal. rzym.-kat.: URSZULI P.
Kal. słow.: DAROMIŁY

Sobota **21**

(291—69)

Lepiej z małego garnuszka jeść w spokojności, niźli może wychleptać ze zgryzotą.
(Nad Niemnem).

Październik 1922

(31 dni)

22 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: KORDULI P. I M.
Kal. słow.: PRZYBYSŁAWY

(292—68)

23 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: NAJŚW. ZBAWIC.
Kal. słow. WŁASTIMIRA

(293—67)

Młodość to taki ptak, który z za najgrubszych chmur jeszcze słońca dopatrzy i, choć z ołowiem na skrzydłach, jeszcze ku niemu wzbijać się potrafi. **Panna Róża.**

Październik 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: RAFAŁA ARCHAN.
Kal. słow.: LIEMISŁAWA

Wtorek 24

(294—66)

Kal. rzym.-kat.: CHRYZ. I DARJI
Kal. słow.: SAMOMYSŁA

Środa 25

(295—65)

Patrz swego powołania, a pracuj do zdechu.
F. S. Klonowicz.

26 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: EWARYSTA P.
Kal. słow.: LUTOSŁAWA

(296—64)

27 Piątek

Kal. rzym.-kat.: FLORENCJUSZA
Kal. słow.: WITOMIŁA

(297—63)

Nie mała mądrość mądrze mówić,
Lecz największa—mądrze czynić.
Andrzej Max. Fredro.

Kal. rzym.-kat.. SZYMONA I JUDY
Kal. słow.: WŁADYBOGA

Sobota 28

(298—62)

Kal. rzym.-kat.: NARCYZA B.
Kal. słow.: DALEMIŁA

Niedziela 29

(299—61)

Nie wprzód niebo, ale wprzód idzie zasługa.
Andrzej Max. Fredro.

Październik 1922

(31 dni)

30 **Poniedziałek**

Kal. rzym.-kat.: ALFONSA RODR.
Kal. słow.: PRZEMYSŁAWA

(300—60)

31 **Wtorek**

Kal. rzym.-kat.: WOLFGANGA B.
Kal. słow.: GODZIMIRA

(300—60)

Czego rozum znaleźć nie może — czas nauczy.
Stanisław Lubomirski.

(300—60) (Ciąg dalszy)

Kto mi bierze sławę dobrą, bierze mi życie.
Jan Chr. Pasek.

Listopad 1922

(30 dni)

1 Środa

Kal. rzym.-kat.: WSZ. ŚWIĘT.
Kal. słow.: WRACISŁAWA

(301—59)

Nie wolna od napaści najczyściejsza cnota.
Stanisław Trembecki.

Kal. rzym.-kat.: DZIEŃ ZADUSZNY
Kal. słow.: WITIMIRA

Czwartek 2

(302—58)

Kal. rzym.-kat.: HUBERTA B.
Kal. słow.: CHWALISŁAWA

Piątek 3

(303—57)

Nie ten u mnie żył długo, kto wiek przeżył długi,
Lecz kto życie wielkiemi ozdobił zasługi.
Adam Naruszewicz.

Listopad 1922

(30 dni)

4 **Sobota**

Kal. rzym.-kat. KAROLA BOR.
Kal. słow. MŚCIWOJA

(304—56)

5 **Niedziela**

Kal. rzym.-kat.: ZACHARJASZA PR.
Kal. słow.: SŁAWOMIRA BŁ.

(305—55)

Jest to prawda doświadczona, że potrzeba rozum ostrzy.

Jan Chr. Pasek.

Kal. rzym.-kat.: LEONARDA
Kal. słow.: WRZECHWŁADA

Poniedziałek 6

(306—54)

Kal. rzym.-kat.: ENGELBERTA M.
Kal. słow.: ŻYTOMIRA

Wtorek 7

(307—53)

Są, którzy wolą być niegodnie sławni, niż sławy godni.

Stanisław Lubomirski.

8 Środa

Kal. rzym.-kat.: 4 KORONATÓW
Kal. słow.: SĘDZIWOJA

(308—52)

9 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: TEODORA M.
Kal. słow.: BOGODARA

(309—51)

Rzadko się niepoczciwość, tak jak zacznie kończy. Ignacy Krasicki.

Listopad 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: ANDRZEJA Z AW.
Kal. słow.: LUDOMIRA

Piątek 10

(310—50)

Kal. rzym.-kat.: MARCICNA B.
Kal. słow.: SPITOSŁAWA

Sobota 11

(311—49)

Padnie taka budowla, gdzie grunt nie jest stały. Ignacy Krasicki.

Listopad 1922

(30 dni)

12 **Niedziela**

Kal. rzym.-kat.: MARCINA P. I M.
Kal. słow.: NOWOSŁAWA

(312—48)

13 **Poniedziałek**

Kal. rzym.-kat.: DYDAKA
Kal. słow.: WSZERADA

(313—47)

W życiu najdoskonalszego nawet i najbardziej trzeźwego umysłu człowieka bywają niekiedy bardzo długie sny i marzenia.
Eliza Orzeszkowa.

Listopad 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: JÓZEFATA B. I M.
Kal. słow.: WŁODZIMIRA

Wtorek **14**

(314—46)

Kal. rzym.-kat.: LEOPOLDA
Kal. słow.: PRZEBYSŁAWA

Środa **15**

(315—45)

Uciechy i tryumf prawdziwy sprawiać może dopiero przytrzymanie w piersi iskry, którą każdy powiew wiatru unosi w coraz to inną stronę.

Eliza Orzeszkowa.

(30 dni)

16 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: EDMUNDA B.
Kal. słow.: ŚW. STANISŁ. K.

(316—44)

17 Piątek

Kal. rzym.-kat.: SALOMEI
Kal. słow.: ZBISŁAWY

(317—43)

Wszędzie i zawsze przynosimy z sobą samych siebie, i wewnętrzna treść nasza rozpromienia lub zasmuca to, co nas otacza.
Eliza Orzeszkowa.

Kal. rzym.-kat.: ROMANA M.
Kal. słow.: RADOMIRA

Sobota **18**

(318—42)

Kal. rzym.-kat.: ELŻBIETY WD.
Kal. słow.: DROGOMIRY

Niedziela **19**

(319—41)

Trzeba się uczyć, upłynął wiek złoty.
Ignacy Krasicki.

20 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: FELIKSA WALEZ.
Kal. słow.: SĘDZIMIRA

(320—40)

Ostateczny termin wypowiedzenia kwartalnego.

21 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: OFIAROW. NMP.
Kal. słow.: SŁAWY

(321—39)

Czego nie potrzebujesz, to choćbyś za grosz kupił, drogo jest.
Dawid Pilchowski.

Listopad 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: CECYLJI P.
Kal. słow.: WSZEMIŁY

Środa **22**

(322—38)

Kal. rzym.-kat.: KLEMENSA
Kal. słow.: MIŁYWOJA

Czwartek **23**

(323—37)

Zapomnij błędów bliźnich, gdy jesteś z bliźniemi; a kiedy sam zostaniesz,—rozmyślaj nad twemi.

Fr. Morawski.

Listopad 1922

(30 dni)

24 Piątek

Kal. rzym.-kat.: JANA OD KRZYŻA
Kal. słow.: DOROSŁAWA

(324—36)

25 Sobota

Kal. rzym.-kat.: KATARZYNY P.
Kal. słow.: CHWALIMIRY

(325—35)

Wolę być lwem w nieszczęściu, niż szczęsnym ślimakiem.

Kajetan Węgierski.

Listopad 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: PIOTRA ALEKS.
Kal. słow.: LECHOSŁAWA

Niedziela **26**

(326—34)

Kal. rzym.-kat.: WALERJANA B. M.
Kal. słow.: TOMIRA

Poniedziałek **27**

(327—33)

Kto zdaje się na łaskę bałwanów, w końcu musi utonąć.

Kajetan Węgierski.

Listopad 1922

(30 dni)

28 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: MANSWETA
Kal. słow.: GOŚCIRADA

(328—32)

29 Środa

Kal. rzym.-kat.: SATURNINA
Kal. słow.: PRZEMYSŁAWA

(329—31)

Szczęśliwy, kto na małym udziale przebywa!
Fr. Karpiński.

Listopad 1922

(30 dni)

Kal. rzym.-kat.: ANDRZEJA OP.
Kal. słow.: LUDOSŁAWA

Czwartek **30**

(330—30)

Lepsza w domu szkoda, aniżeli wstyd.
Fr. Karpiński.

Grudzień 1922

(31 dni)

1 **Piątek**

Kal. rzym.-kat.: ELIGJUSZA B.
Kal. słow.: SAMOSŁAWY

(331—29)

Jest-że szczęśliwem życie, nie rozgrzane promieniem żadnej wielkiej miłości, nie opromienione glorją czynu, nie uświetnione szlachetnymi bojami, nie podążające do celów wysokich? (Rodzina Borchwiczów)

Grudzień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: BIBIANY P. i M.
Kal. słow.: SZULISŁAWA

Sobota **2**

(332—28)

Kal. rzym.-kat.: **ADWENT**
Kal. słow.: WIŚLIMIRA

Niedziela **3**

(333—27)

Hojniejsza jedna garść z pokojem, niźli dwie z wojną.

(Nad Niemnem).

Grudzień 1922

(31 dni)

4 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: BARBARY P. I M.
Kal. słow.: LUBOMIŁY

(334—26)

5 Wtorek

Kal. rzym.-kat.: SABY OP.
Kal. słow.: SPITOSŁAWY

(335—25)

Nie dopędzisz wczora cugiem,
Nie wyorzesz jutra pługiem.
Ks. Józef **Baka**.

Grudzień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: MIKOŁAJA B.
Kal. słow.: JAROGNIEWA

Środa **6**

(336—24)

Kal. rzym.-kat.: AMBROŻEGO B.
Kal. słow.: LUDOMYŚLA

Czwartek **7**

(337—23)

Paść może naród wielki, zginąć jedynie nikczemny.

Stanisław Staszic.

(31 dni)

8 Piątek

Kal. rzym.-kat.: NIEP. P. NMP.
Kal. słow.: BOGUWOLA

(338—22)

9 Sobota

Kal. rzym.-kat.: LEOKADJI
Kal. słow.: WYSZOSŁAWY

(339—21)

Tylko użyteczność stanowi między ludźmi różność.

Stanisław Staszic.

Grudzień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: NMP. LORETAN.
Kal. słow.: RADZISŁAWA BŁ.

Niedziela 10

(340—20)

Kal. rzym.-kat.: DAMAZEGO P.
Kal. słow.: WOJMIRA

Poniedziałek 11

(341—19)

Kto krok czyni ku dobremu, już ma zasługę, bo ośmiela następców, bo wskazał przykład.
Tadeusz Czacki.

12 **Wtorek**

Kal. rzym.-kat.: LEONCJUSZA M.
Kal. słow.: WOLIDARA

(342 18)

13 **Środa**

Kal. rzym.-kat.: ŁUCJI P. I M.
Kal. słow.: WŁADYSŁAWA

(343—17)

Żeby być różą—nie dość być czerwoną,
Trzeba być wonną i wdzięczną.
J. N. Niemcewicz.

Kal. rzym.-kat.: ALFREDA KR.
Kal. słow.: SŁAWIBORA

Czwartek 14

(344—16)

Kal. rzym.-kat.: WALERJANA I IREN.
Kal. słow.: WOLIMIRA

Piątek 15

(345—15)

Żadna jarzyna tak nie oddyma, jak miłość własna.

Alojzy Żółkowski.

Grudzień 1922

(31 dni)

16 Sobota

Kal. rzym.-kat.: EUZEBJUSZA
Kal. słow.: ZDZISŁAWA

(346 - 14)

17 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: ŁAZARZA B.
Kal. słow.: ŻYROSŁAWA

(347 - 13)

Martwi młodość, że ucieka,
martwi starość że nadchodzi.
Alojzy Żółkowski.

Grudzień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: OCZEKIW. NMP.
Kal. słow.: WSZEMIRA

Poniedziałek **18**

(348—12)

Kal. rzym.-kat.: NEMEZJUSZA B.
Kal. słow.: MŚCIGNIEWA

Wtorek **19**

(349—11)

Zamieć każdy przed swym progiem,
A pan burmistrz pójdzie z Bogiem.
Kazimierz Brodziński.

20 Środa

Kal. rzym.-kat.: TEOFILA M.
Kal. słow.: BOGUMIŁY

(350—10)

21 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: TOMASZA AP.
Kal. słow.: TOMISŁAWA BŁ.

(351—09)

Młodzieńcze! dwie podróże czekają na ciebie: Jedna z duszy w war świata, druga powrót w ciebie.

Fr. Morawski.

Kal. rzym.-kat.: ZENONA M.
Kal. słow.: DROGOMIRA

Piątek **22**

(352—8)

Kal. rzym.-kat.: WIKTORJI P. I M.
Kal. słow.: SŁAWOMIRA

Sobota **23**

(353—7)

Gdy nima co mówić, trzeba cicho siedzieć!
Lepiej milczeć rybeńko, niż głupstwo powiedzieć.
Al. Fredro.

Grudzień 1922

(31 dni)

24 Niedziela

Kal. rzym.-kat.: WIGILJA ADAMA I EWY
Kal. słow.: GODYSŁAWA

(354—6)

25 Poniedziałek

Kal. rzym.-kat.: **BOŻE NARODZ.**
Kal. słow.: GRYMISŁAWA

(355—5)

Lepsza w kwietniu jedna chwilka,
Niż w jesieni całe grudnie.
Adam Mickiewicz.

Grudzień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: SZCZEPANA M.
Kal. słow.: WRÓCIWOJA

Wtorek **26**

(356—4)

Kal. rzym.-kat.: JANA E.
Kal. słow.: RADOMYŚLA

Środa **27**

(357—3)

Mędrzec zwyczajnych ludzi z rozmowy ocenia,
A nadzwyczajnych mężów poznaje z milczenia.
Adam Mickiewicz.

Grudzień 1922

(31 dni)

28 Czwartek

Kal. rzym.-kat.: MŁODZIANKÓW
Kal. słow.: GODZISŁAWA

(358—2)

29 Piątek

Kal. rzym.-kat.: TOMASZA B.
Kal. słow.: GOSŁAWA BŁ.

(359—1)

Po tem wyższego męża można poznać w tłumie, że on zawsze to tylko zwykł robić, co umie. Adam Mickiewicz.

Grudzień 1922

(31 dni)

Kal. rzym.-kat.: EUGENJUSZA
Kal. słow.: LUDOMIŁA

Sobota **30**

(360—0)

Kal. rzym.-kat.: SYLWESTRA
Kal. słow.: LASOTY

Niedziela **31**

(360—0)

Wspólna moc tylko zdoła nas ocalić.
Adam Mickiewicz.

31 **Niedziela**

Kal. rzym.-kat.: SYLWESTRA
Kal. słow.: LASOTY

(360—0)

To tylko dzieło warto czegoś, z którego człowiek może poprawić się i mądrości nauczyć. Adam Mickiewicz.

NOWY ROK 1923

DODATEK

I. DZIAŁ INFORMACYJNO-STATYSTYCZNY

-ROCZNIKA- DLA HANDLU I PRZEMYSŁU NA ROK 1922

USTAWA
KONSTYTUCYJNA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
UCHWALONA W DNIU 17 MARCA 1921 R.

W IMIĘ BOGA WSZECHMOGĄCEGO!

My, Naród Polski, dziękując Opatrzności za wyzwolenie nas z półtorawiekowej niewoli, wspominając z wdzięcznością męstwo i wytrwałość ofiarnej walki pokoleń, które najlepsze wysiłki swoje sprawie niepodległości bez przerwy poświęcały, nawiązując do świetnej tradycji wiekopomnej Konstytucji 3-go Maja — dobro całej, Zjednoczonej i niepodległej Matki-Ojczyzny, mając na oku, a pragnąc Jej byt niepodległy, potęgę i bezpieczeństwo oraz ład społeczny utwierdzić na wiekuistych zasadach prawa i wolności, pragnąc zarazem zapewnić rozwój wszystkich Jej sił moralnych i materjalnych dla dobra całej, odradzającej się ludzkości, wszystkim obywatelom Rzeczypospolitej równość, a pracy poszanowanie, należne prawa i szczególną opiekę Państwa zabezpieczyć — tę oto Ustawę Konstytucyjną na Sejmie Ustawodawczym Rzeczypospolitej Polskiej uchwalamy i stanowimy.

ROZDZIAŁ I.
Rzeczpospolita.

Artykuł 1.

Państwo Polskie jest Rzeczpospolitą.

Artykuł 2.

Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu. Organami Narodu w zakresie ustawodawstwa są Sejm i Senat, w zakresie władzy wykonawczej — Prezydent Rzeczypospolitej łącznie z odpowiedzialnymi ministrami, w zakresie wymiaru sprawiedliwości — niezawisłe sądy.

ROZDZIAŁ II.
Władza ustawodawcza.

Artykuł 3.

Zakres ustawodawstwa państwowego obejmuje stanowienie wszelkich praw publicznych i prywatnych i sposobu ich wykonania.

Niema ustawy bez zgody Sejmu, wyrażonej w sposób, regulaminowo ustalony.

Ustawa uchwalona przez Sejm zyskuje moc obowiązującą w czasie, przez nią samą określonym.

Rzeczpospolita Polska, opierając swój ustrój na zasadzie szerokiego samorządu terytorjalnego, przekaże przedstawicielstwom tego samorządu właściwy zakres ustawodawstwa, zwłaszcza z dziedziny administracji, kultury i gospodarstwa, który zostanie bliżej określony ustawami państwowemi.

Rozporządzenie władzy, z których wynikają prawa lub obowiązki obywateli, mają moc obowiązującą tylko wtedy, gdy zostały wydane z upoważnienia ustawy i z powołaniem się na nią.

Artykuł 4.

Ustawa państwowa ustala corocznie budżet państwa na rok następny.

Artykuł 5.

Ustalanie stanu liczebnego wojska i zezwalanie na coroczny pobór rekruta może nastąpić jedynie w drodze ustawodawczej.

Artykuł 6.

Zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie, zamiana i obciążenie nieruchomego majątku państwowego, nałożenie podatków i opłat publicznych, ustanowienie ceł i monopolów, ustalenie systemu monetarnego, jakotez przyjęcie gwarancji finansowej przez Państwo — może nastąpić tylko na mocy ustawy.

Artykuł 7.

Rząd przedstawi corocznie zamknięcie rachunków państwowych do parlamentarnego zatwierdzenia.

Artykuł 8.

Sposób wykonania parlamentarnej kontroli nad długami Państwa określi oddzielna ustawa.

Artykuł 9.

Do kontroli całej administracji państwowej pod względem finansowym, badania zamknięć rachunków Państwa, przedkładania corocznie Sejmowi wniosku o udzieleniu lub odmówieniu Rządowi absolutorjum — jest powołana Najwyższa Izba Kontroli, oparta na zasadzie kolegjalności i niezależności sędziowskiej członków jej kolegjum, usuwalnych tylko uchwałą Sejmu, większością trzech piątych głosujących. Organizację Najwyższej Izby Kontroli i sposób jej działania określi szczegółowo osobna ustawa.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli zajmuje stanowisko równorzędne ministrowi, nie wchodzi jednak w skład Rady Ministrów a jest za sprawowanie swego urzędu i za podległych mu urzędników odpowiedzialny bezpośrednio przed Sejmem.

Artykuł 10.

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Rządowi i Sejmowi. Wnioski i projekty ustaw, pociągające za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, muszą podawać sposób ich zużycia i pokrycia.

Artykuł 11.

Sejm składa się z posłów, wybranych na lat pięć, licząc od dnia otwarcia Sejmu, w głosowaniu powszechnem, tajnem, bezpośredniem, równem i stosunkowem.

Artykuł 12

Prawo wybierania ma każdy obywatel polski bez różnicy płci, który w dniu ogłoszenia wyborów ukończył 21 rok życia, używa w pełni praw cywilnych i zamieszkuje w okręgu wyborczym przynajmniej od przedednia ogłoszenia wyborów w „Dzienniku Ustaw". Prawo głosowania może być wykonywane tylko osobiście. Wojskowi w służbie czynnej nie mają prawa głosowania.

Artykuł 13.

Prawo wybieralności ma każdy obywatel, mający prawo wybierania do Sejmu, nie wyjmując wojskowych w służbie czynnej, niezależnie od miejsca zamieszkania o ile ukończył lat 25.

Artykuł 14.

Nie mogą korzystać z prawa wyborczego obywatele, skazani za przestępstwa, które określi ordynacja wyborcza, jako pociągające za sobą czasową lub stałą utratę prawa wybierania, wybieralności, a także piastowanie mandatu poselskiego.

Artykuł 15.

Państwowi urzędnicy administracyjny, skarbowi i sądowi nie mogą być wybierani w tych okręgach, w których pełnią swą służbę. Przepis ten nie dotyczy urzędników, pełniących swą służbę przy władzach centralnych.

Artykuł 16.

Pracownicy państwowi i samorządowi, z chwilą wyboru na posła, otrzymują na czas trwania mandatu poselskiego urlop. Lata, spędzone na wykonaniu mandatu poselskiego, liczą się do lat służby.

Przepis ten nie dotyczy ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów wyższych uczelni.

Artykuł 17

Poseł, powołany do płatnej służby państwowej, traci mandat: przepis ten nie dotyczy powołania na stanowisko ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów wyższych uczelni.

Artykuł 18

Ordynacja wyborcza określi sposób wyboru posłów sejmowych.

Artykuł 19.

Sejm sprawdza ważność wyborów niezaprotestowanych. O ważności wyborów zaprotestowanych rozstrzyga Sąd Najwyższy.

Artykuł 20.

Posłowie są przedstawicielami całego narodu i nie są krępowani żadnemi instrukcjami wyborców

Posłowie składają na ręce Marszałka wobec Izby następujące ślubowanie:

„Ślubuję uroczyście, jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, wedle najlepszego mego rozumienia i zgodnie z sumieniem, rzetelnie pracować wyłącznie dla dobra Państwa Polskiego, jako całości".

Artykuł 21.

Posłowie nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności za swoją działalność w Sejmie lub poza Sejmem, wchodzącą w zakres wykonania mandatu poselskiego, ani w czasie trwania mandatu, ani po jego wygaśnięciu. Za jego przemówienia i odezwania się, tudzież manifestacje w Sejmie, posłowie odpowiadają tylko przed Sejmem. Za naruszenie prawa osoby trzeciej, mogą być pociągnięci do odpowiedzialności sądowej, o ile władza sądowa uzyska na to zezwolenie Sejmu.

Postępowanie karno-sądowe, karno-administracyjne lub dyscyplinarne, wdrożone przeciw posłowi przed uzyskaniem mandatu poselskiego, ulegnie na żądanie Sejmu zawieszeniu aż do wygaśnięcia mandatu.

Bieg przedawnienia przeciw posłowi w postępowaniu karnem ulega przerwie na czas trwania mandatu poselskiego.

Przez cały czas trwania mandatu, posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karno-sądowej, karno-administracyjnej i dyscyplinarnej, ani pozbawieni wolności bez zezwolenia Sejmu. W wypadku schwytania posła na gorącym uczynku zbrodni pospolitej, jeżeli jego przytrzymanie jest niezbędne dla zabezpieczenia wymiaru sprawiedliwości, względnie dla unieszkodliwienia skutków przestępstwa, władza sądowa ma obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia o tem Marszałka Sejmu dla uzyskania zezwolenia Sejmu na areszt i dalsze postępowanie karne. Na żądanie Marszałka przytrzymany musi być niezwłocznie uwolniony.

Artykuł 22.

Poseł nie może na swoje ani na obce imię kupować lub uzyskiwać dzierżaw dóbr państwowych, przyjmować dostaw publicznych i robót rządowych ani otrzymywać od Rządu koncesji lub innych korzyści osobistych.

Poseł nie może również otrzymywać od Rządu żadnych odznaczeń, z wyjątkiem wojskowych.

Artykuł 23.

Poseł nie może być redaktorem odpowiedzialnym.

Artykuł 24

Posłowie otrzymują djety w wysokości, regulaminem określonej, i mają prawo bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacji dla podróży po całym obszarze Rzeczypospolitej.

Artykuł 25.

Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Sejm, odracza i zamyka Sejm i Senat.

Sejm winien być zwołany na pierwsze posiedzenie w trzeci wtorek po dniu wyborów i corocznie najpóźniej w październiku na sesję zwyczajną celem uchwalenia budżetu, stanu liczebnego i poboru wojska, oraz innych spraw bieżących.

Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Sejm w każdym czasie na sesję nadzwyczajną wedle własnego uznania, a winien to uczynić na żądanie $^1/_3$ części ogółu posłów w ciągu dwóch tygodni.

Inne wypadki zebrania się Sejmu na sesję nadzwyczajną określa Konstytucja.

Odroczenie wymaga zgody Sejmu, jeżeli ma być w ciągu tej samej sesji zwyczajnej powtórzone, lub jeżeli przerwa ma trwać dłużej, niż 30 dni.

Sejm, zwołany w październiku na sesję zwyczajną nie może być zamknięty przed uchwaleniem budżetu.

Artykuł 26.

Sejm może się rozwiązać mocą własnej uchwały, powziętej większością $^2/_3$ głosów. Prezydent Rzeczypospolitej może rozwiązać Sejm za zgodą $^3/_5$ ustawowej liczby członków Senatu przy obecności połowy ustawowej liczby posłów.

Jednocześnie w obu wypadkach z samego prawa rozwiązuje się Senat.

Wybory odbędą się w ciągu 40 dni od dnia rozwiązania, termin ten będzie oznaczony bądź w uchwale Sejmu, bądź w orędziu prezydenta o rozwiązaniu Sejmu.

Artykuł 27.

Posłowie wykonywują swe prawa i obowiązki poselskie osobiście.

Artykuł 28.

Sejm wybiera ze swego grona marszałka, jego zastępców, sekretarzy i komisje.

Mandaty marszałka i jego zastępców trwają po rozwiązaniu Sejmu aż do ukonstytuowania się nowego Sejmu.

Artykuł 29

Sposób i porządek obrad sejmowych, rodzaj i ilość komisji, liczbę wicemarszałków i sekretarzy prawa i obowiązki marszałka — określa regulamin sejmowy

Marszałek mianuje urzędników sejmowych, za których działania odpowiada przed Sejmem.

Artykuł 30

Posiedzenia Sejmu są jawne. Na wniosek marszałka, przedstawiciela rządu lub 30 posłów może Sejm uchwalić tajność posiedzenia.

Artykuł 31.

Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za zgodne z prawdą sprawozdanie z jawnego posiedzenia Sejmu i komisji sejmowej.

Artykuł 32.

Do prawomocności uchwał potrzebna jest zwykła większość głosów, przy obecności conajmniej jednej trzeciej części ogółu ustawowej liczby posłów, o ile inne przepisy konstytucji nie zawierają odmiennych postanowień.

Artykuł 33.

Posłowie mają prawo zwracać się z interpelacjami do rządu bądź do poszczególnych ministrów, w sposób regulaminem przepisany. Minister ma obowiązek udzielić odpowiedzi ustnie lub pisemnie w terminie nie dłuższym, niż 6 tygodni, albo w umotywowanem oświadczeniu usprawiedliwić brak rzeczowej odpowiedzi. Na żądanie interpelantów, odpowiedź musi być Sejmowi zakomunikowana. Sejm może odpowiedź rządu uczynić przedmiotem dyskusji i uchwały.

Artykuł 34.

Sejm może wyłaniać i naznaczać dla zbadania poszczególnych spraw nadzwyczajne komisje, z prawem przesłuchiwania stron interesowanych oraz wzywania świadków i rzeczoznawców. Zakres działania i uprawnień tych komisji uchwala Sejm.

Artykuł 35.

Każdy projekt ustawy, przez Sejm uchwalony, będzie przekazany Senatowi do rozpoznania. Jeżeli Senat nie podniesie w ciągu 30 dni od dnia doręczenia mu uchwalonego projektu ustawy żadnych przeciwko niemu zarzutów, prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie ustawy. Na wniosek Senatu prezydent Rzeczypospolitej może zarządzić ogłoszenie ustawy przed upływem 30 dni.

Jeżeli Senat postanowi projekt, uchwalony przez Sejm, zmienić lub odrzucić, powinien zapowiedzieć to Sejmowi w ciągu powyższych 30 dni, a najdalej w ciągu następnych 30 dni, zwrócić Sejmowi z propowanemi zmianami.

Jeżeli Sejm zmiany, przez Senat proponowane, uchwali zwykłą większością, albo odrzuci większością $^{11}/_{20}$ głosujących, prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie ustawy w brzmieniu, ustalonem ponowną uchwałą Sejmu.

Artykuł 36.

Senat składa się z członków:

1. Wybranych przez poszczególne województwa w głosowaniu powszechnem, tajnem, bezpośredniem, równem i stosunkowem. Każde województwo stanowi jeden okręg wyborczy, przyczem w stosunku do liczby mandatów sejmowych na ilość mieszkańców, liczba mandatów do Senatu wynosi $^1/_4$ część. Prawo wybierania do Senatu ma każdy wyborca do Sejmu, który w dniu ogłoszenia wyborów ukończył lat 30 i w dniu tym zamieszkuje w okręgu wyborczym przynajmniej do roku; nie tracą jednak prawa wyborczego świeżo osiedli koloniści, którzy opuścili poprzednie miejsce zamieszkania, korzystając z reformy rolnej; również nie tracą tego prawa robotnicy, którzy zmienili miejsce pobytu wskutek zmiany miejsca pracy, oraz urzędnicy państwowi, przeniesieni służbowo. Prawo wybieralności ma każdy obywatel, posiadający prawo wybierania do Senatu nie wyłączając wojskowych w służbie czynnej, o ile z dniem ogłoszenia wyborów ukończył lat 40.

Kadencja Senatu rozpoczyna się i kończy z kadencją sejmową.

Nikt nie może być jednocześnie członkiem Sejmu i Senatu.

Artykuł 37.

Postanowienia artykułów 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 32 i 33 stosują się odpowiednio także do Senatu, względnie jego członków.

Artykuł 38.

Żadna ustawa nie może stać w sprzeczności z niniejszą konstytucją, ani naruszać jej postanowień.

ROZDZIAŁ III.

Władza wykonawcza.

Artykuł 39.

Prezydenta Rzeczypospolitej wybierają na lat siedem bezwzględną większością głosów Sejm i Senat, połączone w Zgromadzenie narodowe. Zgromadzenie narodowe zwołuje prezydent Rzeczypospolitej w ostatnim kwartale siedmiolecia swego urzędowania.

Jeżeli zwołanie nie nastąpi na 30 dni przed upływem siedmiolecia, Sejm i Senat łączą się z samego prawa Zgromadzenie narodowe na zaproszenie marszałka Sejmu i pod jego przewodnictwem.

Artykuł 40.

Jeżeli prezydent Rzeczypospolitej nie może sprawować urzędu, oraz w razie opróżnienia urzędu prezydenta Rzeczypospolitej wskutek śmierci, zrzeczenia się lub innej przyczyny zastępuje go marszałek Sejmu.

Artykuł 41.

W razie opróżnienia urzędu prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm i Senat łączą się natychmiast na zaproszenie marszałka Sejmu i pod jego przewodnictwem, z samego prawa Zgromadzenie narodowe, celem wyboru prezydenta.

Gdyby Sejm był przywiązany w chwili, gdy urząd prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony, marszałek Sejmu zarządzi niezwłocznie nowe wybory do Sejmu i Senatu.

Artykuł 42.

Jeżeli prezydent Rzeczypospolitej przez trzy miesiące nie sprawuje urzędu, marszałek zwoła niezwłocznie Sejm i podda jego uchwale, czy urząd prezydenta Rzeczypospolitej należy uznać za opróżniony.

Uchwała, uznająca urząd za opróżniony, zapada większością $^{3}/_{5}$ głosów, w obecności przynajmniej połowy ustawowej, to jest ordynacją wyborczą ustalonej, liczby posłów.

Artykuł 43.

Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje władzę wykonawczą przez odpowiedzialnych przed Sejmem ministrów i podległych im urzędników.

Każdy urzędnik Rzeczypospolitej musi podlegać ministrowi który za jego działania odpowiada przed Sejmem.

Nominacje urzędników kancelarji cywilnej prezydenta Rzeczypospolitej kontrasygnuje prezes Rady Ministrów i jest za ich działania odpowiedzialny przed Sejmem.

Artykuł 44.

Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawy wraz z odpowiednimi ministrami i zarządza ogłoszenie ich w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej.

Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo, celem wykonania ustaw i z powołaniem się na upoważnienie ustawowe, wydawać rozporządzenia wykonawcze, zarządzenia, rozkazy i zakazy i przeprowadzenie ich użyciem przymusu zapewnić.

Takież prawo w swoim zakresie działania, mają ministrowie i władze im podległe.

Każdy akt rządowy prezydenta Rzeczypospolitej wymaga dla swej ważności podpisu prezesa Rady ministrów i właściwego ministra, którzy przez podpisanie aktu biorą zań odpowiedzialność.

Artykuł 45.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje prezesa Rady Ministrów, na jego wniosek mianuje i odwołuje ministrów, a na wniosek Rady Ministrów obsadza urzędy cywilne i wojskowe, zastrzeżone w ustawach.

Artykuł 46.

Prezydent Rzeczypospolitej jest zarazem najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych państwa, nie może jednak sprawować naczelnego dowództwa w czasie wojny.

Naczelnego wodza sił zbrojnych państwa, na wypadek wojny, mianuje prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów, przedstawiony przez ministra spraw wojskowych, który za akty, związane z dowództwem w czasie wojny, jak i za wszelkie sprawy kierownictwa wojskowego odpowiada przed Sejmem.

Artykuł 47.

Prawo darowania i złagodzenia kary, oraz darowania skutków zasądzenia karno-sądowego w poszczególnych wypadkach, przysługuje prezydentowi Rzeczypospolitej.

Prezydent nie może stosować tego prawa do ministrów, zasądzonych na skutek postawienia ich w stan oskarżenia przez Sejm.

Amnestja może być udzielona tylko w drodze ustawodawczej.

Artykuł 48.

Prezydent Rzeczypospolitej reprezentuje państwo na zewnątrz, przyjmuje przedstawicieli dyplomatycznych państw obcych i wysyła przedstawicieli dyplomatycznych państwa polskiego do państw obcych.

Artykuł 49.

Prezydent Rzeczypospolitej zawiera umowy z innemi państwami i podaje je do wiadomości Sejmu.

Umowy handlowe i celne oraz umowy, które stale obciążają pod względem finansowym państwo, albo zawierają przepisy prawne, obowiązujące obywateli, albo też wprowadzają zmianę granic państwa, a także przymierza — wymagają zgody Sejmu.

Artykuł 50.

Prezydent Rzeczypospolitej może wypowiedzieć wojnę i zawrzeć pokój tylko za uprzednią zgodą Sejmu.

Artykuł 51.

Za czynności urzędowe prezydent Rzeczypospolitej nie jest odpowiedzialny ani parlamentarnie, ani cywilnie.

Za zdradę kraju, pogwałcenie konstytucji lub przestępstwa karne — prezydent Rzeczypospolitej może być pociągnięty do odpowiedzialności tylko przez Sejm uchwałą, powziętą większością $^{3}/_{5}$ głosów, przy obecności conajmniej połowy ustawowej liczby posłów. Sprawę rozpatruje i wyrok wydaje trybunał stanu według postanowień osobnej ustawy. Z chwilą postawienia w stan oskarżenia przed trybunałem stanu—prezydent Rzeczypospolitej jest zawieszony w urzędowaniu.

Artykuł 52.

Prezydent Rzeczypospolitej otrzymuje uposażenie według przepisów osobnej ustawy.

Artykuł 53.

Prezydent Rzeczypospolitej nie może piastować żadnego innego urzędu, ani należeć do składu Sejmu i Senatu.

Artykuł 54.

Przed objęciem urzędu, prezydent Rzeczypospolitej składa przysięgę w Zgromadzeniu narodowem następującej treści:

„Przysięgam Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, i ślubuję Tobie, Narodzie Polski, na urzędzie prezy-

denta Rzeczypospolitej, który obejmuję: Praw Rzeczypospolitej a przedewszystkiem Ustawy Konstytucyjnej święcie przestrzegać i bronić; dobru powszechnemu Narodu ze wszystkich sił wiernie służyć; wszelkie zło i niebezpieczeństwo od Państwa czujnie odwracać; godności imienia polskiego strzedz niezachwianie; sprawiedliwość względem wszystkich bez różnicy obywateli za pierwszą sobie mieć cnotę; obowiązkom urzędu i służby poświęcić się niepodzielnie. Tak mi dopomóż Bóg i Święta Syna Jego Męka, Amen."

Artykuł 55.

Ministrowie tworzą Radę Ministrów pod przewodnictwem prezesa Rady ministrów.

Artykuł 56.

Rada ministrów ponosi solidarną odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną za ogólny kierunek działalności rządu.

Poza tem ponoszą ją ministrowie oddzielnie, każdy w swoim zakresie, za działalność w urzędzie, a to zarówno za zgodność tej działalności z konstytucją i innemi ustawami państwa, za działanie podległych organów jak i za kierunek swej polityki.

Artykuł 57.

W tymże samym zakresie obowiązuje ministrów solidarna i indywidualna odpowiedzialność za akta rządowe prezydenta Rzeczypospolitej.

Artykuł 58.

Do odpowiedzialności parlamentarnej pociąga ministrów Sejm zwyczajną większością. Rada Ministrów i każdy minister z osobna ustępują na żądanie Sejmu.

Artykuł 59.

Konstytucyjną odpowiedzialność ministrów i sposób jej urzeczywistnienia określi osobna ustawa

Uchwała, stawiająca ministra w stan oskarżenia, musi być powzięta w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów większością trzech piątych oddanych głosów.

Rozpoznanie spraw i wydanie wyroku należy do trybunału stanu. Minister nie może uchylić się od odpowiedzialności konstytucyjnej przez zrzeczenie się urzędu Z chwilą postawienia, w stan oskarżenia minister jest zawieszony w urzędowaniu.

Artykuł 60.

Ministrowie i delegowani przez nich urzędnicy mają prawo brać udział w posiedzeniach sejmowych i przemawiać poza koleją mówców — napisanych do głosu; w głosowaniach mogą brać udział, o ile są posłami.

Artykuł 61.

Ministrowie nie mogą piastować żadnego innego urzędu, ani uczestniczyć w zarządzie i władzach kontrolujących towarzystw i instytucji, na zysk obliczonych.

Artykuł 62

Jeżeli urząd ministra sprawuje tymczasowy kierownik ministerjum, odnoszą się do niego wszelkie przepisy o urzędzie ministra

Prezes Rady Ministrów w razie potrzeby porucza swoje zastępstwo jednemu z ministrów

Artyuł 63

Liczbę, zakres działania i wzajemny stosunek ministrów, jak również kompentencje Rady Ministrów określi osobna ustawa.

Artykuł 64

Trybunał stanu składa się z pierwszego prezesa sądu najwyższego, jako przewodniczącego, oraz dwunastu członków, których wybierają z poza swego grona: ośmiu Sejm i czterech Senat.

Członkami trybunału stanu mogą być wybrane osoby, nie piastujące żadnego urzędu państwowego i używające pełni praw obywatelskich.

Wyboru członków trybunału stanu dokonywują Sejm i Senat natychmiast po ukonstytuowaniu się na cały okres kadencji sejmowej.

Artykuł 65

Dla celów administracyjnych państwo polskie podzielone będzie w drodze ustawodawczej na województwa, powiaty i gminy miejskie i wiejskie, które będą równocześnie jednostkami samorządu terytorjalnego.

Jednostki samorządowe mogą się łączyć w związki dla przeprowadzenia zadań, wchodzących w zakres samorządu.

Związki takie mogą otrzymać charakter publiczno-prawny tylko na podstawie osobnej ustawy.

Artykuł 66.

W organizacji administracji państwowej prowadzona będzie zasada dekoncentracji, przy możliwem zespoleniu organów administracji państwowej w poszczególnych jednostkach terytorjalnych — w jednym urzędzie pod jednym zwierzchnikiem oraz zasada udziału obywateli, powołanych drogą wyborów w wykonaniu zadań tych urzędów w granicach, określonych ustawami.

Artykuł 67.

Prawo stanowienia w sprawach, należących do zakresu działania samorządu, przysługuje radom obieralnym. Czynności wykonawcze samorządu wojewódzkiego i powiatowego należą do organów, utworzonych na zasadzie zespolenia kolegjów, obieranych przez ciała reprezentacyjne, z przedstawicielami państwowych władz administracyjnych i pod ich przewodnictwem.

Artykuł 68.

Obok samorządu terytorjalnego osobna ustawa powoła samorząd gospodarczy dla poszczególnych dziedzin życia gospodarskiego, a mianowicie: izby rolnicze, handlowe, przemysłowe, rzemieślnicze, pracy najemnej i inne, połączone w naczelną izbę gospodarczą Rzeczypospolitej, których współpracę z władzami państwowemi w kierowaniu życiem gospodarczem i w zakresie zamierzeń ustawodawczych określą ustawy.

Artykuł 69.

Źródła dochodowe państwa i samorządu będą ustawami ściśle rozgraniczone.

Artykuł 70.

Państwo będzie sprawowało nadzór nad działalnością samorządu przez wydziały samorządu wyższego stopnia; nadzór ten mogą jednak ustawy przekazać częściowo sądownictwu administracyjnemu.

Wypadki, w których uchwały organów samorządu wymagać będą wyjątkowo zatwierdzenia przez organa samorządu wyższego stopnia lub przez ministerja, będą określone ustawami.

Artykuł 71.

Odwołanie od orzeczeń organów, zarówno rządowych jak i samorządowych, dopuszczone będzie tylko do jednej wyższej instancji, o ile ustawy nie przewidują w tym względzie wyjątków.

Artykuł 72.

Ustawy przeprowadzą zasadę, iż od karnych orzeczeń władz administracyjnych, zapadłych w pierwszej instancji, będzie przysługiwało stronom prawo odwołania się do właściwego sądu.

Artykuł 73

Do orzeczenia o legalności aktów administracyjnych w zakresie administracji tak rządowej jak i samorządowej, powoła osobna ustawa sądownictwo administracyjne, oparte w swej organizacji na współdziałaniu czynnika obywatelskiego i sędziowskiego, z najwyższym trybunałem administracyjnym na czele.

ROZDZIAŁ IV.

Sądownictwo.

Artykuł 74.

Sądy wymierzają sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 75.

Organizacja, zakres i sposób działania wszelkich sądów będą określone w drodze ustawodawczej.

Artykuł 76.

Sędziów mianuje prezydent Rzeczypospolitej, o ile ustawa nie zawiera innego postanowienia, jednakże sędziowie pokoju z reguły wybierani są przez ludność.

Urząd sędziowski może objąć tylko osoba, odpowiadająca warunkom przez prawo wymaganym

Artykuł 77.

Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawiśli i podlegają tylko ustawom.

Orzeczenia sądowe nie mogą być zmienionemi przez władzę ustawodawczą ani przez władzę wykonawczą.

Artykuł 78

Sędzia może być złożony z urzędu, zawieszony w urzędowaniu, przeniesiony na inne miejsce lub w stan spoczynku wbrew swojej woli jedynie mocą orzeczenia sądowego i tylko w wypadkach, w ustawie przewidzianych.

Przepis ten nie dotyczy wypadku, gdy przeniesienie sędziego na inne miejsce lub w stan spoczynku jest wywołane zmianą w organizacji sądów, postanowioną w drodze ustawy.

Artykuł 79.

Sędziowie nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności karnej ani pozbawieni wolności bez uprzedniej zgody wskazanego przez ustawę sądu, o ile nie są schwytani na gorącym uczynku, lecz i w tym wypadku może sąd zażądać niezwłocznie uwolnienia aresztowanego.

Artykuł 80

Odrębne stanowisko sędziów, ich prawa i obowiązki oraz uposażenie określi osobna ustawa

Artykuł 81.

Sądy nie mają prawa badania ważności ustaw, należycie ogłoszonych.

Artykuł 82.

Rozprawy przed sądem okrzekającym, zarówno w sprawach cywilnych, jak karnych, są jawne, o ile ustawy w tym względzie nie przewidują wyjątku.

Artykuł 83

Do orzeczenia o zbrodniach, zagrożonych cięższemi karami, i o przestępstwach politycznych będą powołane sądy przysięgłych. Czyny, podlegające sądom przysięgłych — organizację tych sądów i tok postępowania — określą szczegółowe ustawy.

Artykuł 84.

Ustanawia się sąd najwyższy dla spraw sądowych, cywilnych i karnych.

Artykuł 85.

Organizację sądów wojskowych, ich właściwość, tok postępowania oraz prawa i obowiązki członków tych sądów określą osobne ustawy.

Artykuł 86.

Do rozstrzygania sporów o właściwość między władzami administracyjnemi a sądami będzie powołany na mocy ustawy osobny trybunał kompetencyjny.

ROZDZIAŁ V.

Powszechne obowiązki i prawa obywatelskie.

Artykuł 87.

Obywatel polski nie może być równocześnie obywatelem innego państwa.

Artykuł 88.

Obywatelstwo polskie nabywa się:

a) przez urodzenie z rodziców, mających obywatelstwo polskie,

b) przez nadanie obywatelstwa ze strony powołanej władzy państwowej.

Inne postanowienia co do obywatelstwa polskiego, jego nabycia oraz utraty określają osobne ustawy.

Artykuł 89.

Pierwszym obowiązkiem obywatela jest wierność dla Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 90.

Każdy obywatel ma obowiązek szanowania i przestrzegania konstytucji państwa i innych obowiązujących ustaw i rozporządzeń władz państwowych i samorządowych.

Artykuł 91.

Wszyscy obywatele są obowiązani do służby wojskowej. Rodzaj i sposób, porządek i czas trwania służby, zwolnienie od tego obowiązku oraz wszelkie świadczenia na cele wojskowe będą określone w drodze ustawodawczej.

Artykuł 92.

Wszyscy obywatele mają obowiązek ponosić wszelkie ciężary i świadczenia publiczne, ustanowione na podstawie ustaw.

Artykuł 93.

Wszyscy obywatele są zobowiązani szanować władzę prawowitą i ułatwiać spełnianie jej zadań oraz sumiennie pełnić obowiązki publiczne, do jakich powoła ich naród lub właściwa władza.

Artykuł 94.

Obywatele mają obowiązek wychowania swoich dzieci na prawych obywateli ojczyzny i zapewnienia im conajmniej początkowego wykształcenia.

Obowiązek ten określi bliżej osobna ustawa.

Artykuł 95.

Rzeczpospolita Polska zapewnia na swoim obszarze pełną ochronę życia, wolności i mienia wszystkim bez różnicy pochodzenia, narodowości, języka, rasy lub religji.

Cudzoziemcy używają, pod warunkiem wzajemności, równych praw z obywatelami państwa polskiego, oraz mają równe z nimi obowiązki, o ile ustawy wyraźnie nie wymagają obywatelstwa polskiego.

Artykuł 96.

Wszyscy obywatele są równi wobec prawa. Urzędy publiczne są w równej mierze dla wszystkich dostępne, na warunkach prawem przepisanych.

Rzeczpospolita Polska nie uznaje przywilejów rodowych ani stanowych, jak również żadnych herbów, tytułów rodowych i innych, z wyjątkiem naukowych, urzędowych i zawodowych. Obywatelowi Rzeczypospolitej nie wolno przyjmować bez zezwolenia prezydenta Rzeczypospolitej tytułów, ani orderów cudzoziemskich.

Artykuł 97.

Ograniczenia wolności osobistej, zwłaszcza rewizja osobista i aresztowanie, dopuszczalne są tylko w wypadkach, prawem przepisanych, i w sposób, określony ustawami, na podstawie polecenia władz sądowych.

O ileby polecenie sądowe nie mogło być wydane natychmiast, powinno być doręczone najpóźniej w ciągu 48 godzin z podaniem przyczyn rewizji lub aresztowania.

Aresztowani, którym w przeciągu 48 godzin nie podano na piśmie z podpisem władz sądowych przyczyny aresztowania, odzyskują niezwłocznie wolność.

Ustawy określają środki przymusowe, przysługujące władzom administracyjnym dla przeprowadzenia ich zarządzeń.

Artykuł 98.

Nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega. Sądy wyjątkowe są dopuszczalne tylko w wypadkach, oznaczonych ustawami, wydanemi przed popełnieniem czynu karygodnego. Ściganie obywatela i wymierzenie kary jest dopuszczalne tylko na zasadzie obowiązującej ustawy. Kary połączone z udręczeniami fizycznemi są niedozwolone i nikt takim karom podlegać nie może.

Żadna ustawa nie może zamykać obywatelowi drogi sądowej dla dochodzenia krzywdy i straty.

Artykuł 99.

Rzeczpospolita Polska uznaje wszelką własność czy to osobistą poszczególnych obywateli, czy to zbiorową związków obywateli, instytucyj, ciał samorządowych i wreszcie samego

państwa, jako jedną z najważniejszych podstaw ustroju społecznego i porządku prawnego, oraz poręcza wszystkim mieszkańcom, instytucjom czy społecznościom ochronę ich mienia, a dopuszcza tylko w wypadkach, ustawą przewidzianych, zniesienie lub ograniczenie własności, czy to osobistej, czy to zbiorowej, ze względów wyższej użyteczności, za odszkodowaniem. Tylko ustawa może postanowić, jakie dobra i w jakim zakresie, ze względu na pożytek ogółu, mają stanowić wyłącznie własność państwa, oraz o ile prawa obywateli i ich prawnie uznanych związków do swobodnego użytkowania ziemi, wód, minerałów i innych skarbów przyrody — mogą, ze względów publicznych, doznać ograniczenia.

Ziemia, jako jeden z najważniejszych czynników bytu narodu i państwa, nie może być przedmiotem nieograniczonego obrotu. Ustawy określą przysługujące państwu prawo przymusowego wykupu ziemi, oraz regulowanie obrotu ziemią, przy uwzględnieniu zasady, że ustrój rolny Rzeczypospolitej Polskiej ma się opierać na zdolnych do prawidłowej wytwórczości i stanowiących osobistą własność gospodarstwach rolnych.

Artykuł 100.

Mieszkanie obywatela jest nietykalne. Naruszenie tego prawa przez wejście do mieszkania, rewizję domową i zajęcie papierów lub ruchomości, poza koniecznością wykonania zarządzeń administracyjnych, opartych na wyraźnem upoważnieniu ustawowem, może nastąpić tylko na polecenie władz sądowych, w sposób i w wypadkach, ustawą przepisanych.

Artykuł 101.

Każdy obywatel ma wolność obrania sobie na obszarze państwa miejsca zamieszkania i pobytu, przesiedlania się i wychodztwa, niemniej wolność wyboru zajęcia i zarobkowania oraz przenoszenia swej własności.

Ograniczenie tych praw może wprowadzić tylko ustawa.

Artykuł 102

Praca, jako główna podstawa bogactwa Rzeczypospolitej pozostawać ma pod szczególną ochroną państwa.

Każdy obywatel ma prawo do opieki państwa nad jego pracą, a w razie braku pracy, choroby, nieszczęśliwego wypadku i niedołęstwa — do ubezpieczenia społecznego, które ustali osobna ustawa.

Państwo ma obowiązek udostępnienia także opieki moralnej i pociechy religijnej obywatelom, którymi się bezpośrednio opiekuje w zakładach publicznych, jak: zakłady wychowawcze, koszary, szpitale, więzienia, przytułki.

Artykuł 103.

Dzieci bez dostatecznej opieki rodzicielskiej, zaniedbane pod względem wychowawczym — mają prawo do opieki i pomocy państwa w zakresie oznaczonym ustawą.

Odjęcie rodzicom władzy nad dzieckiem może nastąpić tylko w drodze orzeczenia sądowego

Osobne ustawy normują opiekę macierzyństwa.

Praca zarobkowa dzieci niżej lat 15, praca nocna kobiet i robotników młodocianych w gałęziach przemysłu szkodliwych dla ich zdrowia, jest zakazane.

Stałe zatrudnianie pracą zarobkową dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, jest zakazane.

Artykuł 104.

Każdy obywatel ma prawo, swobodnego wyrażania swoich myśli i przekonań, o ile przez to nie narusza przepisów prawa.

Artykuł 105.

Poręcza się wolność prasy. Nie może być wprowadzona cenzura, ani system koncesyjny na wydawanie druków. Nie może być odjęty dziennikarzom i drukom krajowym debit pocztowy, ani ograniczone ich rozpowszechnienie na obszarze Rzeczypospolitej.

Ustawa osobna określi odpowiedzialność za nadużycie tej wolności.

Artykuł 106.

Tajemnica listów i innej korespondencji może być naruszona tylko w wypadkach, prawem przewidzianych.

Artykuł 107.

Obywatele mają prawo wnosić pojedyńczo lub zbiorowo petycje do wszelkich ciał reprezentacyjnych i władz publicznych, państwowych i samorządowych.

Artykuł 108.

Obywatele mają prawo koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń i związków.

Wykonanie tych praw określają ustawy.

Artykuł 109.

Każdy obywatel ma prawo zachowania swej narodowości i pielęgnowania swojej mowy i właściwości narodowych.

Osobne ustawy państwowe zabezpiecza mniejszościom w państwie polskiem pełny i swobodny rozwój ich właściwości narodowościowych przy pomocy autonomicznych związków mniejszości o charakterze publiczno-prawnym, w obrębie związków samorządu powszechnego.

Państwo będzie miało w stosunku do ich działalności prawo kontroli oraz uzupełnienia w razie potrzeby ich środków finansowych.

Artykuł 110.

Obywatele polscy, należący do mniejszości narodowościowych, wyznaniowych lub językowych, mają równe z innymi

obywatelami prawo zakładania, nadzoru i zawiadywania swoim własnym kosztem zakładów dobroczynnych, religijnych i społecznych, szkół i innych zakładów wychowawczych, oraz używania w nich swobodnie swej mowy i wykonywania przepisów swej religji.

Artykuł 111.

Wszystkim obywatelom poręcza się wolność sumienia i wyznania. Żaden obywatel nie może być z powodu swego wyznania i przekonań religijnych ograniczony w prawach, przysługujących innym obywatelom.

Wszyscy mieszkańcy państwa polskiego mający prawo wolnego wyznawania zarówno publicznie, jak prywatnie swej wiary i wykonywania przepisów swej religji lub obrządku, o ile to nie sprzeciwia się porządkowi publicznemu, ani obyczajności publicznej.

Artykuł 112.

Wolności wyznania nie wolno używać w sposób przeciwny ustawom. Nikt nie może uchylać się od spełnienia obowiązków publicznych z powodu swoich wierzeń religijnych. Nikt nie może być zmuszony do udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych, o ile nie podlega władzy rodzicielskiej lub opiekuńczej.

Artykuł 113.

Każdy związek religijny, uznany przez państwo, ma prawo urządzać zbiorowe i publiczne nabożeństwa, może samodzielnie prowadzić swe sprawy wewnętrzne, może posiadać i nabywać majątek ruchomy i nieruchomy, zarządzać nim i rozporządzać, pozostaje w posiadaniu i używaniu swoich fundacji i funduszów, tudzież zakładów dla celów wyznaniowych, naukowych i dobroczynnych. Żaden związek religijny jednak nie może stawać w sprzeczności z ustawami państwa.

Artykuł 114.

Wyznanie rzymsko-katolickie, będące religją przeważającej większości narodu, zajmuje w państwie naczelne stanowisko wśród uprawnionych wyznań.

Kościół rzymsko-katolicki rządzi się własnemi prawami.

Stosunek państwa do Kościoła będzie określony na podstawie układu ze Stolicą Apostolską, który podlega ratyfikacji przez Sejm.

Artykuł 115.

Kościoły mniejszości religijnych i inne prawnie uznane związki religijne rządzą się same własnemi ustawami, których uznania państwo nie odmówi, o ile nie zawierają postanowień sprzecznych z prawem.

Stosunek państwa do tych kościołów i wyznań będzie ustalony w drodze ustawowej po porozumieniu się z ich prawnemi reprezentacjami.

Artykuł 116.

Uznanie nowego lub dotychczas prawnie nieuznanego wyznania nie będzie odmówione związkom religijnym, których urządzenia, nauka i ustrój nie są przeciwne porządkowi publicznemu, ani obyczajności publicznej.

Artykuł 117.

Badania naukowe i ogłaszanie ich wyników są wolne. Każdy obywatel ma prawo nauczać, założyć szkołę lub zakład wychowawczy i kierować niemi, skoro uczyni zadość warunkom, w ustawie przepisanym, w zakresie kwalifikacji nauczycieli, bezpieczeństwa powierzonych mu dzieci i lojalnego stosunku do państwa.

Wszystkie szkoły i zakłady wychowawcze, zarówno publiczne jak prywatne, podlegają nadzorowi władz państwowych w zakresie, przez ustawy określonym.

Artykuł 118.

W zakresie szkoły powszechnej nauka jest obowiązkowa dla wszystkich obywateli państwa. Czas, zakres i sposób pobierania tej nauki określi ustawa.

Artykuł 119.

Nauka w szkołach państwowych i samorządowych jest bezpłatna.

Państwo zapewni uczniom wyjątkowo zdolnym, a niezamożnym, stypendja na utrzymanie w zakładach średnich i wyższych.

Artykuł 120.

W każdym zakładzie naukowym, którego program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18 utrzymywanym w całości lub w części przez państwo lub ciała samorządowe, jest nauka religji dla wszystkich uczniów obowiązkowa. Kierownictwo lub nadzór nauki religji w szkołach należy do właściwego związku religijnego z zastrzeżeniem naczelnego prawa nadzoru dla państwowych władz szkolnych.

Artykuł 121.

Każdy obywatel ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaką mu wyrządziły organy władzy państwowej, cywilnej lub wojskowej, przez działalność urzędową, niezgodną z prawem lub obowiązkami służby. Odpowiedzialnem za szkodę jest państwo solidarnie z winnemi organami; wniesienie skargi przeciw państwu i przeciw urzędnikom nie jest zależne od zezwolenia władzy publicznej. Tak samo odpowiedzialne są gminy i inne ciała samorządowe oraz organy tychże.

Przeprowadzenie tej ustawy określają osobne ustawy.

Artykuł 122.

Postanowienia o prawach obywatelskich stosują się także do osób, należących do siły zbrojnej. Wyjątki od tej zasady określają osobne ustawy wojskowe

Artykuł 123.

Siła zbrojna może być użyta tylko na żądanie władzy cywilnej przy ścisłem zachowaniu ustaw do uśmierzenia rozruchów lub do przymusowego wykonania przepisów prawnych. Wyjątki od tej zasady dopuszczalne są tylko na mocy ustaw o stanie wyjątkowym i wojennym.

Artykuł 124.

Czasowe zawieszenie praw obywatelkich: wolności osobistej (art. 97), nietykalności mieszkania (art. 100), wolności prasy (art. 105), tajemnicy korespondencji (art. 106), prawa koalicji, zgromadzenia się i zawiązywania stowarzyszeń (art. 108), może nastąpić dla całego obszaru państwowego lub dla miejscowości, w których okaże się konieczne ze względów bezpieczeństwa państwowego.

Zawieszenie takie zarządzić może tylko Rada Ministrów za zezwoleniem prezydenta Rzeczypospolitej podczas wojny, albo gdy grozi wybuch wojny, jako też w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych knowań o charakterze zdrady państwa, albo bezpieczeństwa obywateli.

Zarządzenie takie Rady Ministrów w czasie trwania sesji sejmowej musi być natychmiast przedstawione Sejmowi do zatwierdzenia. W razie wydania takiego zarządzenia, mającego obowiązywać na obszarze, obejmującym więcej niż jedno województwo, w czasie przerwy w obradach sejmowych — Sejm zbiera się automatycznie w ciągu dni 8 od ogłoszenia owego zarządzenia, celem powzięcia odpowiedniej decyzji.

Jeśli Sejm odmówi zatwierdzenia, stan wyjątkowy natychmiast traci moc obowiązującą. Jeżeli Rada Ministrów zarządzi stan wyjątkowy po zakończeniu okresu sejmowego lub po rozwiązaniu Sejmu zarządzenie rządu powinno być przedstawione Sejmowi nowowybranemu niezwłocznie na pierwszem posiedzeniu.

Zasady te określi bliżej ustawa o stanie wyjątkowym.

Zasady czasowego zawieszenia wyżej wymienionych praw obywatelskich w czasie wojny, na przestrzeni obszaru, objętego działaniami wojennemi, określi ustawa o stanie wojennym.

Artykuł 125.

Zmiana konstytucji może być uchwalona tylko w obecności conajmniej połowy ustawowej liczby posłów, względnie członków Senatu, większością $^2/_3$ głosów.

Wniosek o zmianę konstytucji winien być podpisany conajmniej przez $^1/_4$ część ustawowej liczby posłów, a wniesienie takiego wniosku zapowiedziane conajmniej na 15 dni.

Drugi Sejm, zebrany na podstawie tej konstytucji, może dokonać rewizji ustawy konstytucyjnej własną uchwałą, powziętą większością $^3/_5$ przy obecności conajmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Artykuł 126.

Niniejsza konstytucja ma moc obowiązującą z dniem jej ogłoszenia, względnie o ile urzeczywistnienie jej poszczególnych postanowień zawisło od wydania odpowiednich ustaw, z dniem ich wejścia w życie.

Wszelkie istniejące obecnie przepisy i urządzenia prawne, niezgodne z postanowieniami tej konstytucji, będą najpóźniej do roku od uchwalenia tej konstytucji przedstawione ciału ustawodawczemu do uzgodnienia z nią w drodze ustawodawczej.

MICHAŁ KULIŃSKI

HANDEL I PRZEMYSŁ POLSKI

ZE SZCZEGÓLNEM UWZGLĘDNIENIEM POLSKI ZACHODNIEJ.

Chcąc zobrazować całokształt Handlu i Przemysłu Polskiego, trzeba sobie na samprzód uprzytomnić, pod jakimi warunkami przemysł nasz i handel rozwijał się w ostatnim 10 leciu.

Rozdzieleni pomiędzy 3 zaborcze mocarstwa, nie posiadaliśmy nietylko opieki i pomocy państwowej przy tworzeniu nowych gałęzi przemysłu i nowych placówek handlu rodzimego, — lecz wręcz utrudniano i tamowano na każdym kroku i wszelkimi środkami państwowymi i prywatnymi, zakładanie nowych przedsiębiorstw i warsztatów pracy.

W byłej Kongresówce kwitł przed wojną wielki przemysł (metalowy, włóknisty i mineralny), lecz był on tylko w drobnej części nasz: w większej mierze pracowały w nim kapitały obce (niemiecki, żydowski, angielski, francuski, belgijski) z drugiej strony był on prawie wyłącznie dostosowany do rynków wschodnich, dokąd nieomal cały eksport skierowywano.

Natomiast nie można mówić w był. Kongresówce o Handlu polskim; znajdował on się prawie wyłącznie, zwłaszcza w mniejszych miasteczkach i na wsi, w rękach żydowskich. Niektóre gałęzie handlu, jak bławatny, żywnościowy, żelazny, papierniczy, były niepodzielną domeną żydowstwa. Polskie sklepy w Warszawie, Łodzi, Płocku, Włocławku i niektórych jeszcze innych miastach były tylko oazami na pustyni. W ostatnich latach przed wojną zaczęły powstawać kooperatywy, które, zwłaszcza w dziale żywnościowym i kolonjalnym, doprowadzały do wcale pokaźnych rezultatów. Rozwój ten został wskutek wojny niestety wstrzymany.

W dziedzinie bankowości b. Królestwo Polskie zajmowało pierwsze miejsce przed innemi dzielnicami. Po wojnie stosunek ten zmienił się radykalnie na korzyść Polski Zachodniej.

W Małopolsce wielki przemysł był mniej rozwinięty, jak w b. Kongresówce natomiast kwitł przemysł naftowy (Borysław), etc. węglowy (Zagłębie krakowskie) i mineralny (Wieliczka, Bochnia). I tutaj należy zaznaczyć, że lwia część kapitałów, w tymże przemyśle pracujących, należała zagranicznym konsorcjom. Nadmienić trzeba, że stosunek ten w ostatnich dwuch latach, za ery polskiej, dzięki inicjatywie jednostek i rządu, uległ poważnej zmianie na korzyść kapitału rodzimego.

Co się tyczy handlu i rzemiosła małopolskiego, to znajdowały się one — analogicznie jak w Królestwie, w głównej mierze w rękach żydowskich. Gdyby ktoś z chrześcijan-polaków „ośmielił“ się w miejscowości, z przeważającą większością żydowską, założyć sklep, natenczas zorganizowane kupiectwo żydowskie ogłosiło „bojkot“ owego interesu chrześcijańskiego: wszyscy kupcy żydowscy w tym mieście lub na tej ulicy obniżali nagle ceny do niżej cen zakupna, byle tylko zmusić nowego „intruza“ uczynić to samo. Straty powstałe ponosiła cała konfraternja żydowska wspólnie. Gdy zaś kupiec-chrześcijanin usiłował przetrzymać bojkot, natenczas zmuszali hurtowników-dostawców jego, pod groźbą ogólnego bojkotu tegoż przedsiębiorstwa, do niedostarczenia bojkotowanemu towaru! Jeden lub drugi środek okazywał się niezawodny. Gdyby pomimo to ów kupiec-chrześcijanin przetrzymał i wystarał się o towar, natenczas — działo się to często mianowicie w Królestwie na Litwie — żydzi, przekupiwszy organy policyjne, zaczęli politykę kłucia szpilkami: przychodziła do odnośnego kupca władza policyjna, kilka razy na dzień, zapytując o najbłahsze rzeczy. Innym razem „monitował“ komisarz lub stójkowy, że... próg przy wejściu jest za... wysoki, lub za niski, że okno wystawne jest za małe, że skład za niski, że wyjście za wązkie etc. Innym razem wystawił odnośny sklep parę

bucików nowych, które znajomy dał do komisowej sprzedaży, gdyż były mu za ciasne. Wskutek donosu żydów zjawia się policjant i z groźną miną żąda przedłożenia... patentu na sprzedaż obuwia. Niepomogły tłomaczenia. Owa para bucików musi być wyjętą z okna, a policjant, odebrawszy należną mu się łapówkę, wychodzi z miną tryumfatora. Żydzi tymczasem rozgłaszają, że kupiec ten i ten, nie mogąc konkurować z nimi, widocznie goni już ostatkami, gdyż nawet sprzedaje obuwie... Jeżeli sobie uprzytomnimy, że zwłaszcza w b. Kongresówce i na Litwie, samo wejście stójkowego do składu oznaczało zawsze coś niedobrego, natenczas nie dziwimy się, że kupiec ów, straciwszy swój majątek w walce z organizowanem żydowstwem, w końcu zmiękł i... sprzedał swój interes czyhającemu na to żydowi. Żydzi z tym momentem bojkot znieśli, ceny powoli lecz konsekwentnie podnieśli do normalnej „wysokości", no i interes „szedł", a nieobznajmiona z istotnym stanem rzeczy publiczność, nie mogła się wydziwić, dlaczego tamtemu owemu chrześcijaninowi nie „szło".

Dlatego też, wskutek braku ochrony państwowej — gdyż, tak w b. Królestwie, jak i Małopolsce rządom centralnym bynajmniej nie zależało na silnem i dobrze zorganizowanem kupiectwie polskiem — nie mogło się kupiectwo i handel polski należycie rozwinąć. Niemałą winę ponosiło tu, a zwłaszcza w Małopolsce, **Ziemiaństwo polskie,** które wolało lokować swe kapitały w bankach zagranicznych po 1—2%, zamiast zużywać je, jak to czynili żydzi i inne narody, na uruchomienie handlu i przemysłu rodzimego.

W Wielkopolsce nie można było myśleć przed wojną o stworzeniu wielkiego przemysłu, gdyż polityka rządu niemieckiego szła w tym kierunku, ażeby stworzyć sobie z tych ziem t. zw. „Hinterland" — rynek zbytu dla swych produktów przemysłowych, wzamian za co Wielkopolska i Pomorze żywiła swem zbożem i produktami rolnemi nieomal pół Niemiec. Zresztą każda próba stworzenia większych warsztatów pracy, stłumioną by była w zarodku przez konkurencję niemiecką. Dlatego też nieliczne fabryki większe, będące w posiadaniu polskiem, ledwo że wegetowały, a nawet jedna z największych pośród nich, mająca przeszło półwiekową tradycję, — poważnie chyliła się ku upadkowi, czemu szczęśliwie przeszkodziła... wojna światowa, dzięki której nietylko firma powyższa, lecz i wiele innych powstało znów na nogi.

Przed wojną kwitł w Wielkopolsce przemysł cukrowniczy, przetworów ziemniaczanych, maszyn rolniczych i wódczany, znajdujący się oczywiście w znacznej mierze w rękach obcych. Natomiast mogła się Wielkopolska „przedwojenna" poszczycić polskim handlem **drobnym,** oraz dobrze prosperującemi **Spółkami Kredytowemi i Rolnikami,** zorganizowanemi w potężnym Związku, z patronem X. Piotrem Wawrzyniakiem, a po tegoż śmierci z X. Kan. Adamskim na czele.

Dzięki tym właśnie spółkom, ziemianin nasz i kmiotek nie popadł w niewolę żydowskiego i niemieckiego kapitalizmu i wyzysku. Owe Spółki Kredytowe i Rolniki w wysokim stopniu przyczyniły się do sanacji handlu produktami rolnymi, ziemią i uratowania jej przed czyhającą na nią ś. p. niemiecką **komisją kolonizacyjną.** Banki Ludowe i Rolniki w dużej mierze wybawiły także drobne kupiectwo i rzemiosło od żydowskiej i niemieckiej zależności materjalnej, w której poczęści od wieków tkwiły. Najlepiej ilustrują to dane statystyczne, wykazujące stałe cofanie się ludności żydowskiej na ziemiach w b. Dzielnicy Pruskiej.

Wojna wszechświatowa wstrząsnęła nietylko organizmami ludzkiemi: wolę i wolność osobistą prawie każdego z nas uczyniła fikcyjną, lecz wstrząsnęła częstokroć dosłownie z „posad ziemię", druzgocąc w jednej chwili warsztaty pracy całych pokoleń.

Królestwo Polskie, będące pierwsze dwa lata terenem walk na froncie wschodnim, najwięcej ucierpiało: tysiące fabryk, hut, kopalń zrujnowano wzgl. zdemontowano maszyny i wywieziono je w głąb Rosji i Niemiec, ażeby tamże dalej służyły celom wojny! Tysiące warsztatów pracy zrównano z ziemią, częstokroć bez oczywistej konieczności, i dlatego potrzeba jeszcze całego szeregu lat, zanim zdołamy przywrócić

stan przedwojenny. Z pewnem zadowoleniem stwierdzić należy, że duża część tej syzyfowej pracy już dokonana; powstało w ostatnich 2 latach raczej 2 pierwszych latach za wolnej Rzeczypospolitej Polskiej, szereg poważnych przedsiębiorstw nowych, rokujących jaknajlepsze nadzieje na przyszłość. Na pierwszym **Targu Poznańskim** reprezentowane było licznie b. Królestwo Polskie, a w dziale maszynowym i mineralnym, dominowało nawet znacznie nad innemi dzielnicami Polski.

Obecnie już nieomal każda gałęź przemysłu w b. Królestwie Polskiem jest reprezentowaną. Powstały potężne spółki i instytucje finansowe, z setkami miljonów kapitału i miljardowymi obrotami — huty szkła, kamieniołomy granitu i marmuru (Kielce), fabryki maszyn, zakłady chem., tartaki, wielkie przedsiębiorstwa transportowe i żeglugi morskiej i rzecznej etc. Uruchomiono zwłaszcza fabryki papieru a niektóre znacznie powiększono i rozszerzono. (Pabjanice, Mirków, Klucze). Fabryki owe jednakowoż nie są w stanie nawet w części pokryć zapotrzebowania.

W Małopolsce wojna wszechświatowa nie mniejsze pozostawiła ślady: tysiące wsi i miast w perzynę obróconych, dziesiątki tysięcy fabryk, kwitnących przedsiębiorstw i zakładów przemysłowych zniszczonych a częściowo wywiezionych w głąb kraju (b. monarchji austr.-węg.). Także i tutaj inicjatywa i pomoc rządowa głównie zaś **przedsiębiorczość** jednostek stworzyły w ostatnich 2 latach dużo nowych i potężnych placówek przemysłu i handlu, a stare przedsiębiorstwa przekształcono, do nowoczesnych wymagań je dostosowując.

Oczywiście, że brak surowca, maszyn najnowszej konstrukcji, części zapasowych maszyn i narzędzi we wysokim stopniu dawał się odczuwać i tamował rozwój odnośnych przedsiębiorstw.

Wielkopolska bezpośrednio nie doznawała na sobie skutków wojny, aczkolwiek i tutaj twarda pięść niemiecka nietylko że wysyłała na front ostatniego „zdatnego" do boju Polaka, lecz przez dragońskie ukazy i rekwizycje, wydzierano małym, większym i najmniejszym gospodarzom częstokroć ostatni korzec zboża, ostatnią krowinę, ostatni funt masła lub nabiału! Były opinje rzeczoznawców stwierdzające, że gdyby nie nasza Wielkopolska, Niemcy niemogliby prowadzić wojnę dłużej, jak dwa lata! I pomimo to, ludność sama po za rekwizycjami i przymusowemi daninami, powodowana chęcią zysku, „przeszwarcowywała" z poszczególnych powiatów pod „tolerantnem" okiem żandarma pruskiego, dziesiątki tysięcy centnarów mięsa, masła, sera, mąki, wędlin, do Niemiec, łakomiąc się na wysokie ceny, jakie za owe „produkty" w Berlinie, Dreźnie, Lipsku, Wrocławiu, ba nawet w Westfalji osięgała. Piszący widział często na własne oczy kobiety i wyrostków z tobołami i kuframi do 3 centnarów (razem) „towaru" zawierającymi! Niektórzy tacy „przemysłowcy" **dwa razy** tygodniowo do Niemiec wyjeżdżali. Zysk takiego przedsiębiorcy (częściej przedsiębiorczyni) wynosił, zależnie od ilości wzgl. wagi towaru, 300 — 1000 mk. każdorazowo, który na ówczesne czasy (lata 1916, 1918), uważać należy za bardzo poważny.

W ten sposób krótkozwzrocznie ogołacano kraj coraz więcej z żywności, przyczyniając się do zubożenia tej ongiś tak bogatej dzielnicy.

Że także i z innych dzielnic, zwłaszcza b. Królestwa, wywożono, mianowicie przez wojskowych i urzędników okupacyjnych setki i dziesiątki tysięcy centnarów żywności, jest ogólnie znanem.

Z ukończeniem wojny i gwałtownem odłączeniu się od Niemiec zaczyna się **nowy** okres dla **Wielkopolski!**

Zaczęto od wykupu kamienic, nieruchomości i **przedsiębiorstw** żydowskich i niemieckich, przez co w samym n. p. Poznaniu wykupiono kilkaset kamienic i przedsiębiorstw obcych.

Obcy przemysł metalowy, chemiczny, przedsiębiorstwa transportowe, zakłady graficzne, hotele, kawiarnie, banki, młyny i tartaki parowe likwidowały się wzgl. przechodziły w ręce polskie. W dalszym

rozwoju gospodarczym tej dzielnicy zaczęto zakładać przedsiębiorstwa przemysłowe dotąd niereprezentowane (wzgl. niedostatecznie reprezentowane) w Wielkopolsce wzgl. na Pomorzu. Wymienić należy fabryki chemiczne, zapałek, bielizny, konfekcji, papierosów, huty miedzi, fabryki wódek i likierów, fabryki nici i wyrobów koszykarskich, fajansu i naczyń z gliny, fabryki wyrobów drzewnych i mebli, samochodów, powozów, żarówek elektrycznych, atramentu i kleju, materjałów piśmiennych etc.

Niebywałem powodzeniem cieszą się **instytucje finansowe**. Dotychczasowe banki wielkopolskie i pomorskie (które w stosunku do banków na zachodzie Europy), zaliczały się zaledwie do banków prowincjonalnych, w krótkim czasie stawają się poważnemi placówkami i regulatorami życia gospodarczego b. Dzielnicy Pruskiej, bankami „par excellence" europejskimi! Dziś nie można sobie wystawić poważniejszego przedsiębiorstwa, mogącego się obyć bez współpracy i pomocy banku!

I nigdzie tak jak właśnie w dziedzinie gospodarki finansowej, nie daje się odczuwać dążenie do ekspansji, koncentracji, do nagromadzenia jaknajwiększych kapitałów, i zdobycia wpływów na ustrój i rozwój życia gospodarczego.

Pomimo korzystnych poniekąd konjunktur i horoskopów, musimy niestety patrzeć nie bez troski w przyszłość: nieuregulowanie sprawy walutowej; złej gospodarki finansowej, dźwignięcie eksportu, przy równoczesnem zmniejszeniu importu, sprawy ostatecznych granic politycznych (Wilno, Górny Śląsk, Wschodnia Małopolska), złączonych nader ściśle z ukształtowaniem się naszego życia gospodarczego, dalej zwiększenie wydajności pracy względnie przedłużenia czasu pracy, przejścia do handlu wolnego, (co się już częściowo z dniem 15. 7. 21. stało), reforma rolna, i wiele innych spraw czekających rozwiązania — wymagają skoordynowanych wysiłków, zbiorowej pracy sił twórczych, umiejętnego kierownictwa naszem życiem gospodarczem i politycznem—słowem wytężonej pracy i zaparcia się siebie, dobrej woli i zrozumienia potrzeb kraju, gorącego patryotyzmu wszystkich bez wyjątku obywateli Państwa!

Wspólna moc tylko zdoła nas ocalić!

ADRESY
NAJWAŻNIEJSZYCH URZĘDÓW POWIATOWYCH, MIEJSKICH, WOJEWÓDZKICH I T. P.

Administracja Garnizonowa, ul. Skarbowa 4.
Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego, ulica Wjazdowa 11.
Bibljoteka uniwersytecka, ul. Rycerska 4/6.
Biuro dla chleba, mąki i paszy w Ratuszu.
Biuro dla spraw generalnych i personalnych w Ratuszu.
Biuro dla zapomóg wojennych w Ratuszu.
Biuro informacyjne min. b. dz. Pr., ul. Pawła 10.
Biuro prezydjalne min. b. dz. Pr. w Zamku.
Biuro Prawnicze dla Niezamożnych, Rybaki 19.
Biuro Wsparcia Wojennego, Plac Sapieżyński 10 a.
Biuro Zapomogi Jeńców Wojennych, ul. Rzeczypospolitej 1.
Centrala Żyrowa Kas Oszczędności, ul. Pocztowa 4.
Decernat dla spraw wychództwa min. b. dz. Pr. ul. Pawła 10.
Departament Aprowizacji min. był. dzieln. Pr. ul. Pawła 10.
Departament Kolei Żelaznych min. b. dz. Pr., Zamek.
Departament Kultury i Sztuki min. b. dz. Pr., Św. Marcin 40.
Departament Poczt. i Telegrafów min. b. dz. Pr., Zamek.
Departament Polityczny min. b. dz. Pr., w Zamku
Departament Rolnictwa i Dóbr Państwowych min. b. dz. Pr., Zamek.
Departament Skarbu, ul. Skarbowa 10.
Departament Skarbu min. b. dz. Pr., ul. Pawła 10.
Departament spraw wewnętrznych ul. Pawła 10.
Departament sprawiedliwości min. b. dz. Pr., ul. Pawła 10.
Departament Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego min. b. dz. Pr., Św. Marcin 40.
Departament zdrowia publicznego min. b. dz. Pr., Zamek.
Doradca Zawodowy, Plac Sapieżyński 9.
Dowództwo Okręgu Generalnego ul. Babińskiego.
Dowództwo Żandarmerji Krajowej, ul. Orzeszkowej 1.
Dyrekcja Kolei Żelaznych, Wały Kasztelańskie 4.
Dyrekcja Poczt i Telegrafów, ul. Wjazdowa 12.
Główny Sąd Wojenny, ul. Rzeczypospolitej 7.
Główny Urząd Likwidacyjny, Aleje Marcinkowskiego 22.
Główny Urząd Żywnościowy, ul. Pawła 7.
Gubernatorstwo, Plac Wolności 17.
Instytut hygieniczny, Wały Wazów 25.
Intendantura Św. Marcin 42/43.
Izba Cywilna (w Sądzie okręgowym), ul. Młyńska 12.
Izba Przemysłowo-Handlowa, Aleje Marcinkowskiego 3.
Izba karna (w Sądzie okręgowym), ul. Młyńska 12.
Izba Rolnicza, ul. Mickiewicza 33.
Izba Rzemieślnicza, ul. Rycerska 27.
Komenda Dworcowa, Główny Dworzec.
Komenda miasta Poznania, Plac Wolności 16.
Komenda placu, Plac Wolności 17.

Komenda obwodowa, ul. Marcelińska.
Komenda wojewódzka przy policji Państwowej, Plac Wolności 12.
Komisarjat Obwodu Policyjnego
Komisja Graniczna, ul. Pawła 7.
Komisja oszacowania podatku dochodowego, Św. Marcin 41.
Konsystorz Arcybiskupski, Ostrów Tumski 2.
Minister byłej dzielnicy pruskiej, Zamek.
Ministerstwo byłej dzielnicy pruskiej, ul. Pawła 10.
Naddyrekcja Cła, Aleje Marcinkowskiego 31.
Naddyrekcja Poczty, ul. Wjazdowa 12.
Naddyrekcja Kolejowa, Wały Zygmunta Starego 4/5.
Ogólna Miejscowa kasa chorych, ul. Pocztowa 8.
Opieka dla bezrobocia, Plac Sapieżyński 10b.
Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa, Aleje Marcinkowskiego 12.
Polski Czerwony Krzyż, ul. Rzeczypospolitej 1.
Poradnia dla płucowo chorych ul. Mickiewicza 2.
Poradnia Zawodowa i pośrednictwo miejsc nauki, Plac Sapieżyński 9.
Poznański Urząd dla Namiastków, Plac Sapieżyński 9.
Prezydjum Policji, ul. Franciszka Ratajczaka 1.
Przeładownia miejska, ul. Flisacza 15.
Rolnicza stacja doświadczalna, ul. Dąbrowskiego 17.
Sąd Apelacyjny, Plac Sapieżyński 12.
Sąd Doraźny, ul. Rycerska 29.
Sąd Kupiecki, Plac Sapieżyński 9.
Sąd Ławniczy, z. Sąd Powiatowy.
Sąd Nadziemiański, z. Sąd Apelacyjny.
Sąd Okręgowy, Aleje Marcinkowskiego 32.
Sąd Powiatowy, Młyńska 1 a.
Sąd Wojskowy, Jasna 14.
Sąd Ziemiański, z. Sąd Okręgowy.
Schronisko dla głuchoniemych imienia Radomskiego, ul. Nadbrzeżna 12.
Schronisko dla nieżonatych, Rybaki 12.
Sekcja oświaty i wyznań religijnych, ul. Pawła 10.
Senat administracyjny (w sądzie apelacyjnym) z. Sąd Apelacyjny.
Senat cywilny (w sądzie okręgowym), Aleje Marcinkowskiego 32.
Senat karny (w sądzie okręgowym), Aleje Marcinkowskiego 32.
Starostwo grodzkie, ul. Towarowa.
Starostwo krajowe, Aleje Marcinkowskiego 29.
Starostwo Powiatu Wschodniego, ul. Solna.
Starostwo Powiatu Zachodniego, ul. Mickiewicza 31.
Szpital Główny, Wały Jana III. 7.
Szpital miejski, ul. Szkolna 14/16.
Towarz. Prowincjonalne zabezpieczenia Ogniowego, ul. Pocztowa 17/18.
Ubezpieczalnia Krajowa, ul. Mickiewicza 2.
Uniwersytet, ul. Wjazdowa 2.
Urząd Badania Cen, Plac Sapieżyński 10 a.
Urząd Celny (Cła), Aleje Marcinkowskiego 31.
Urząd dla Handlu Zagranicznego, ul. Skarbowa 10.
Urząd dla opłat stemplowych i podatku spadkowego, ul. Pocztowa 23.
Urząd Elektryfikacyjny, ul. Pawła 10.
Urząd Inżynieryjny, ul. Grottgera 14.
Urząd Katastralny, Zwierzyniecka 8, I.
Urząd Likwidacyjny, Aleje Marcinkowskiego 22.
Urząd Mierniczy w Ratuszu.
Urząd Mieszkaniowy, Plac Wroniecki 2. II.

Urząd Młodzieży, ul. Podgórna 4.
Urząd Osadniczy, ul. Pawła 10.
Urząd Pocztowy 1, ul. Pocztowa.
Urząd Podatkowy, ul. Nowa 10.
Urząd Procederowy, Plac Działowy 6.
Urząd prowiantowy, ul. Solna 16.
Urząd podatku obrotowego, ul. Wielka 21.
Urząd Rent .dla rodzin poległych, Plac Sapieżyński 10b.
Urząd Rent Wojskowych, Aleje Marcinkowskiego 23.
Urząd Rozdzielczy, ul. Skarbowa 10.
Urząd Rozjemczy dla spraw mieszkaniowych, Plac Wroniecki 2 II.
Urząd Sanitarny, Marsztalarska 3 a.
Urząd Skarbowy, ul. Skarbowa 10.
Urząd Spirytusowy, ul. Skarbowa 10.
Urząd Stanu Cywilnego, ul. Zamkowa 1/2
Urząd Statystyczny w Ratuszu.
Urząd Telegraficzny, ul Pocztowa 6.
Urząd Umundurowania, ul. Patrona Jackowskiego 22.
Urząd walki z lichwą i spekulacją, ul. Kręta 25.
Urząd Węglowy na miasto Poznań, ul. Gajowa 4.
Urząd Węglowy Prowincjonalny, ul. 27-go Grudnia.
Urząd Wojskowy, Św. Marcin 42.
Urząd Wymiany Pieniędzy, ul. Skarbowa 10.
Urząd Zbożowy, ul Pawła 10.
Urząd Ziemniaczany, Most Teatralny.
Urząd Żywnościowy, Plac Sapieżyński 10b.
Wielkopolska Izba Rolnicza, ul. Mickiewicza 33.
Województwo Poznańskie, ul. Gołębia 1.
Wydział Administracyjny Głównego Urzędu Żywnościowego.
Wydział Kasowy przy Departamencie Skarbu min. b. dz. Pr., ul. Pawła 10.
Wydział Hipoteczny Sądu Powiatowego, ulica Młyńska 12.
Wydział Śledczy przy Prezydjum Policji, ulica Młyńska 1 a.
Wydział powiatowy Poznań-wschód, ul. Kręta 15.
Wydział powiatowy Poznań-zachód ul. Mickiewicza 31.
Wykaz pracy oddziału męskiego, Plac Sapieżyński 9.
Wykaz pracy oddziału żeńskiego, Plac Sapieżyński 10 a.
Zarząd podatkowy, ul. Nowa 10.
Ziemstwo Kredytowe, ul. Wjazdowa 11.

Spis
Polskich Banków, Rolników oraz Czasopism w Polsce Zachodniej (dawn. b. dzieln. Pruskiej)

Objaśnienia: B. L. = Bank Ludowy, B. Bank, R. — Rolnik, K. Kupiec, K. P. = Kasa Pożyczkowa

Miejscowość	Banki	Rolniki	Gazety
Babimost	B. L.		
Barcin	B. L.	R.	
Bnin	B. L.		
Borek	B. L.	R.	
Borzyszkowo (Pom.)	B. L.		
Brenno (Wp.)	B. L.		
Brodnica (Pom.)	B. L., Bank, Bank Spółek Zarobk. z n. o. w Br., Bk. Kredyt w Warsz.	R.	
Brusy (Pom.)	B. L.	K.	
Buk	B. L. w B.	R.	
Bukówiec p. nowytom.	B. L.		
Bukowiec p. wschowski	B. L.		
Bydgoszcz	B. L., Bank Kredytowy w Warsz., Bk. Przem., Bank Bydg., Bank Pom., Bank Dysk., Bank Zboż., B. Agrarny, T. Pielatowski i L. Przybilski M. Stadthagen T. A. B. Zw. Sp. Z. P. K. K. P.		Dziennik Bydgoski Nowa Gazeta Bydgoska
Bytyń (Wp.)	B. L.		
Chojnice	P. K. K. P., Bk. Powiat. Polski Bank Handl. w P. Bank Kred. w Warsz.		Dziennik Chojnicki
Chełmce (Wp.)	B. L.		
Chełmno (Pom.)	B. i B. L. Bank Kred. w Warsz.		Nadwiślanin
Chełmża (Pom.)	B. L. Bank Kred. w Warsz.	R.	Gazeta Chełmżyńska
Chmielno (Pom.)	B. L.	K.	
Chodzież	B. L.		Gaz. Nadnot. Oręd. pow. Chodz.
Chwałkowo (Wp.)	B. L.		
Czarnków	B. L. w Cz.	R.	Kurj. pow. Czarnkowskiego
Czempin	B. L.	R.	
Czerniejewo (Wp.)	B. L.		
Czersk (Pom.)	B. Cz.		
Dakowy Mokre	B. L.		
Dobrzyca (Wp.)	B. L.	R.	
Dolsk	B. L.		
Droszew (Wp.	B. L.		
Drzycim (Pom.)	B. L.		
Dubin (Wp.)	B. L.		
Gąsawa	B. L.		
Gębice	B. L.		
Gniew (Pom.)	B.		Oręd. powiatowy
Gniewkowo	B. L.		
Gniezno	K. P. w G. Kasa „Ul" P. Bk. Handl.	R.	„Lech", Oręd. powiatowy
Golejewo	B. L.		
Golina	B. L.		
Golub (Pom.)	B. L.		
Gołańcz	B. L.		
Gostoczyn	B. L.		
Gostyń	B. Poż.	R.	Oręd. pow. Gostyńskiego
Gościeszyn	„Ul"		
Górzno (Pom.)	B.		
Grabów (Wp.)	B. L.		
Grodzisk (Wp.)	B. L.		Oręd. powiatowy
Gruczno (Pom.)	B. L		
Grudziądz	B. P. Bk Handl. Pozn. Bank Ziemian Pozn. Bank Ubezpiecz. Bank Kred. w Warsz. Bk. Zw. Sp. Zarobk. P. K. K. P. Powiat. Kasa Komun. Bk. Dyskont.		Gazeta Grudz. Głos Pomorski

Miejscowość	Banki	Rolniki	Gazety
Inowrocław	B. L. P.Bk.Handl.	R.	Dziennik Kujawski Oręd. Urz. pow. Inowr.
Janówiec	B. L.	R.	
Jaraczew	B. L. Kasa Oszcz. i Pożyczek	R.	
Jarocin	K. P. i Oszczęd. w J.	R.	Gaz. Jaroc., Oręd. pow.
Jeżewo (Pom.)	B. L.	K.	
Jutrosin	B. L.	R.	
Kamieniec (Wp.)	Bk. Kółka Włościańsk.		
Kartuzy	B. L., Bank Kredytowy w Warsz.		Oręd. pow. Kartuskiego
Kcynia	B. L.		
Kępno	Bk.Kup.B.L. P.Bk.Handl.		Nowy Przyjaciel Ludu Oręd. powiatowy
Kiełno (Pom.)	B. L.		
Kłecko	B. L.		
Kobylin	B. L.		
Komórsk (Pom.)	B. L.		
Koronowo (Pom.)	Bank Kred. B. L. w K.	R.	
Kostrzyn	B. L.	R.	
Kościan	Bk. Kup. Przem. B. L. B. Parc.		Gazeta Polska, Oręd. pow.
Kościerzyna (Pom.)	B. L.	R.	„Pomorzanin"
Kowalewo (Pom.)	B. L.		
Koźmin	Tow. Poż. w K.	R.	Oręd. pow.
Kórnik	B. L.	R.	
Krobia	B. L. w K.		
Krotoszyn	B.Kup., B L.	R.	Głos Wielkopolski Krotoszyński Oręd. pow.
Królewska Huta	B. L.		
Kruświca	B. L.		
Krzywiń	B. L.	R.	
Książ	B. L.		
Kwilcz	B. L.		
Leszno	Bk. Kred., B. L., P.Bk.Handl. Pozn. Bk. Ziem.		Głos Leszczyński, Oręd. pow.
Lidzbark	B.		
Lipinki (Pom.)	B. L.		
Lipusz (Pom.	B. L.		
Lisewo (Pom.)	B. L. w L.		
Lubasz (Wp.)	B. L.	R.	
Lubawa (Pom.)	B. L.	R.	Głos Lubawski
Lubichowo (Pom.)	B. L.		
Lubiewo (Pom.)	B. L.		
Ludzisko (Wp.)	B L.		
Lwówek	B. L.	R.	
Łabiszyn	B. L.		
Łasin (Pom.)	B. L.	R.	
Łąkocin	B. L.		
Łęg (Pom.)	B. L.		
Łobżenica (Wp.)	B. L. Bk. Ziemski	R.	
Margonin	B. L.		
Mchy (Wp.)	B. L.		
Michorzewo (Wp.)	B. L.		
Miejska Górka	B.L., ‚Gleba'	R.	
Mieszków (Wp.)	B. L.		
Mieścisko (Wp.)	B. L.		
Międzychód	B. L.	R.	Oręd. pow.
Mikstat	Tow.Poż.M.		
Miłosław	B. L. w M.		
Mogilno	B. L.	R.	Oręd. pow.
Mosina	B. L.		
Mrocza (Wp.)	B. L.		
Murowana Goślina	B. L.		
Mysłowice (Śl.)	P.Bk.Handl. w Pozn.		
Nakło	B. L. Bank Kred. w Warsz.	R.	Oręd. pow., Organ Urzęd. d. pow. Wyrzyskiego
Nekla	B. L.		
Nowe (Pom.)	B.		
Nowemiasto (Pom.)	B. L.	R.	Drwęca z dod., Oręd. pow.
Nowy Tomyśl	B. L.		Oręd. Urzędowy
Oborniki	B. L.		Oręd. pow. Oborn.
Obra	B. L.		
Odolanów	B. L., K. P.		
Ołobok	B. L.		
Opalenica	B. L.		
Osieczna	B. L.	R.	

Miejscowość	Banki	Rolniki	Gazety
Osiek	B. L.		
Ostroróg (Wp.)	B. L.		
Ostrów	Bk. Kup., K. P., Sp. Ziem., Pozn. Bank Ziem., Pol B. Handl., Bank Kwilecki, Potocki i Ska.		Gazeta Ostrowska, Goniec Narod., Oręd. Ostr. na pow. Ostr. i Odolan.
Ostrzeszów (Wp.)	B. L. w O.	R.	Gaz. Ostrz. Oręd. pow.
Otorowo (Wp.)	B. L.		
Pakość	B. L.	R.	
Pelplin (Pom.)	B. L. Bank Narod.		„Pielgrzym"
Pempowo (Wp.)	B. L.		
Pierzchowice (Pom.)	B., B. L.	R.	
Pleszew	Bk. Kup. Bk. Poż.		Oręd. powiat.
Pniewy		R.	
Pobiedziska	B. L.		
Pogorzela (Wp.)	B. L.		
Poniec (Wp.)	B. L.	R.	
Poznań (patrz na końcu spisu)			
Przement (Wp.)	B. L. Bank Parc.		
Pszczew (Wp.)	B. L.		
Pszczyna (Śl.)	B. L.		
Puck	B. Pucki		Oręd. urzęd. pow. Puckiego
Racibórz (Śl.)	B. L.		
Radzyn (Pom.)	B. L.		
Raszków (Wp.)	B. L.		
Rawicz	B. L. Bank Kred. w Warsz.	R.	Oręd. pow., Głos Ziemi Rawickiej
Rogowo (Wp.)	B. L.		
Rogoźno	B. L.	R.	
Rozdrażewo (Wp.)	B. L.		
Sępólno	B. L.	R.	Oręd. pow. Złotowskiego
Siemianice (Wp.)	B. L.		
Siemoń (Pom.)	B. L.		
Sierakowice (Pom.)	B. L.	R.	
Sieraków (Wp.)	B. L.	R.	
Skalmierzyce	B. L.		
Skarszewy	B. L.		
Skoki	B. L.	R.	
Skórcz (Pom.)	B. L.		
Staniszewo (Pom.)	B. L.		
Starogard (Pom.)	B. L. P. Bk. Handl.		Dziennik Starogardzki Oręd. pow.
Starytarg (Pom.)	B. Pryw.		
ew	B. L.		
Stężyca (Pom.)	B. L.		
Strzałkow	B. L.	R.	
Strzelno	B. L.	R.	Oręd. pow. Strzelińskiego
Sulmierzyce (Wp.)	B. L.		
Swarzędz	B. L.		
Szamotuły	B. L.	R.	Dziennik pow. Szamotulskiego
Sztum (Pom.)	B. L.		
Szubin	B. L.	R.	Oręd. powiat.
Śliwice (Pom.)	B. L. w Śl.		
Śmigiel	B. L.	R.	Oręd. Śmigielski
Śrem	B. L. Bank Parc.	R. w Śr.	Oręd. Śremski
Środa	B. L.	R. w Śr.	Średzki Oręd. pow.
Świecie (Pom.)	Sp. Ziemska B. L.		Oręd. pow.
Tarnowo (Wp.)	B. L.		
Tczew	B. L. P. Bk. Handl.	R.	Dziennik Tczewski, Oręd. Urzęd.
Trzemeszno	K. Poż.	R.	
Tuchola (Pom.)	B., Sp. Ziemska w T.	R.	Oręd. pow.
Tychnowy (Pom.)	B. L.		
Toruń	B. Handl. B. Komis. B. Kwilecki i Potocki B. Pomorski T. A., Bank Pomorski B. Rolniczy „Agraria", B. Toruńskich Spół., B. Zbożowy, B. Zw. Sp. Z. Bank Kred. w Warsz.		Gazeta Toruńska, Głos Robot., Słowo Pomorskie, Oręd. na Toruń miasto i T. wieś.
Ujście (Wp.)	B. L.		

Miejscowość	Banki	Rolniki	Gazety
Wąbrzeźno	B. L., Bank Powiatowy		Głos Wąbrzeski Oręd. pow. Wąbrzeskiego
Wągrówiec	B. L. wWągr.	R.	Oręd. pow. Wągrówieck
Wejherowo (Pom.)	B. Kasz.	K.	Kupiec, Oręd. Urzęd. pow. Wejherowskiego
Wiele (Pom.)	B. L.		
Wieleń (Wp.)	B. L.		
Wielichowo (Wp.)	B. L.		
Więcbork (Pom.)	B. L.	R.	
Witkowo	B. L. w W.	R.	Oręd. pow. Witkowskiego
Wolsztyn	B. L.		Oręd. Urzęd. pow. Wolszt.
Wronki	B. L. w W.	R.	
Września	B. Poż. w W.	R.	Oręd. Wrzesiński
Wyrzysk (Wp.)	B. L.		
Zakrzewo (Pom.)	B. L.		
Zbąszyń	B. L. Bk. Zw. Sp. Zarobk. P. Bk Handl. Bank Kred. w Warsz.		
Zaniemyśl (Wp.)	B. Roln.		
Zblewo (Pom.)	B. L.		
Złotów (Pom.)	B. L.	R.	
Żerków (Wp.)	B. L.	R.	
Żnin	B. L.	R.	Oręd. pow. Znińskiego
Żukowo (Pom.)	B. L.		

Banki miasta Poznania.

Bank Agrarny, T. z o. p.	Plac Wolności 14
Bank Brzeski i Załuski, Tow. Komandyt.	Nowa 7 8
Bank Centralny, Tow. Akc.,	Stary Rynek 58
BANK HANDLOWY W WARSZ.	ODDZIAŁ W POZNANIU Plac Wolności 4
Bank Kratochwill i Pernaczyński	Plac Wolności 18
Bank Kupiecki Roman Kahl i Ska.	Ul. Skarbowa 21
BANK KWILECKI, POTOCKI I SKA. TOW. AKC.	•Al. Marcinkowskiego 11
Bank Ludowy T. z o. p.	Ul. Dąbrowskiego 53 55
Bank Mieszczaństwa Polskiego	Ul. Pawła 3
Bank Młynarzy Zachodnich Ziem Polskich Tow. Akc.	Św. Marcin 39
BANK OSADNICZY Tow. Akc.	Ul. Gwarna 18
Bank Poznański Tow. Akc.	Ul. 27. Grudnia 4
Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego	Ul. Wjazdowa 11
Bank Pożyczkowy T. z o. p.,	Ul. Glogowska 98
BANK PRZEMYSŁOWCÓW T. A.	CENTRALA: Stary Rynek 73/74 Oddz. miejskie: Ul. 27. Grudnia 2, Sewer. Mielżyńskiego 7, Stary Rynek 71 72, Ulica Matejki 48/49
Bank Rolniczo-Handlowy Władysław Radomski Tow. Akc.	Plac Wolności 18
Bank Rzeźnicki Sp. z o. p.	Rzeźnia Miejska
Bank Wielkopolski	Ul. Św. Marcin 39
Bank Wzajemnej Pomocy T. z. z o. p.	Stary Rynek 79
Bank Zbożowy Tow. Akc.	Ul. Franc. Ratajczaka 1
Bank Cukrownictwa Tow. Akc. (dawn. Bank Ziemski)	Ul. Sew. Mielżyńskiego 2
Bank Zjednoczenia Tow. Akc.	Al. Marcinkowskiego 8
BANK ZWIĄZKU SPÓŁEK ZAROBKOWYCH	CENTRALA: Plac Wolności 15 Oddz. miejskie: Al. Marcinkowskiego 21, 24, 26, Plac Wolności 2 3, ul. Dąbrowskiego 49, ul. Głogowska 100 Gwarna 19
POLSKA KRAJOWA KASA POŻYCZKOWA	Al. Marcinkowskiego 12
POLSKI BANK HANDLOWY T. A.	Plac Wolności 8 9 i 11 Oddz. miejski: St. Rynek 94
POZNAŃSKI BANK ZIEMIAN TOW. AKC.	Podgórna 10, Oddział miejski: 27. Grudnia 9
Centrala Żyrowa Kas Oszczędności	Ul. Pocztowa 4
Wielkopolski Bank Rolniczy T. Akc.	Ul. 27. Grudnia 5
Rolnik, Sp. z. z o. odp.	Ul. 27. Grudnia 11
Centrala Rolników	Plac Wolności 17
„Gleba" Bank Rolniczy	Ul. Szkolna 11

Czasopisma wychodzące w Poznaniu.

A. Pisma codzienne.

DZIENNIK POZNAŃSKI	Ul. Pocztowa 8
GAZETA POWSZECHNA	Aleje Marcinkowskiego 18
GAZETA POZNAŃSKA	Ul. Murna 2
GŁOS PORANNY	Ul. Św. Marcin 70
GONIEC WIELKOPOLSKI	Aleje Marcinkowskiego 25
KURJER POZNAŃSKI	Ul. Św. Marcin 70
ORĘDOWNIK	Ul. Św. Marcin 70
POSTĘP	Ul. Św. Marcin 37
PRAWDA	Ul. Półwiejska 20
PRZEGLĄD PORANNY	Ul. 27. Grudnia 5
RZECZPOSPOLITA	Ul. Piekary 22

B. Pisma perjodyczne.

Bartnik Wielkopolski
Brzask
Chleb Św. Antoniego
Dziennik Rozporządzeń Prac Kol. Państw. w Poznaniu
Dziennik Urzędowy Ministerstwa byłej dzieln. pr.
Flota Napowietrzna
Gazeta dla Kobiet
Gazeta Mleczarska
Głos Wielkopolanek
Harcerz
Jeż
Kosynier
Mały Światek
Młoda Polka
Miesięcznik Kościelny
Moda
Nasz Sztandar (Kurj.)
Nasza Gazeta
Obywatel - Tyg. Oświatowy
Orędownik p. Poznań-Wsch.
Orędownik p. Poznań-Zach.
Pokraka
Poradnik dla Spółek
Poradnik Gospodarski
Praca
Przegląd Graficzny
Przegląd Kupiecki
Przegląd Miesięczny Org. Ob. Pracy
Przegląd Muzealny
Przewodnik Katolicki
Przewodnik Społeczny
Przyjaciel Młodzieży
Robotnik
Rynek Drzewny
Samopomoc Akademicka
Swit
Tygodnik Ludowy
Tygodnik Nauczycielstwa Polskiego
Unitas - Wiad. dla duchow.
Warsztat i Rola
Warta
Włościanin
Wychowanie Fizyczne
Zdrój, dwutygodnik ilustrow.
Ziemianin
Ziemia Polska
Żołnierz Wielkopolski

Kupiec
Drogerzysta
Przegląd Włóknisty
Rynek Metalowy
Dom Gościnny

O WYCHODŹTWIE POLSKIEM
DO STANÓW ZJEDNOCZONYCH PÓŁNOCNEJ AMERYKI.

(Poniższe dane są streszczeniem szeregu artykułów „Nowin Polskich" wychodzących w Milwaukee (w stanie Wisconsin), wydawnictwa przeznaczonego specjalnie dla Polski, oraz własnych przeważnie krytycznych uwag autora Red.)

I. Początki i rozwój Osadnictwa Polskiego w Ameryce.

Rocznik „American Pioneer" z r. 1844, wspomina o niejakimś Polaku Janie z Kolna, na Mazowszu, który będąc w służbie króla duńskiego Christjana, wylądował w Ameryce na okręcie Królewskim w r. 1476. „New Jork General Rekords" (rocznik XXIII, str. 26, 33, zaś 139-47) wykazuje, że Albert Zborowski osiedlony w New Jersey zawierał w roku 1662 kontrakty z Indjanami. Jeden z potomków jego, pod zmienionem już nazwiskiem Abrahama O. Zabriskiego był skarbnikiem stanowym i kanclerzem w New Jersey(!). „American Pioneer (I 119, II 325) i Rosevelt" Winning of the West (vol. I. 164) opowiadają o Jakubie Sadowskim, który w r. 1770 osiadł w Nowym Jorku i dotarł poraz pierwszy w owych czasach aż do Kentucky. Od niego wywodzi swój ród rodzina Sanduskych w Ohio.

Najsławniejszymi Polakami przybywającymi do Stanów Zjednoczonych w wieku 18. byli Tadeusz Kościuszko, i Kazimierz Pułaski, pierwszy wylądował w r. 1776 (październik) w Filadelfji, drugi rok później w r. 1777. Obaj wzięli czynny i zaszczytny udział we wojnie niepodległościowej amerykańsko-angielskiej w której poległ Pułaski w bitwie pod Savannath (9 października 1779 r.) Kościuszko jako wyższy oficer artylerji, inżynier i budowniczy, w walnej mierze przyczynił się do zwycięskiego zakończenia wojny, której rezultatem było jak wiadomo, uznanie niepodległości Stanów Zjednoczonych przez Anglję (20 stycznia 1783.) Wdzięczny naród amerykański utrwalił pamięć Kościuszki i Pułaskiego, licznymi pomnikami a także niektóre miejscowości amerykańskie nazwiska ich przyjęły.

W r. 1796 przybył do Ameryki towarzysz niewoli Tadeusza Kościuszki, sławny poeta i twórca „Śpiewów historycznych", Juljan Ursyn Niemcewicz. Pierwszym biskupem katolickim w Stanach Zjednoczonych był ks. Jan Carroli (1736—1815), którego łączyła z Kościuszką jako i z stryjecznym bratem tegoż, ks. Kazimierzem Kościuszką, jezuitą, szczera przyjaźń. Pierwszą parafję „słowiańską" założył ks. Biskup Carroli pod wezwaniem św. Franciszka w Cecil, Md; proboszczem był ks. Galiczyn, któremu pomagał w pracy duszpasterskiej Czech, ks. Brozyusz.—

E m i g r a c j a   p o l s k a po powstaniu z r. 1831, nie była z natury rzeczy zarobkową, lecz p o l i t y c z n ą, chcąc pozyskać opinję świata dla Polski, jednakowoż jak wiemy, z negatywnym rezultatem.

W ł a ś c i w a   e m i g r a c j a do Stanów Zjednoczonych nastąpiła dopiero po roku 1875, gdzie wskutek napływu żywiołu niemieckiego do naszych dzielnic, ucisku narodowości i religji (walka kulturalna) i systematycznego rugowania wszystkiego co polskie z urzędów i kościoła, nastąpił żywiołowy ruch emigracyjny, który zwrócił się w pierwszej linji do Stanów Zjednoczonych, a dopiero w latach dziewięćdziesiątych do innych krajów Ameryki a mianowicie Brazylji i Argentyny. Do Stanów Zjednoczonych ciągnęła emigrantów wieść o prawdziwej wolności, łatwość zarobkowania i nadzieja znalezienia „szczęścia" za morzem. Wychodźtwo to, wskutek nader skromnych funduszy jakie posiadało, nieznajomości języka, bez jakiejkolwiek opieki i oparcia, skazane było na ciężką pracę, niewygody i głód, wyzyskiwane przytem niejednokrotnie przez niesumiennych agentów. Ostoją i ogniskiem wychodźców polskich, pozbawionych jakiejkolwiek opieki rządowej, został k o ś c i o ł   k a t o l i c k i, który łączył chłopa — wychodźcę przez głęboką wiarę jego z najdroższemi

wspomnieniami w kraju i jednoczył nadzieję ludu tego w pomoc Opatrzności w zmartwychwstanie Polski. Rodziny wychodźców wznosząc domy swoje dookoła kościołów polskich, wprowadzały do zbożnego, wspólnego pożycia, dawne tradycje ojczyste, pamiątki świąt, obchodów narodowych, pieśni ojczystych i prastarych zwyczajów i obyczajów naszych.

Patrząc dzisiaj na sieć ogromną 750 parafji polskich w Stanach Zjednoczonych, najlepiej ocenić możemy, jaką ta wspólność wiary dla wyrobienia i obrony narodowej wychodźtwa, miała doniosłość.

Gdziekolwiek zbudowano kościół, tam zbudowano i szkołę polską, która miała uratować dla ojczyzny najdroższą spuściznę i dziedzictwo, dziatwę polską. Słusznie wspominają wychodźcy amerykańscy ofiarność swoją na cele kulturalno-oświatowe. Te setki i tysiące szkół, ochronek i przytułków, rozsianych po całym obszarze Stanów Zjednoczonych, to ich wyłączną pracą i krwawicą zbudowane i utrzymywane!

Dorobek kulturalno-oświatowo-społeczny wychodźtwa polskiego w Stanach Zjednoczonych przedstawia się w ogólnych zarysach, jak następuje: Istnieje w Stanach Zjednoczonych z górą 25 wielkich organizacji polskich z kapitałem ubezpieczeniowym na przeszło 200 miljonów dolarów. Organizacje te zaprawiają wychodźtwo do praktycznego braterstwa, dają każdemu pewne oparcie na wypadek kalectwa, choroby, śmierci i bezrobocia; zapewniają mu także pomoc na wychowanie dziatwy i na wykształcenie wybitnych talentów. Z organizacji polskich najstarszą i największą jest:

1. „Związek Narodowy Polski". Ma on poza sobą półwiekową pracę i przy ogólnej liczbie członków 150,000, liczy przeszło 60 miljonów dolarów kapitału ubezpieczeniowego. Z. N. P. posiada własny dom w Chicago, kolegjum Związkowe w Cambridge Springs (Pa) i dom emigracyjny w Nowym Jorku. W domu Związkowym Chicago ma Z. N. P. własną drukarnię, w której wychodzi organ urzędowy „Zgoda", oraz pismo codziennie „Dziennik Związkowy". W górnych salach znajdują się znaczna bibljoteka, czytelnia etc. Drugą z rzędu najliczniejszą organizacją jest

2. Zjednoczenie Polskie Rzymsko-Katolickie w Chicago, założone w r. 1874. Liczy ono 869 towarzystw, 105,000 członków, 2,000,000 dolarów majątku, pozatem poważny fundusz, zaopatrzenie w kalectwie i chorobie, oraz fundusz Pomocy Naukowej. Posiada własny dom w Chicago, bibljotekę, drukarnię z organem „Naród Polski"; w jesieni r. b. wydawać będzie także pismo codzienne.

3. Pokrewnem Zjednoczeniem jest „Stowarzyszenie Polaków w Ameryce" pod opieką św. Trójcy w Milwaukee, (Wis.) Liczy 145 grup i 11,000 członków; majątku posiada przeszło 91,000 dolarów. Wydaje własny organ miesięcznik „Stowarzyszeniec".

4. Katolicką organizacją dla młodzieży jest „Macierz Polska" założona przez ks. proboszcza Franciszka Gordona, która liczy 85 oddziałów i przeszło 5,000 członków, oraz około 60,000 dolarów majątku.

5. Oświatową organizacją młodzieży jest także „Stowarzyszenie Filaretów" w Pittsburgu (Pa). Moderatorem stowarzyszenia jest ks. M. Sonnenfeld.

6. Związek Sokołów Polskich utworzył się z istniejących już licznych gniazd sokolich, w dniu 7. stycznia 1894 r. Założycielami byli Druhowie: Kazimierz Żychliński, A. Dziadula, Leon M. Nowak, ś. p. Szczęsny Zahajkiewicz i I. Szczepański. Związek liczy 12 okręgów, 518 gniazd i 18,074 członków. Funduszu 100,000 dolarów.

7. „Unja Polska w Ameryce" składa się nieomal wyłącznie z robotników. Rozpada się na oddział buffaloski w Buffalo i pensylwański w Wilkes Barre. Ostatni istnieje już 25 lat posiada 21,523 członków i 293,000 dolarów majątku. Odział buffaloski liczy 19,890 członków, majątku 265,000 dolarów oraz własny dom w Buffalo.

8. Stowarzyszenie Polskie Rz.-Kat. w Detroit, liczy członków około 10,000 i posiada 60,000 dolarów majątku.

9. Zjednoczenie Pol. Rz.-Kat. w Bay City, (Mich) liczy około 3,000 członków i ma 45,000 dolarów majątku.

10. Zjednoczenie Polskie Rzym.-Kat. w Toledo (Ohio) liczy 49 towarzystw, 2,000 członków i posiada 30,000 dolarów majątku.

11. Kasa Pośmiertna im Ad. Mickiewicza nr. 1. w Filadelfji (Pa), liczy 527 członków ubezpieczonych na 144,150 dolarów.

12. „Związek Polaków w Stanie Ohio" liczy 90 grup, 6,644 członków i posiada 183,000 dolarów majątku.

13. Unja Św. Józefa Polsko-Katolicka w Pensylwanji liczy 3,461 członków i 76,593 dolarów majątku.

14. Stowarzyszenie Synów Polski w Jersey City (N. J.) ma członków 1,800, majątku 42,129 dolarów. Organ Stow. „Głos Narodu".

15. Polskie Stowarzyszenie Kasy Pośmiertnej pod opieką św. Jana Kantego we Filadelfji, liczy 69 grup, 16,819 członków i 105,765 dolarów majątku.

16. „Związek Polaków w Stanie New Jersey" z siedzibą w Newark (N. J.) liczy 17 grup, około 1,000 członków i posiada 3,300 dolarów majątku.

18. Kasa Pośmiertna św. Stanisława B. M. w Nauticoke (Pa) majątku około 5,000 dolarów.

19. Zjednoczenie Polsko-Narodowe w Brooklynie (N. J.) liczy 94 grup 6,325 członków, posiada majątku 75,000 dolarów i własny dom w wartości 12,000 dolarów. Organem Zjednoczenia jest „Czas", wychodzący w Brooklynie (N. J.)

20. Związek Młodzieży Polskiej z siedzibą w Boston (Mass.) ma 41 oddziałów i liczy 2,500 członków. Pozatem wymienić należy jeszcze kilka większych Stowarzyszeń jak:

21. Związek Śpiewaków Polskich posiadający 4 okręgi.

22. Stowarzyszenie Organistów Polskich w Chicago, dalej

23. Związek Wojsk Polskich w Chicago liczący 5,000 członków. Istnieją jeszcze Stowarzyszenia ściśle zawodowe, łączące adwokatów, lekarzy, aptekarzy etc. w osobne stowarzyszenia, dalej Stowarzyszenia Naukowe, Kółka Literackie etc. Z Organizacji Kobiet najwybitniejsze miejsce zajmuje:

24. Związek Polek w Chicago. Liczy on 200 grup i 15,000 członkiń, kapitał ubezpieczeniowy wynosi 8,980,000 dolarów, Związek posiada własny dom i organ, Głos Polek, bibljotekę, pozatem 201,590 dolarów własnego majątku.

Zasługę wytworzenia ze „Związku Polek" zdrowej i pożytecznej organizacji dzielą przewodnicząca Związku i współzałożycielka jego pani Stefanja Chmielińska, pani Anna Neuman, oraz panna Emilja Napieralska.

25. Odłam Polek w Cleveland ma w tym mieście Stowarzyszenie Polek w Stan. Zjedn., które liczy 26 grup i około 1,000 członkiń.

26. Wymienić jeszcze należy „Centralne Towarzystwo Polek" w Chicago, liczące około 700 członkiń. Zasłużoną Kierowniczką Towarzystwa i założycielką tegoż jest pani Wiktorja Szymańska z Wojciechowa. Na ogół można podzielić wszystkie niemal wyżej wymienione Stowarzyszenia na 2 grupy ogólne: pierwsza, mająca charakter wyznaniowy, gdyż członkami mogą być tylko „praktykujący" atolicy, podlega wpływom „Zjednoczenia Kapłanów Polskich Rzymsko-Kat.", Polskiej Radzie Narodowej, oraz Zjednoczeniu „Polaków Rzymsko-Kat." Na czele drugiej grupy stoi „Związek Narodowy Polski."

Obydwie grupy pracowały dodatnio w zakresie obranym. Obóz katolicki nietylko ugruntował byt parafji i szkoły polskiej, ale przeprowadził także zaopatrzenie wychodźtwa w polskie szkoły

niższe i wyższe. Pierwsze miejsce zajmie tu Seminarjum Polskie w Orchard Lacke (Mich), ocenione w wartości budynków i zakładów naukowych na 75,000 dolarów.

Drugie miejsce zajmuje Kolegjum Św. Stanisława Kostki w Chicago, założone i utrzymane przez O.O. Zmartwychwst, którego zasłużonym długoletnim rektorem był do niedawna obecny generał O.O. Zmartwychwstańców, ks. Władysław Zapała. Kolegjum to, wyposażone we wszystkie przywileje uniwersyteckie, wykształciło już całe pokolenia dzielnych obywateli, zajmujących dziś wybitne zawodowe stanowiska. Kolegja z zakresem gimnazjalnym istnieją dalej w Chicago, przy parafji Św. Trójcy pod kierunkiem ks. Prob. Sztuczki, w Erie, kolegjum Św. Jana Kantego, założone przez ks. Konsultora Ignasiaka, Kolegjum franciszkańskie Św. Bonawentury w Pulaski (Wis.); Kolegjum O.O. Zmartwychwstańców Św. Hieronima w Kanadzie, tudzież 2 żeńskie — Akademja Św. Rodziny i Akademja Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego.

Wiekopomnem dziełem duchowieństwa polskiego w Stanach Zjednoczonych jest wzorowo urządzony „Sierociniec“ św. Jadwigi w Niles (Ill.) w pobliżu miasta Chicago.

Obok tego Sierocińca istnieje poza obrębem Chicago 29 lokalnych instytucyj i kilkadziesiąt ochronek, dających opiekę dziatwie w czasie, gdy rodzice są przy pracy. Dziełem duchowieństwa są także szpitale polskie i domy starców i kalek. W pracy tej olbrzymiej przewodniczy duchowieństwu polskiemu i całemu wychodźtwu mąż prawy i zacny, ks. Biskup Paweł P. Rhode, pierwszy, i obecnie jedyny biskup polski w Stan. Zjedn. Należy stwierdzić zasługi tego znakomitego arcypasterza, dla którego całe wychodźtwo zachowuje cześć najgłębszą. W drugiej (świeckiej) grupie, o charakterze postępowym, prym dzierży:

Związek Narodowy Polski. Założył on i utrzymuje własnym sumptem, Dom Emigracyjny w Nowym Jorku, dający ochronę i opiekę emigrantom przybywającym do Stan. Zjedn. Dalej wymienić należy Kolegjum w Cambridge Springs (Pa.) zaliczone podczas wojny do liczby instytutów mechaniki i inżynerji. Związek N. P. utrzymuje także wspaniałe Muzeum pamiątek i największą bibljotekę polską w Stanach Zjednoczonych.

Stwierdzając dorobek materjalny wychodźtwa naszego w Stan. Zjedn. należy uwzględnić, że są to wyłącznie oszczędności i zasoby ciężko pracującego ludu. Pomimo to wykazały ścisłe obliczenia statystyczne, że suma oszczędności przesyłanych w ostatnich latach przed wojną do kraju, wynosiła przeciętnie 25,000,000 dolarów rocznie. (Gdybyśmy powyższą sumę mieli obecnie (w sierpniu 1921) do dyspozycji, zapłacilibyśmy nią nieomal połowę całego długu Rzeczypospolitej Polskiej przyp. autora.) Tutaj należy uwzględnić, że to tylko część dorobku wychodźtwa naszego w Stan Zjedn. Lwią część obracano na zagospodarowanie się, zakupno nieruchomości, sprzętów etc. Statystyka wykazuje, że blisko $^2/_3$ ojców rodzin od lat zamieszkałych w Stan. Zjedn., posiada własną strzechę, mogącą pomieścić jedną do dwuch rodzin. Domy te kupują osadnicy polscy w ten sposób, że przez szereg lat wpłacają tygodniowe składki do towarzystw oszczędnościowo-budowlanych, a uzyskawszy sumę równającą się połowie wartości domu, kupują go, zaciągając pożyczkę w tymże towarzystwie na drugą połowę.

Polskich realności nieobdłużonych nie ma więcej jak 25%, reszta obciążona jest pożyczkami we wyżej wspomnianych towarzystwach, które osadnicy zwolna spłacają.

Towarzystwa oszczędnościowo-budowlane wykazywały przed wybuchem wojny majątku na ogół 39,147,462 dolarów.

W stanie Illinois istnieje: „Liga Polskich Spółek Budowlano-Pożyczkowych“, obejmująca 76 spółek, z kapitałem 7,633,597 dolarów.

W stanie Wisconsin jest 11 spółek, których majątek wynosi 2,724,000 dolarów. W Pensylwanji 31 spółek, z przeszło 10 miljonami dolarów. W ostątnich latach powstała pierwsza spółka ubezpieczeniowa od ognia pod nazwą: Great Lakes Insurance Co, z kapitałem 2,000,000 dolarów. Prezes tej instytucji jest zasłużony w kolonji amerykańskiej, znany działacz i syndyk miejski Nikodem L. Piotrowski.

Wychodźcy w stanach Wisconsin, Illinois, Michigan, i Pensylwanji posiadają dość znaczne posiadłości wiejskie, zwane „farmami", lecz przeważna część tychże jest znacznie obdłużona. Niedokładne dane statystyczne, sporządzone z inicjatywy „Wydziału Narodowego", wykazują wartość ogólną tychże farm na 100 miljonów dolarów, z obciążeniem dwudziestopięć-procentowem. Żyłka ryzyka, tkwiąca w każdym Amerykaninie, spowodowała także licznych farmerów polskich do zawierzenia krociowych sum spekulantom żydowskim i obcym bankom — licząc na łatwy i wielki zysk,—sum idących w miljony dolarów, a straconych bezpowrotnie. Gdy w ostatnich latach zaostrzono kontrolę rządową nad tymi prywatnymi „bankami", rzuciły się na nasz lud agencje rozmaitych korporacji, które uzyskały prawo gromadzenia kapitału akcyjnego. W okresie wojny i tuż po zawarciu zawieszenia broni, kampanja ta, na kieszeń naszego wychodźtwa w Ameryce, przeszła wszelkie wyobrażenia. Jedynie słowa przestrogi, Wydziału Narodowego i obawa przed napiętnowaniem odnośnych praktyk, powstrzymała szereg największych nadużyć.

To też jest powodem, że „Wydział Narodowy" niema przyjaciół w tych grupach i agencjach, i że one gorliwie zabiegają, ażeby ten „przeklęty" Wydział Narodowy coprędzej skasować. Nawet kilkakrotnie starano się, dzięki Bogu bezskutecznie, za pomocą przekupstwa „zyskać" członków wybitnych Wydziału N., ofiarowywując im krocie tysięcy dolarów za tolerowanie tych praktyk, względnie za udzielanie swej „firmy". Ale zabiegi odnośnych agentów rozbiły się o wytyczne zasady, postawione przez prezesa Wydziału I. F. Smulskiego, do których na ogół wszyscy członkowie W. N. się stosowali.

Będąc jeszcze skarbnikiem stanu Illinois (główne miasto Chicago) I. F. Smulski powziął myśl założenia Banku Polskiego, któryby położył tamę wyzysku i oszukaństwu biednego wychodźtwa przez pomniejsze banki prywatne.

W czerwcu 1907 r. założył Smulski z pomocą wybitnych Amerykanów pierwszy w Stanach Zjednoczonych Bank polski pod nazwą „North-Western Trust and Savings Bank". Już w pierwszych kilku miesiącach zasoby Banku dosięgły blisko miljona dolarów. Dzisiaj wynoszą fundusze własne Banku niemal dwadzieściapięć miljonów dolarów. Wzorem tego pierwszego banku polskiego, przy czynnej pomocy Smulskiego, powstawają dalsze polskie banki: „Depositors Bank" w Town of Lake, „Fullerton State Bank" na Jadwigowie, „Second North Western Bank" w Avendale, „Union-Bank" w So. Chicago. Banki te posiadają razem prawie 10,000,000 dolarów własnego kapitału (nie licząc banku I. F. Smulskiego) i rozwijają się pomyślnie. W dalszym ciągu zakładają: p. Maksymiljan Nowak bank pod nazwą „Broadway National Bank" w Detroit, bracia Kruszewscy założyli bank „Michigan State Bank" i t. d. Z rozwojem Banków polskich idzie równolegle zapotrzebowanie sił fachowych, wyszkolonych w powyższych instytucjach, poszukiwanych nawet przez banki amerykańskie, przez co otwiera się dla tychże pracowników korzystne pole zarobkowania i dojścia z czasem do poważnych stanowisk.

Reasumując dorobek i majątek polskiego wychodźtwa amerykańskiego w Stanach Zjednoczonych przychodzimy do następujących cyfr:

Wychodźcy posiadają:

a) w polskich bankach około . . .	35,000,000 dol.
b) w amerykańskich bankach i instytucjach rozrzuconych po wszystkich stanach, około	75,000,000 dol.
c) W towarzystwach oszczędnościowo-budowlanych około	50,000,000 dol.
d) Oszczędność i gotówka w przechowaniu osobistem lub prywatnem ca.	50,000,000 dol.
e) Majątek wielkich organizacji polskich	20,000,000 dol.
f) Suma ogólna w posiadanych przez Polaków w Stanach Zjednoczonych „bondów" wolnościowych pożyczki amerykańsk. i w znaczkach oszczędnościowych ca.	200,000,000 dol.
g) w polskich papierach wartościowych (polska pożyczka państwowa, akcje etc.)	20,000,000 dol.
Razem więc około	450,000,000 dol.,

które wychodźtwo amerykańskie z biegiem lat zaoszczędziło, nielicząc tu oczywiście wartości posiadanych domów, sklepów, składów, przedsiębiorstw etc.

W skutek zakończenia wojny minął i w Ameryce okres „złoty". Zarobki znacznie zredukowano, tysiące robotników naszych, zatrudnionych w przemyśle wojennym, zostało bez pracy. Następują nieustanne strajki, wywoływane przez socjalistów i żywioły przewrotowe, które bynajmniej nie wpływałą dodatnio na uspokojenie umysłów i... żołądka, wskutek czego niejeden z wychodźców, będący dłuższy czas bez pracy, zmuszony jest czerpać ze swych oszczędności. To samo dotyczy mniej lub więcej handlu i przedsiębiorstw przemysłowych polskich.

II. Akcja ratunkowa Wychodźtwa we wojnie wszechświatowej.

W akcji ratunkowej w Polsce, spowodowanej wojną wszechświatową, wychodźtwo amerykańskie wybitny wzięło udział. Utworzono Polski Centralny Komitet Ratunkowy (P. C. K. R.) który współpracował z założonym przez trzech najwybitniejszych i zasłużonych mężów odradzającej się Polski — Sienkiewiczem, Paderewskim i Mec. Osuchowskim, Generalnym Komitetem Ratunkowym w Vevey w Szwajcarji. Ze zestawień urzędowych, sporządzonych przez Wydział Narodowy wynika, że wychodźtwo złożyło na cel powyższy w zwyż 15. miljonów franków! Subwencjonowano biura Propagandy Polskiej, które Polska Rada Narodowa w kraju, pod wodzą p. Cieńskiego istniejąca, utworzyła w Rzymie, w Paryżu i Londynie. Wygotowano Odezwę do Narodu Amerykańskiego, w sprawie konieczności odbudowy niepodległej Polski.

Pozatem wygotowano Memorjał w tej sprawie do prezydenta Stanów Zjednoczonych, zbierając pod tymże memorjałem miljonową liczbę podpisów; urządzono na rzecz Polski kilkadziesiąt wieców, rozesłano odezwy odpowiednie do burmistrzów większych miast Stanów Zjednoczonych, co przyczyniło się wielce do spopularyzowania sprawy polskiej w społeczeństwie amerykańskiem.

Ignacy I. Paderewski, przybywszy w kwietniu 1915 r. do Stanów Zjednoczonych, rozwinął szeroką i owocną akcję ratunkową na rzecz ofiar wojny. Stworzył on, celem zebrania ofiar od Amerykanów, Komitet Ratunkowy pod nazwą „Polish Victim's Relief Fund", który dał około miljona dolarów Komitetowi Generalnemu na ręce Henryka Sienkiewicza w Vevey.

Widoczna i porywająca miłość sprawy polskiej i wymowa u tego niepospolitego męża, zdobyła dla niej najwpływowszych Amerykanów.

Urządzono, celem zebrania odpowiednich funduszy, po koleji: Dzień Polski, Dzień Polek, Ofiarę Robotników, Dzień jednego dnia pracy, Rocznicę Kościuszkowską, Obchód Grunwaldzki etc. W akcji politycznej wszystkie trzy zabory i kraje t. zw. „zabrane", stanęły

razem pod hasłem jednolitego kierownictwa sprawy polskiej, przy udziale zorganizowanego wychodźtwa. Na tej podstawie przyszło w Lauzanne do utworzenia „Komitetu Narodowego Polskiego” w Paryżu. Prezesem został Roman Dmowski, przedstawicielem w Stanach Zjednoczonych Ign. Paderewski, skarbnikiem dzisiejszy poseł polski w Paryżu, ordynat hr. Maurycy Zamojski. Oprócz tego należeli do Komitetu Marjan Seyda, Erazm Piltz etc. —

Gdy w dniu 4. czerwca 1917 r. prezydent Rzeczypospolitej Francuskiej wydał dekret o formacji samorządowej armji polskiej, wychodźtwo amerykańskie jak wiadomo, wzięło liczny i wybitny udział w tejże. Z inicjatywy Wydziału Narodowego otworzono Komisję Wojskową, w której władzę polską reprezentowali pp. Teodor M. Heliński, Dr. Tadeusz Starzyński i Aleksander Znamięcki. Główna praca i odpowiedzialność jednakowoż przypadała w udziale Wydziałowi Narodowemu. Celem skutecznego poparcia sprawy polskiej a nadewszystko celem zebrania potrzebnych miljonowych funduszy — Wydział Narodowy zwołał w sierpniu 1918 r. Walny Sejm Wychodźtwa Polskiego w Stanach Zjednoczonych do Detroit (Mich.) w którym wziął udział prezes K. N. P. w Paryżu, Roman Dmowski, oraz przedstawiciel K. N. P. na Stany Zjednocz. Ignacy Paderewski. Sejm powitał serdecznym telegramem prezydent Wilson, sekretarz stanu dla spraw wewnętrznych Lane, i sekretarz wojny Baker. W sejmie wzięło udział 946 delegatów wszystkich polsk. organizacji.

Sejm uchwalił podatek narodowy, który przyniósł dochodu nieomal 5,000,000 dolarów. Z sumy tej przeważną część zużyto na:

1. Armję polską we Francji,
2. Szpital i opiekę rannych,
3. dla głodnych w Polsce,
4. na pomoc robotnikom warszawskim,
5. na pomoc kolejarzom w Polsce,
6. na mleko skondensowane dla dziatwy polskiej,
7. na transport dziatwy polskiej do Szwajcarji i Anglji,
8. na ociemniałych i kaleki we wojnie,
9. dla jeńców wojennych,
10. na poparcie plebiscytu.

Oprócz tego wysłano, jak wiadomo, z pomocą Stanów Zjednoczonych (które udzieliły kredyt w wysokości 100 miljonów dolarów) całe ładunki okrętowe żywności do Polski, również wszelkich innych artykułów, jak bielizny, cukru, kawy, herbaty, mleka kondensowanego, lekarstw etc. etc.

Drugi Sejm Wychodźtwa zwołano na dzień 10 listopada 1919 r. do Buffalo (N. J.) Byli obecni: Pierwszy poseł Rzeczpospolity Polskiej, Ks. Lubomirski wraz z małżonką, Minister Fr. Pułaski, Generał Brink, Komisarz Finansowy Dr. Jan Adamski, gen. Konsul polski Barthel de Weydenthal w Nowym Jorku, oraz Herbert Hoover, znany filantrop i przyjaciel Polaków. Delegatów było 700. Uchwały zapadły podobne jak na pierwszym Sejmie, a zmierzające do jeszcze wydatniejszego kontynuowania akcji ratunkowej w Polsce. Ogółem wydano na akcję ratunkową od 1. grudnia 1919 r. do 10 listopada 1920, 392,401 dolarów.

Wydział Narodowy zajmował się także sprawą powrotu Hallerczyków zdezarmowanych wskutek żądania koalicji a zapewne głównie Anglji i Stanów Zjednoczonych. Polska tem więcej to odczuwała, gdyż zagrażał jej wówczas najazd bolszewicki Ogółem przewieziono dotąd na transportowcach amerykańskich ca. 20,000 Hallerczyków do Stanów Zjednocyonych. Z kasy Wydziału Narodowego wypłacono Hallerczykom tytułem zapomogi razem 182,500 dolarów. Hallerczycy utworzyli w Ameryce Związek Weteranów Armji Polskiej, którego prezesem jest znany zaszczytnie lekarz - Hallerczyk, Dr. Aleksander Pietrzykowski. Na cele plebiscytu ofiarowało wychodźtwo ca. 100,000 dolarów. Pozatem wydano 60,000 dolarów na Wydawnictwo Wielkiej Encyklopedji w trzech językach: polskim, angielskim i francuskim, która podczas obrad pokojowych w Paryżu przyniosła ogromną korzyść sprawie polskiej.

Wydział Narodowy dał subwencję na Instytut Staszyca na ręce ministra Pułaskiego, na Uniwersytet Lubelski i wiele innych Instytucji Polskich w kraju.

III. Statystyka.

Liczba Polaków w Stanach Zjednoczonych wynosi 4,224,077 mieszkańców. Domy własne lub farmy posiada 18,1%. Na 100 familji w 35 pracuje na utrzymanie ojciec, w 9 przyczyniają się także dzieci, w 36 przyczyniają się do utrzymania rodziny t. zw. opłaty borderów czyli stołowników, w 20 rodzinach (na sto) zarabia matka, lub razem mieszkający krewni. Językiem angielskim włada w 5-ciu latach 5, 9% do 10-ciu lat 19, 8% po 10 latach 55, 5%. Przeciętnie włada językiem angielskim na ogólną liczbę wychodźców polskich 39, 1%. W kryminalnych przestępstwach wykazują Polacy 4,03% mniej od Anglików, Niemców, Rosjan i Włochów. Analfabetów-wychodźców jest 15%, 85% mężczyzn umie czytać po polsku, 76, 4% czytać i pisać po polsku, 55, 5% w języku polskim i angielskim; co do kobiet 79, 1% umie czytać, 70,8% czytać i pisać po polsku; w latach życia od 16-30 umie czytać i pisać w języku polskim i angielskim 60% młodych Polek. Majątek Polaków w Stanach Zjednoczonych, biorąc za podstawę 4 miljony ludności polskiej, wynosi 8 miljardów dolarów. —

Reemigrację Wychodźtwa amerykańskiego do kraju winny przeprowadzić celowo Rząd Polski i instytucje powołane, ażeby z reemigrantów nie tworzyć nowych miljonerów i multimiljonerów, lecz umożliwić im założenie warsztatu pracy, możliwie podobnego jak posiadali w Ameryce. Przeliczenie waluty amerykańskiej powinno nastąpić podług ściśle określonych norm i jej faktycznej i rzeczywistej wartości — w stosunku do marki polskiej Nikt chyba nie będzie mniemania, że należy zapłacić reemigrantowi za dolara ca 2,000. M. p. (początek sierpnia 1921) gdyż w tym wypadku każdy reemigrant będzie „multimiljonerem" a co gorsza pasożytem, gdyż mając n. p. 5,000 dolarów, otrzymałby za to ca 10,000,000 M. p. Kupiwszy za owe pieniądze n. p. akcyj bankowych lub przemysłowych, każdy z nas może sobie łatwo wyliczyć, że nawet przy obecnej drożyźnie, ów reemigrant absolutnie pracować nie potrzebowałby, żyjąc sobie „sans souci" - bez trosk z rent powyższych.

Dlatego uważamy że reemigrację polską ze Stanów Zjednoczonych do kraju należy tak długo wstrzymać, dopóki nie nastąpi sanacja finansów polskich, względnie ustalenie jednostki monetarnej waluty polskiej, posiadającej należną jej siłę nabywczą i zamienną.

Do sanacji naszej gospodarki finansowej dojdziemy zdaniem naszem przez:

1. zmniejszenie importu zbędnych artykułów, zwłaszcz luksusowych (owoce południowe, perfumy, kosmetyki, wina, papierosy, materjały etc.)
2. zwiększenie eksportu (drzewo, wyroby z drzewa, cement, ziemiopłody, owoce, materjały (Łódź!), wyroby ze skóry etc.)
3. odpowiedni system opodatkowania bezpośredniego oraz pośredniego (alkohol, używki etc.)
4. jednorazową daninę dla Państwa, (podobnej niem. Reichsnotopfer) od majątków w wartości w wyż 500,000 M., względnie od dochodu w wyż 25,000 M. miesięcznie.
5. redukcja i odpowiedni dobór urzędników państwowych.
6. pomnożenie i udoskonalenie środków transportowych oraz przez większe wykorzystanie dróg wodnych.
7. zatrzymanie względnie podwyższenie norm celnych dla artykułów luksusowych, importowanych do kraju, obniżenie tychże dla—artykułów niezbędnych, a podwyższenie ceł

wywozowych, pozwalając natomiast eksportowcom zużycie osiągniętej waluty zagranicznej (o ile wogóle nienależałoby żądać za wywożone za granicę towary waluty polskiej) na zakup surowca, maszyn i t. p. za granicą.

8. zastosowanie jaknajwiększej oszczędności we wszystkich działach administracji państwowej i wojskowej— i odpowiedniej kontroli, niezależnej od żadnych czynników postronnych.
9. pomoc państwową wybitnym i utalentowanym jednostkom, celem umożliwienia tymże odpowiednich studjów w kraju i za granicą, względnie umożliwienie tymże założenia własnych warsztatów pracy.
10. Ostateczne unormowanie jednostki monetarnej waluty polskiej (na złoty polski i grosze lub t. p.) i ostemplowanie wzgl. zastąpienie obecnie kurs mających biletów P. K. K. P. na nową walutę polską.

POZNAŃ, W POCZĄTKU SIERPNIA 1921 R.

MICHAŁ KULIŃSKI

* * *

W końcu podajemy spis miast Stanów Zjednoczonych ponad 100,000 ludności z roku 1920.

Nr. bież.	MIASTO	STAN	Liczba ludn.
1.	Birmingham	Alabama	178,270
2.	Lon Angeles	California	576,673
3.	Oakland	,,	216,361
4.	San Francisco	,,	508,410
5.	Denver	Colorado	256,369
6.	Bridgeport Mich.	Connecticut	145,538
7.	Hartford Mich.	,,	138,036
8.	New Haven	,,	162,515
9.	Wilmington	Delaware	110,168
10.	Washington	District of Col.	437,571
11.	Atlanta	Georgia	200,616
12.	Chicago	Illinois	2,701,705
13.	Indianapolis	Indiana	314,194
14.	Des Moines	Iowa	126,468
15.	Kansas City Mich.	Kansas	101,177
16.	Louisville	Kentuckty	234,891
17.	New Orleans	Louisiana	387,219
18.	Baltimore	Maryland	733,826
19.	Boston	Massachusetts	748,060
20.	Cambridge	,,	109,694
21.	Fall River	,,	120,485
22.	Lowell	,,	112,759
23.	New Bedford	,,	121,217
24.	Springfield	,,	129,563
25.	Worcester	,	179,754
26.	Detroit	Michigan	993,789
27.	Grand Rapids	,,	137,634
28.	Minneapolis	Minnesota	380,582
29.	St. Paul	,,	234,595
30.	St. Louis	Missouri	772,897
31.	Omaha	Nebraska	191,601
32.	Camden	New Jersey	116,309
33.	Jersey City	,,	207,864
34.	Newark	,,	414,216
35.	Paterson	,,	135,866
36.	Trenton	,,	119,289
37.	Albany	New York	113,344
38.	Buffalo	,,	506,775
39.	New York City	,,	5,621,151
40.	Manhattan	,,	2,284,102
41.	Bronx	,,	732,016
42.	Brooklyn	,,	2,022,262
43.	Queens	,,	466,811
44.	Richmond	,,	115,959
45.	Rochester	,,	295,750
46.	Syracuse	,,	171,717
47.	Yonkers	,,	100,226
48.	Akron	Ohio	208,435

Nr. bież.	MIASTO	STAN	Liczba ludn.
49.	Cincinnati	Ohio	301,247
50.	Cleveland	,,	796,836
51.	Columbus	,,	237,031
52.	Dayton	,,	243,109
53.	Toledo	,,	152,559
54.	Youngstown	,,	132,358
55.	Philadelphia	Pennsylvania	1,823,158
56.	Pittsburgh	,,	588,193
57.	Reading	,,	107,784
58.	Scranton	,,	137,783
59.	Providence	Rhode Island	237,595
60.	Memphis	Tennessee	162,351
61.	Nashville	,,	118,342
62.	Dallas	Texas	158,976
63.	Fort Worth	,,	106,482
64.	Houston	,,	138,976
65.	San Antonio	,,	161,379
66.	Salt Lake City	Utah	118,110
67.	Norfolk	Virginia	115,777
68.	Richmond	,,	171,667
69.	Seattle	Washington	315,652
70.	Spokane	,,	104,437
71.	Milwaukee	Wisconsin	457,147

Spis alfabetyczny ulic miasta Poznania

Objaśnienia: Ch. Chwaliszewo, G. Górczyn, J. Jeżyce, Ł. Łazarz, S. = Solacz, Ś. Śródka, W. = Wilda.

A.

Ul. Artyleryjska	Artilleriestr.
„ Adama Jeskiego (Ł.	Jeskestr.
„ Aleja Chopina	Kirchbachallee
„ „ Litewska	Fürst Bülow-Allee
„ „ Małopolska (S.	Rheinbabenallee
„ Aleje Marcinkowskiego	Wilhelmstr.
„ Aleja Wielkopolska	Bismarckallee
Ul. Asnyka (J.	Theresienstr.

B.

Ul. Babińskiego	Seekístr.
„ Bednarska (Ch.	Böttchergasse
„ Berdychowo (Ch.	Berdychowo
„ Berwińskiego (Ł.	Baarthstr.
„ Bielniki	An den Bleichen
„ Błonia Wildeckie	Alarmplatz
„ Bogusławskiego (Ł.	Scharnhorststr.
„ Bosa	Bossestr.
„ Bóżnicza	Am Tempel
„ Bukowska (J.	Bukerstr.
„ Bydgoska (Ś.	Brombergerstr.

C. Cz.

Ul. Calliera (Ł.	Kochstr.
„ Ceglana (S.	Ziegelweg
„ Chełmońskiego (Ł.	Helmholzstr.
„ Chwaliszewo	Wallischei
„ Ciasna (Ch.	Kleine Gasse
„ Cieszkowskiego	Königstr.
„ Cybińska (Ś.	Cybinnenstr.
„ Czajcza (W.	Kiebitzstr.
„ Czapniki	Schützenstr. (od pl. Ś. Krzyskiego do ul. Długiej)
„ Czartoryja (Ch.	Dammstr.

D.

Ul. Daleka	Steinmetzstr.
„ Dąbrówki (W.	Hornstr.
„ Dąbrowskiego (J.	Gr. Berlinerstr.

Ul. Długa	Langestr.
,, Dolina (W.	Talstr.
,, Dolna Wilda (W.	Unterwilda
,, Dominikańska	Dominikanerstr.
,, Droga Dębińska	Eichwaldstr.
,, Droga Urbanowska (S.	Urbanowerstr.
,, Drużbaekiej (Ł.	Derfflingerstr.
,, Dworcowa	Bahnhofstr.
,, Dworz. Tama Garbarska	Bahnhof Gerberdamm
,, Działyńskich	Naumannstr.

E.

Ul. Emilji Szczanieckiej (Ł.	Jagowstr.
,, Estkowskiego	Zum Bollwerk
,, Ewangelicka	Miquelstr.

F.

Ul. Fabryczna (W.	Fabrikstr.
,, Filipińska Ś.	Philippinergasse
,, Flisacza	Schifferstr.
,, Florj. Stablewskiego (Ł.	Florianstr.
,, Forteczna (J.	Festungstr.
,, Franciszka Ratajczaka	Ritterstr.
,, Franciszkańska	Franciskanerstr.

G.

Ul. Gajowa (J.	Marienstr.
,, Garczyńskiego	Garczyńskistr.
,, Garncarska	Töpfer-Gasse
,, Gąsiorowskich (Ł.	Alleestr.
,, Gen. Chłapowskiego	Wilamowitzstr.
,, Gen. Kosińskiego (W.	Blücherstr.
,, Gen. Prądzyńskiego (W.	Gneisenauerstr.
,, Gen. Umińskiego (W.	Steinstr.
,, Głęboka (W.	Tiefe-Gasse
,, Głogowska (Ł.	Glogauerstr.
,, Gołębia	Taubenstr.
,, Gołencińska	Golenzinerstr.
,, Góra Przemysława	Schlossberg
,, Górczyńska (G.	Gurtschinerstr.
,, Górki	Kesselstr.
,, Górna Wilda (W.	Kronprinzenstr.
,, Graniczna (Ł.	Grenzstr.
,, Grobla	Grabenstr.
,, Grochowe Łąki	Südstr.
,, Grottgera (Ł.	Liebigstr.
,, 27 Grudnia	Berlinerstr.
,, Grudzieniec (S.	Ziegelstr.
,, Grunwaldzka (J.	Auguste Viktoriastr.
,, Gwarna	Viktoriastr. (od ul. Pawła do św. Marcina)

H.

Ul. Hipolita Cegielskiego	Pestalozzistr.

I. J.

Ul. Jakóba Wujka	Koppenstr.
,, Jaskółcza	Schwalbenstr.
,, Jasna (J.	Buddestr.
,, Jezuicka	Jezuitenstr.
,, J. Chociszewskiego (Ł.	Eichendorfstr.
,, Juljusza Kossaka (Ł.	Siemenstr.

K.

Ul. Kanałowa (Ł.	Kanalstr.
,, Kantaka	Bismarckstr.
,, Kaponiera	Schlossbrücke
,, Karłowicza	Beuthstr.
,, Kaszubska	Holsteinerstr.
,, Kaz. Jarochowskiego (Ł.	Zietenstr.
,, Kilińskiego (W.	Bülowstr.
,, Klasztorna	Klosterstr.
,, Klonowicza	Klausernitzstr.
,, Kluczborska (W.	Kreuzburgerstr.
,, Kochanowskiego (J.	Elisabethstr.
,, Kolejowa (Ł.	Bahnstr.
,, Konopnickiej (Ł.	Goethestr.
,, Końcowa	Am Bollwerk
,, Kopanina	Schenkendorfstr.
,, Kopernika	Kopernikusstr.

Ul. Kosynierska	Gosslerstr.
,, Koszarowa (J.	Kleiststr.
,, Kościelna (J.	Kirchstr.
,, Kozia	Ziegenstr.
,, Kramarska	Krämerstr.
,, Krasińskiego (J.	Hohenstaufenstr.
,, Kraszewskiego (J.	Hedwigstr.
,, Krauthofera	Kantstr.
,, Kręta	Kohleisstr.
,, Krzyżowa (W.	Kreuzstr.
,, Ku Cytadeli	Kernwerksweg
,, Kujawska	Hessenstr.
,, Kurzanoga	Kurze Gasse
,, Kuźnicza	Burgstr.
,, Kwiatowa	Blumenstr.

L. Ł.

Ul. Langiewicza (W.	Zedlitzstr.
,, Lenaua (J.	Lenaustr.
,, Libelta	Wittingstr.
,, Lodowa (Ł.	Eisstr.
,, Lubrańskiego (Ś.	Seminarstr.
,, Ludgardy	Muzeumstr.
,, Ludw. Rzepeckiego (Ł.	Brunnenstr.
,, Łazarska (Ł.	Lazarusstr.
,, Łazienna	Badegasse
,, Łąkowa	Wiesenstr.
,, Łukaszewicza (Ł.	Zeppelinstr.

M.

Ul. Małe Garbary	Kleine Gerberstr.
,, Małeckiego (W.	Prinzenstr.
,, Marcelego Mottego (Ł.	Gutenbergstr.
,, Marcelińska (J.	Marcellinoer-Weg
,, Marsztalarska	Marsztallstr.
,, Matejki (Ł.	Neue Gartenstr.
,, Mazowiecka (S.	Sachsenstr.
,, Mickiewicza (J.	Hohenzollernstr.
,, Młyńska	Mühlenstr.
,, Mokra	Nasse Gasse
,, Most Dworcowy	Bahnhofsbrücke
,, Most Teatralny	Theaterbrücke
,, Mostowa	Posadowskystr.
,, Mylna (J.	Hochstr.
,, Myśliwska	Jägerstr.
,, Murna	Mauergasse

N.

Na Podgórniku	An der Kernwerksmühle
Nad Bogdanką (J.	Bogdankastr.
Nad Starą Wartą (Ch.	Triftstr.
Nad Wierzbakiem (S.	Sołacz
Ul. Nadbrzeżna (Ch.	Uferstr.
,, Nadrzeczna	Flussstr.
,, Niegolewskich (Ł.	Augustestr.
,, Niestachowska	Bayernstr.
,, Noskowskiego	Am Goethepark
,, Nowa	Neuestr.
,, Nowy Rynek	Neuer Markt

O.

Odskok (Ł.	Zentralstr.
Ul. Oficerska (W.	Hankestr.
,, Ogrodowa	Gartenstr.
,, Ogród Botaniczny (Ł.	Botanischer Garten
,, Onufrego Kopczyńskiego (Ł.	Humboldstr.
,, Orzeszkowej (Ł.	Schillerstr.
,, Ostatnia	Ulanstr.
,, Ostrów Tumski (Ś.	Am Dom
,, Ostrówek (Ś.	Ostrowek
,, Owocowa (Ch.	Fruchtgasse

P.

Ul. Palacza (G.	Lessingstr.
Park Marcinkowskiego	Schillerpark
,, Miejski	Goethepark
Ul. Pamiątkowa (W.	Wrangelstr.
,, Patr. Jackowskiego (J.	Nollendorfstr.

Ul. Pawła	Paulikirchstr.
„ Piaskowa	Sandstr.
„ Piekary	Bäckerstr.
„ P. Wawrzyniaka (J.	Kaiser Friedrichstr.
„ Piotrowo (Ś.	Kanonierstr.
Plac Bergera (W.	Bergerplatz
„ Bernardyński	Bernhardinerplatz
„ Działowy	Kanonenplatz
„ Karmelicki	Karmeliterplatz
„ Niepodległości	Nordplatz
„ Nowomiejski	Königsplatz
„ Orawski	Thüringerplatz
„ Sapieżyński	Sapiehaplatz
„ Spiski	Huggenbergplatz
„ Św. Krzyski	Petriplatz
„ Stawny	Teichplatz
„ Wolności	Wilhelmplatz
„ Zjednoczenia	Zollernplatz
Ul. Pocztowa	Friedrichstr.
„ Podgórna	Bergstr.
„ Podgórnik	Kernwerksmühle
„ Podgórze	Franciskanerstr.
„ Podhalańska	Nassauerstr.
„ Podlaska	Schlesischestr.
„ Podolska	Westfalenstr.
„ Podwale (Ś.	Wallstr.
„ Polna (J.	Feldstr.
„ Północna (Ch.	Nordstr.
„ Półwiejska	Halbdorfstr.
„ Pomorska	Preussenstr.
„ Poplińskich (W.	Am Rosengarten
„ Powstańcza	Lützowstr.
„ Poznańska (J.	Posenerstr.
„ Prusa (J.	Helenenstr.
„ Przebieg (S.	Rohrscher Pfad
„ Przecznica (J.	Wittelsbacherstr.
„ Przemysłowa (W.	Margarethenstr.
„ Przepadek	Walderseestr.
„ Pusta (Ł.	Hauffstr.

R.

Ul. Raczyńskich	Raczyńskistr.
„ Ratuszowa	Mittelgasse
„ Reya (J.	Charlottenstr.
„ Robocza (W.	Maybachstr.
„ Rolna	Ackerstr.
„ Romana Szymańskiego	Wienerstr.
„ Różana (W.	Rosenstr.
„ Rybaki	Fischerei
Rynek Gurczyński	Gurtschiner Markt
„ Jeżycki	Jersitzer Markt
„ Śródecki	Schrodka Markt
„ Św. Łazarski	Lazarusmarkt
„ Wildecki	Bismarckplatz
Ul. Rynkowa	Marktstr.
„ Rzeczypospolitej	Lindenstr.

S.

Ul. Saperska	Pionierstr.
„ Sercanek (W.	Garczyńskistr.
„ Seweryna Mielżyńskiego	Viktoriastr. (od ul. Pawła do placu Nowomiejskiego
„ Sielska (G.	Helmannstr.
„ Siemiradzkiego (Ł.	Linnéstr.
„ Sienkiewicza (J.	Wittinerstr.
„ Sienna (Ch.	Flurstr.
„ Sieroca	Waisenstr.
„ Skarbowa	Luisenstr.
„ Składowa	Märkischestr.
„ Skośna	Vor dem Berliner Tor
„ Skryta (J.	Bartholdshof
„ Słowackiego (J.	Karlstr.
„ Solna	Magazinstr.
„ Sołacka (S.	Solatscherstr.
„ Spadzista (W.	Rochusstr.
„ Spokojna (Ł.	Friedenstr.
„ Sporna	Busse-Weg
„ Śląska (S.	Rheinischestr.
„ Ślusarska	Schlosserstr.
„ Śniadeckich (Ł.	Herderstr.

Ul. Śródka	Schrodkastr.
„ Św. Barbary	Barbarastr.
„ Św. Czesława (W.	Caprivistr.
„ Św. Jańska (Ś.	Johannisgasse
„ Jerzego [W.	Yorkstr.
„ Św. Józefa	Petristr.
„ Św. Marcin	St. Martinstr.
„ Św. Marji Magdaleny	Comeniusstr.
„ Św. Roch	St. Rochstr.
„ Św. Wawrzyńca	Lorenzstr.
„ Św. Wojciech	St. Adalbertstr.
Świńskie Targowisko [Ch.	Schweine-Markt

St.

Ul. Stan. Karwowskiego [Ł.	Fichtestr.
„ Starościńska	Waldowstr.
Stary Rynek	Alter Markt
Ul. Staszyca [J.	Moltkestr.
„ Stawna	Teichstr.
„ Stolarska [Ł.	Bawarjastr.
„ Stroma [W.	Hahnkestr.
„ Strusia [Ł.	Parkstr.
„ Strumykowa [W.	Bachstr.
„ Strzałowa	Schiess-Str.
„ Strzelecka	Schützenstr. od ul. Długiej do b. Bramy Dębińskiej

Sz.

Ul. Szamarzewskiego [J.	Kaiser Wilhelmstr.
„ Szewska	Schuhmacherstr.
„ Szkolna	Schulstr.
„ Szwajcarska [W.	Schweizerst.

T.

Tama Berdychowska [Ś.	Berdychowoerdamm
Tama Garbarska	Gerberdamm
Ul. Targowa [Ch.	Marktgasse
„ Topolowa [W.	Tambourstr.
„ Towarowa	Colombstr.
„ Traugutta [W.	Flottwellstr.
„ Trzeciego Maja	Theaterstr.
„ Tylne Chwaliszewo	Hinterwallischei

U.

Ul. Ułańska [Ł.	Kavalleriestr.

W.

Wały Batorego	Königsring
„ Jagiellończyka	Grollmann-Wall
„ Jagiełły	Karmeliter-Wall
„ Jana III	Oberwall
„ Kazimierza Wielkiego	Bernhardiner-Wall
„ Kościuszki	Herse-Wall
„ Kościuszki	Müller-Wall
„ Królowej Jadwigi	Burggrafenring
„ Księcia Józefa	Nordring
„ Leszczyńskiego	Kaiserring
„ Warneńczyka	Markgrafenring
„ Wazów	Königsring
„ Zygmunta Augusta	Niederwall
„ Zygmunta Starego	Kurfürstenring
Ul. Warciana [Ch.	Wassergasse
„ Warmińska	Schleswigerstr.
„ Warszawska [Ś.	Warschauerstr.
„ Wązka [J.	Schmale Gasse
„ Wenecjańska [Ch.	Venetianerstr.
„ Wesoła	Am Kinderspielplatz
„ Węglowa [Ch.	Kohlengasse
„ Wiankowa	Krenzelgasse
„ Wielka	Breitestr.
„ Wielkie Garbary	Gr. Gerberstr.
Wierzbięcice [W.	Bitterstr.
Ul. Wierzbowa	Weidengasse
„ Wietrzna	Windgasse
„ Wieżowa [Ś.	Turmstr.
„ Wjazdowa	Am Berliner Tor
„ Wodna	Wasserstr.
„ Wojskowa [Ł.	Dorotheenstr.
„ Wolnica	Wronkerplatz

Ul. Wołyńska	Brandenburgerstr.
„ Woźna	Büttelstr.
„ Wrocławska	Breslauerstr.
„ Wroniecka	Wronkerstr.
„ Wszystkich Świętych	Allerheiligenstr.
„ Wybickiego (W.	Fröbelstr.
„ Wysoka (J.	Hohestr.
„ Wyspiańskiego (Ł.	Hardenbergstr.
„ Wzgórze Św. Wojciecha	St. Adlabertkirchstr.

Z.

Za Bramką	Torstr.
Za Groblą	An der Grabenpforte
Zacisze (J.	Habsburgerstr.
Zagórze (Ś.	Zagorze
Ul. Zamkowa	Schloss-Str.
Zaułek Św. Wojciecha	St. Adalberthof
Zawady (Ś.	Zawade
Ul. Zielona	Grünestr.
Zielone Ogródki	Grünerplatz
Ul. Zwierzyniecka	Tiergartenstr.
„ Żupańskiego (W.	Hohenlohestr.
„ Żurawia (J.	Annenstr.
„ Żydowska	Michael Herzstr.

DOBRY TON
W KORESPONDENCJI HANDLOWEJ I PRYWATNEJ.

a) Czem jest list?

Zastępcą twoim przed osobą, do której piszesz. Staraj się więc przeto przedstawić się jej w dobrem świetle. Świadkiem nietylko dla ciebie ale i często przeciw tobie, któremu, raz go wysławszy, zaprzeczyć nie możesz.

b) Jak zaczynać list?

Z lewej strony arkusza wolne miejsce na 3 cm. u góry mniejwięcej 4 cm. u dołu 2—3 cm. miejsca wolnego; datę u góry w prawym rogu; na środku, ponad listem, tytuł wzgl. firmę, 2—3 cm. poniżej zaczyna się list (tekst) właściwy; na drugiej stronie rozpoczyna się list równolegle z tytułem (firmą) na stronie pierwszej.

c) Jaką ma być zewnętrzna strona listu?

Przyzwoita, czysta, arkusz niepomięty. Pisz list każdy z takiem staraniem, jakie masz n. p. o twoje ubranie, wychodząc z domu.

Pisz na dobrym, nieprzejrzystym papierze! Biały papier najlepiej odpowiada dobremu smakowi; jeżeli używasz papieru kolorowego, nie wybieraj kolorów krzyczących! Do listów prywatnych używaj zawsze całych arkuszy! Gdy niemasz papieru linjowanego (lub kratkowanego) podłóż podkładkę linjowaną. Nie wielu ludzi pisze zupełnie prosto; krzywe rządki robią nieprzyjemne na czytającego wrażenie.

Osuszaj list zawsze bibułą! Piasek rysuje papier i zamazuje pismo często; osuszanie listu „nad lampą" opala go, lub sadzami osadza.

d) Co pisze się w liście?

Tylko to, co wprzód rozważyłeś sobie należycie. Jeżeli odpowiadasz na list, przeczytaj sobie dokładnie list, na który dać masz odpowiedź.

Nie opuść żadnego szczegółu lub zapytania! Odpowiedz na pytania w porządku, w jakim są stawione. Odpowiadaj na list krótko, rzeczowo bez długiego wstępu i określeń! Nie przeładowywuj listu niepotrzebnymi drobiazgami. Pamiętaj na przysłowie angielskie: time is money! (czas- to pieniądz!)

Nie zawierzaj tajemnic w liście! Nie pisz nic, co by ci mogło szkodzić kiedykolwiek!

Jeżeliś nie pewny w piśmie, napisz list wpierw na nieczysto, potem go przepisz. Nie wycieraj lub poprawiaj wyrazów w liście.

Bądź ostrożnym w wysłowieniu się w liście! Nie pisz listu (odpowiedzi), gdy jesteś wzburzony (chociaż i słusznie), lub w gniewie, bo później może pożałujesz, a wtedy będzie za późno!

e) Jak powinien być list napisany?

Przedewszystkiem wyraźnie! Nie wymagaj od nikogo aby twoje hieroglify mozolnie odcyfrowywał, bo na to nie ma tenże ni czasu ni chęci!

Jeżeli nie odbierzesz zaraz lub wcale odpowiedzi na list niewyraźnie napisany, będzie to tylko w porządku, a tobie przestrogą i nauką w przyszłości! Podpis — zwłaszcza w listach prywatnych — winien być również czytelny: nie rób z niego zagadki rebusowej.

f) Kiedy odpowiada się na list?

Odwrotnie, (możliwie) w dniu odebrania listu! Pamiętaj jak sam nieraz z niecierpliwością odpowiedzi oczekujesz... Pozatem możesz nieraz przez twoją opieszałość narazić pytającego — a często siebie samego — na straty.

Ważne listy, zwłaszcza zaś listy kupieckie, należy kopjować lub zatrzymać odpis tychże dla siebie, gdyż będziesz go później może potrzebował, pozatem (w drugim wypadku) — kodeks handlowy wyraźnie to przepisuje!

Książka kopijna służy często jako dowód przed sądem. Na listy obraźliwe lub anonimowe (pod literą) najlepszą odpowiedzią jest — żadna! Na list zawierający prośbę, należy w każdym razie odwrotnie odpowiedzieć: jeżeli możesz jej zadosyć uczynić, sprawisz petentowi radość, jeżeli nie, oszczędzisz mu daremnego wyczekiwania.

g) Jak wysyła się list?

W kopercie grubej (możliwie) futrowanej, nieprzejrzystej! Koperta winna być odpowiednia do formatu listu, by tegoż nie łamać więcej jak potrzeba.

Przed zamknięciem listu przeczytaj go raz jeszcze. Przekonaj się, czyś ew. wkładki lub załączniki rzeczywiście dołączył do listu; w tym wypadku zrób odpowiednią wzmiankę w liście (n. p. 2 załączniki, lub tp.) Nie zwilżaj koperty i znaczka ustami, tylko gąbką lub (ostatecznie) palcem.

Opłacaj list (lub paczkę, etc.) dokładnie, by nie narazić odbierającego na straty; pominąwszy to, że tenże często listu niedostatecznie frankowanego (lub niefrankowanego wcale) nie przyjmie, przez co narazisz się na koszta i zmudę czasu!

Znaczek pocztowy należy nalepić w prawym rogu koperty, a nie n. p. drugostronnie!

Adres pisze się na środku koperty, tytuł (lub branżę), poniżej miejscowość u dołu z prawej strony, ulicę i nr. domu, piętro, etc. poniżej tejże.

Przekonaj się w końcu, czy znaczek jest dobrze przylepiony, a koperta dobrze zalepiona. Adres dokładny!

h) Kiedy używa się karty korespondencyjnej (pocztówki)?

Wtedy, jeżeli napisanie listu za wiele czasu zabiera — do wszelkich wiadomości (krótkich, mniej ważnych), które w danym razie każdy bez szkody dla ciebie i odbierającego czytać może, do krótkich odpowiedzi lub zapytań (patrz wyżej!)

Pocztówka zastępuje w tym wypadku list, można w niej streścić się, opuścić tytuły i zakończenia.

i) Kiedy pocztówki nie używa się?

Jeżeli piszesz do przełożonych, dobroczyńców twych osób duchownych i świeckich, dzierżących odpowiednie stanowiska w społeczeństwie.

Pisząc prośbę lub podziękę.

Pisząc wiadomości osobiste, które w tajemnicy przed ludźmi nie interesowanymi pozostać mają. Pisząc monit do dłużnika.

Robiąc komuś zarzut lub wyrażając komuś swoje nieukontentowanie lub skarcanie — w ostatnich dwuch wypadkach narazić się możesz łatwo — pisząc rzeczy te (chociażby i polegały na prawdzie) na otwartej pocztówce, na skargę o obrazę.

(M. K.)

PRZESTROGI DLA KUPCÓW I KUPUJĄCYCH

1) Nie kupuj nic, czego nie potrzebujesz.

2) Nie zamawiaj przez pośredników czegoś, co możesz nabyć na miejscu w składzie, w fabryce, gdzie masz wybór.

3) Nie podpisuj żadnych kwitów, których dobrze wprzód nie przeczytasz lub nie zrozumiesz. Wykreśl w każdym razie wszystko, co ci nie odpowiada.

4) Wszędzie sprawdzaj liczby z cenami, czy się zgadzają.

5) W rozmaitych kwitach, polisach, premjach czytaj drobnym drukiem po bokach poczynione dopiski, bo one czasem najważniejsze.

6) Jeśli czego sam nie zrozumiesz, nie wdawaj się w żadne objaśnienia, jakich ci udzielają, tylko ustęp ten wykreśl z zamówienia albo nie podpisuj go, jeżeli nie chcą zgodzić się na wykreślenie.

7) Zresztą, jeżeli co czynisz na piśmie, to nie spuszczaj się na żadne ustne domówienia i obietnice. Nie podpisuj zamówienia, aż tam wszystko znajdziesz zapisane, co ci obiecano.

8) W najgorszym razie, jeżeli co zamówisz u podróżującego nieznanej ci firmy, to mów z nim tylko przy świadkach.

9) Jeżeli co zamówisz, to zbadaj na miejscu zaraz odpisy zamówienia i sprawdź czytając we dwie osoby, czy kopia zgadza się z oryginałem.

10) Nie podpisuj żadnego zamówienia, jeżeli w nim stoi wyraz „miejsce wykonania“ i coś o sądzie. Żądaj skreślenia tych wyrazów, albo nie podpisuj. W innym razie albo cię oskarżą gdzieś w obcem mieście, albo będziesz miał inne kłopoty.

11) **Strzeż się przed odpłatą na raty.** Na papierze wygląda to nieraz tanio. Schwytał się niejeden na to; zwykle wypada to bardzo drogo. Jeżeli punktualnie nie zapłacisz raty, towar odbiorą, zaliczek nie zwrócą.

12) Strzeż się przy każdym interesie, żebyś nie pożałował po niewczasie.

REGUŁY ŻYCIOWE

PREZYDENTA JEFFERSONA

1) Nie odkładaj na jutro, co dzisiaj możesz załatwić.
2) Nie trudź innych tem, co sam zrobić możesz.
3) Nie dysponuj pieniędzmi przed czasem, aż je posiędziesz.
4) Nie kupuj rzeczy zbytkownych jedynie dlatego, że — są tanie.
5) Duma jest kosztowniejszą niż głód, pragnienie i zimno.
6) Nigdy żałować nie będziesz, żeś mniej zjadł, jak mogłeś zjeść.
7) Co chętnie czynisz, mniej trudniej ci się wydaje.
8) Nie troszcz się o złe, które może wcale nie nastąpi.
9) Osądzaj wszystko z dobrej strony.
10) Gdy jesteś w gniewie, licz do 10, zanim zaczniesz mówić; jesteś bardzo gniewny, licz do 100.

Wyrazy obce

używane w życiu kupieckiem itp.

A.

a. c. - anni currentis, w roku bieżącym
à conto - na rachunek, na poczet rachunku
a dato - od daty, od dnia
ad ultimum - do ostatniego
ad valorem - w stosunku do wartości
a jour - mieć zawsze książki handlowe w porządku do dnia bieżącego
Akcept - zobowiązanie piśmienne (na wekslu)
Al pari - na równi; sto za sto
a. p. - anno passato - w roku minionym
appoint - pozostałość, dodatek, dopłata
Avis - zawiadomienie
a vista - za okazaniem, przy wekslach, że w razie prezentacji winien być natychmiast zapłacony
ad hoc - (für dieses), za to
ad honorem - (zu Ehren) ku czci
Adieu - z Bogiem (dosłownie przetłomaczone)
ad infinitum - w nieskończoność
ad manus proprias - do własnych rąk
ad notam - zapisać, do pamięci
ad oculos - przed oczy (przedłożyć) dowód widoczny złożyć
ad rem - do sprawy
ad valorem - według wartości (przy urzędach celnych)
à fonds perdu - zapomoga (pieniężna) w rodzaju podarunku, na którą to odpłatę z góry się zrezygnowuje
agio - doliczenie czyli podwyższenie sumy rachunku przez pewną sumę
air - mina, skromny wygląd
alea jacta est - dosłownie: „kostkę rzucono!" czyli (wojnę) rozpoczyna się
alibi - gdzieindziej, w innem miejscu
Allons! - naprzód
All right - dobrze tak, wszystko dobrze, zgoda
à tout prix - za każdą cenę

B.

Blanco - akcept - weksel podpisany, lecz nie wypełniony
brevi manu - odręcznie i bez żadnych formalności
baisse - obniżenie kursu papierów wartościowych (patrz hausse)
Bis dat, qui cito dat - przysłowie: 2 razy daje, kto szybko daje
bona fide - w dobrej wierze
bon gré, mal gré - dobrze lub źle, chętnie lub niechętnie
bon ton - dobry ton
bravour - odwaga, śmiałość

C.

Conto corrente - rachunek bieżący
cif - skrócenie słów: cost (koszta ładowania) insurance (zabezpieczenie) i freight (fracht) oznacza, szczególniej przy wysyłkach zamorskich, że sprzedający aż do miejsca przeznaczania, zazwyczaj jakiegoś portu, ponosi wszelkie koszty ładowania, frachtu i premję zabezpieczenia.
clausula - warunek
c. o. d. - cash on delivery, gotówka przy odbiorze, za pobraniem należytości
courtage (kurtaż) - faktorne, wynagrodzenie maklera
ca. - circa - mniejwięcej
casus - zdarzenie, przypadek, wypadek
certificat - poświadczenie piśmienne które zawiera jakieś zapewnienie lub świadectwo
comme il faut - (tak) jak się należy
conditio sine qua non - tak lub nie
conditio - warunek, także stan, położenie
consentio - ja się zgadzam
contra - przeciw, naprzeciw (naprzeciwko)
corpus delicti - znalezienie przedmiotu udowodniającego karygodność czynu
cesja - przepisanie (przelanie) komuś swych praw lub pretensji

D.

Damno - opłata dodatkowa, nadzwyczajna strata, opust etc.
Del credere (delcredere) na wiarę, odpowiedzialność, poręczenie za zobowiązania innych
Dewiza - weksel na zagranicę, płatny w obcej monecie
domicil - miejscowość, w której weksel do zapłaty przedłożony być winien
da capo - (włosku) „od początku", wykrzyknik w teatrach etc., powodujący artystów do powtórzenia odnośnego ustępu programu
de facto - istotnie, rzeczywiście
de gustibus non est disputandum - przysłowie: smak (ma każdy) jest różny
demi - połowa
dito, dto. - to samo
Divide et impera - dziel i rządź!
dixi - powiedziałem (zakończenie jakieś mowy)
do, ut des - daj, abym mógł też ci dać
dubiosa - tyle co strata (w kupiectwie: straty, niepewni dłużnicy)
du jour - (dyżur) n. p. służba 1-dniowa, którą pełnią wojskowi urzędnicy etc.
Dulce et decorum est pro patria mori - przysłowie: słodko i chwalebnie jest za ojczyznę umierać

E.

Elite - to najlepsze, wyszukane, wybrane (towarzystwo)
en bloc - w całości
en miniatur - (miniatura) w małej, dobrej mierze
Entente cordiale - dobre (serdeczne) stosunki pomiędzy dwoma państwami
ergo - więc
ex jure - wedle prawa

F.

f. o. b. - skrócenie angielskiego free on bord, bez wszelkich kosztów i frachtu, franco statek morski
fama - pogłoska, zwykle dobre lub złe wieści o jakiejś osobie lub rzeczy
fiasko - przepaść w swych zamiarach, niepowodzenie
floreat - kwitnie, dojrzewa

G.

Giro - (żyro) poręczenie wekslu, formuła przekazywania weksla lub czeku, pisana na odwrotnej stronie, przekaz (bezgotówkowy)
grande vitesse - przesyłka pospieszna (Eilgut)
petite vitesse - przesyłka zwyczajna (Frachtgut)
garçon - chłopiec, odźwierny, kelner
Good bye - (wymowa: gudd bei) adieu, bądź zdrów

H.

H. P. lub HP. - (ang. hors-power) siła koni (w polskiem K. P. - koni parowych)

haute volée - wybrane towarzystwo
„Hodie mihi, cras tibi" - przysłowie: „Dzisiaj mnie, jutro tobie"
homo - człowiek
Honoris causa - dla honoru (z honorem)
hausse - (zwyżka kursu papierów wartościowych (popyt na p. w.)

I.

I. - Imperator, cesarz
impresario - (po włosku) osoba która się czegoś podejmuje, podejmujący, (zwykle agent teatralny lub cyrku)
Index - rejestr. spis, (wykaz dzieł [książek] zabronionych przez kościół)
in duplo - w podwójnem wykonaniu
in flagranti - „na gorącym uczynku", przychwycić
in manu - w ręce
in memoriam - na pamiątkę
in nomine - w imieniu, w pełnomocnictwie
in spe - w nadziei
in statu quo - w stanie obecnym, momentalnym
inter arma silent leges - tyle co: podczas wojny prawa niema
Interregnum - epoka, w której z powodu śmierci króla lub tp. rząd sprawuje regent, lub — jak było w Polsce — prymas, którym jest każdorazowy arcybiskup gniezn.-pozn.
in vino veritas - „w winie jest prawda"

J.

J. C. - Jezus Chrystus
jun. lub **jr.** - skrócenie od junior młodszy (patrz senior)
Justitia - Bogini sprawiedliwości

K.

konflikt - zatarg
konsekwencje - następstwa
konstatować - stwierdzić
konsument - kupujący, odbiorca, który sam zakupiony towar spotrzebuje
konto (conto, conti) - rachunek (w książkach handlowych)
kontrakt - zawarta umowa
konwersacja - rozmowa
koncentracja - zbieranie się, (np. wojska w jeden punkt)
kopja - odpis
korrekt - dobrze, bezbłędnie

niący podpisującego (nie zawsze jednak) od ponoszenia kosztów protestu
oferować - polecać, ofertę złożyć
oponować - przeciwstawić, odmienne stanowisko zająć, się sprzeciwiać w pewnej rzeczy
ora et labora - módl się i pracuj

P.

plein pouvoir - plenipotencja (pełnomocnictwo nieograniczone)
P. P. Praemissis praemittendis - zamiast tytułów
P. T. pleno titulo - zamiast tytułów
P. S. post scriptum - przypisek, dopisek na już zakończonych listach
pardon - przepraszam
panem et circenses - „chleba i zabawy"
pro forma - dla formy
pro patria - za ojczyznę
pro quota - stosunkowo
pro mille - (w skróceniu ‰) za tysiąc, od tysiąca

R.

zrealizować - wykonać jakiś projekt lub interes
referencje - polecenia, stosunek handlowy lub osobisty, na który się powołać można
relation - stosunek (handlowy)
renumeracja - wynagrodzenie (Zarządu Tow. Akc. lub Rady Nadzorczej)
rekomandacja - polecenie
rekonwalescent - do zdrowia powracająca osoba
Rex - król

S.

storno - skreślać, poprawiać; dzieje się to przy przeksiążkowaniu mylnie zapisanych pozycji
s. e. e. o. - salvo errore et omissione, t. zn. z zastrzeżeniem omyłek
S. T. - salvo titulo, tytuł zarezerwowano
Salve! - (pozdrowienie) bądź pozdrowiony
satysfakcja - zadośćuczynienie
sine titulo - „bez tytułu"
sans comparaison - bez porównywania
sen. lub **senior** - starszy (patrz

TABELA WYWIADOWCZA

DRGM. 445183 DLA ZAKŁADÓW FABRYCZNYCH WIĘKSZYCH PRZEDSIĘBIORSTW itp. DRGM. 445183

SKALA WYPŁACALNOŚCI

Litera kredytowa	Wypłacalność
0	bankrut zupełny
$^1/_2$	niewypłacalny; ew. drobny kredyt kwestja zaufania osobistego
$^1/_2$ — $^2/_4$	M 1000 — do 2000 —
$^3/_4$	M 5000 — do 10,000 —
$^3/_4$ — 1	M 20,000 — do 50,000 —
1	M 100,000 — do 500,000 —
1[a]	kredyt nieograniczony

TABELĘ powyższą używa się w sposób następujący: tabelę odpisuje się na osobnej karteczce i nalepia się ją na pierwszej (lub ostatniej) stronie Księgi Głównej (odbiorców).

INFORMACJE kredytowe (wywiady) otrzymane z Biura Wywiadowczego lub z innej strony należy oznaczyć podług tabeli powyższej, jedną z liter — stosownie do wierzytelności odnośnego odbiorcy. Informację (wywiad) odkłada się potem zazwyczaj do teki osobnej w rejestraturze, a na koncie odbiorcy wypisuje się ponad nazwiskiem ową cyfrę kredytową (n. p. $^3/_4$ — tj., że kredytu można udzielić do Mk. 10000. —).

W ten sposób ułatwić sobie można szybkie orjentowanie się, głównie przy dalszych interesach, zwłaszcza zleceniach piśmiennych, bez mozolnego nieraz szukania odnośnego wywiadu — i stwierdzić natychmiast, czy i w jakiej wysokości kredytu udzielić można.

O ile wierzytelność — zdolność kredytowa — danego odbiorcy z biegiem czasu ulegałaby zmianie — na korzyść lub niekorzyść jego — należy oczywiście natychmiast to uwydatnić odpowiednią literą na koncie tegoż — kasując równocześnie pierwotny znak kredytowy.

M. K.

256-

CYFRY RZYMSKIE

	CYFRY			CYFRY	
	ar.	rzym.		arab.	rzymskie
Jeden	1	I	Czterdzieści	40	XL
Dwa	2	II	Pięćdziesiąt	50	L
Trzy	3	III	Sześćdziesiąt	60	LX
Cztery	4	IV	Siedmdziesiąt	70	LXX
Pięć	5	V	Ośmdziesiąt	80	LXXX
Sześć	6	VI	Dziewięćdziesiąt	90	XC
Siedm	7	VII	Sto	100	C
Ośm	8	VIII	Dwieście	200	CC
Dziewięć	9	IX	Trzysta	300	CCC
Dziesięć	10	X	Czterysta	400	CCCC
Jedenaście	11	XI	Pięćset	500	D albo IↃ
Dwanaście	12	XII	Sześćset	600	DC
Trzynaście	13	XIII	Siedmset	700	DCC
Czternaście	14	XIV	Ośmset	800	DCCC
Piętnaście	15	XV	Dziewięćset	900	CM
Szesnaście	16	XVI	Tysiąc	1000	M
Siedmnaście	17	XVII	Dwa tysiące	2000	IIM
Ośmnaście	18	XVIII	Pięć tysięcy	5000	IↃↃ
Dziewiętnaście	19	XIX	Dziesięć tysięcy	10000	CCIↃↃ
Dwadzieścia	20	XX	Sto tysięcy	100000	CCCIↃↃↃ
Trzydzieści	30	XXX			

ZAMIANA CZĘŚCIEJ UŻYWANYCH UŁAMKÓW NA UŁAMKI DECYMALNE

1/2 = 0,50	1/7 = 0,143	1/15 = 0,0666
1/3 = 0,333	6/7 = 0,856	1/16 = 0,0625
2/3 = 0,666	1/8 = 0,125	1/20 = 0,05
1/4 = 0,25	3/8 = 0,375	1/25 = 0,04
3/4 = 0,75	5/8 = 0,625	1/30 = 0,0333
1/5 = 0,20	7/8 = 0,875	1/40 = 0,025
2/5 = 0,40	1/9 = 0,111	1/50 = 0,02
3/5 = 0,60	8/9 = 0,888	1/60 = 0,0166
4/5 = 0,80	1/11 = 0,091	1/70 = 0,0143
1/6 = 0,166	1/12 = 0,083	1/80 = 0,0125
5/6 = 0,833	11/12 = 0,917	1/90 = 0,0111

DYWIZORY PROCENTOWE

Dywizor procentowy wynosi przy następujących stopach procentowych:

1/8 % = 2880	3 % = 120
1/4 % = 1440	3 3/4 % = 96
1/2 % = 720	4 % = 90
3/4 % = 480	4 1/2 % = 80
1 % = 360	5 % = 72
1 1/2 % = 240	6 % = 60
2 % = 180	7 1/2 % = 48
2 1/4 % = 160	8 % = 45
2 1/2 % = 144	9 % = 40
2 2/3 % = 135	10 % = 36

DZIESIĘĆ PRZYKAZAŃ
DLA KUPIECTWA POLSKIEGO

I.

Pamiętaj przed każdym zakupem o „przemyśle swojskim", który nas wywieść ma z nędzy i ekonomicznej niewoli.

II.

Nie będziesz chwalił i nabywał wyrobów obcych, a ganił wyrób swojski, zwłaszcza gdy go nie znasz wcale.

III.

Otocz się w domu wyrobami przemysłu swojskiego, a wyrzeknij się szychu i blichtru narzuconego przez obcych.

IV.

Kochaj wszystko co pochodzi z kraju, wszystko co wśród ciężkich warunków się wytwarza, — nie szydź, lecz radź i dopomagaj w pracy.

V.

Nie zabijaj szczerych chęci i usiłowań gorętszych od ciebie, lecz o ile cię stać, dopomóż zwycięstwu wspólnej dobrej sprawy.

VI.

Nie wprowadzaj w błąd swych bliźnich, gdy domagają się wyrobów swojskich — mówiąc: że nie istnieją.

VII.

Nie kradnij opinji wyrobów swojskich, krytykując je z bezpodstawną złośliwością.

VIII.

Nie wyzyskuj wielkich haseł dla osobistego zysku i nie kładź na towarach obcych marki: „swojski wyrób".

IX.

Nie żądaj cen wygórowanych za wyrób swojski bo szkodząc sprawie zaprzepaścisz i własny trud.

X.

Nie wyzyskuj ani producentów, ani konsumentów, ani kupców, nabywaj i reklamuj wyroby swojskie, a przysłużysz się i ojczyźnie i sobie.

TABELA ŚWIĄT WIELKANOCNYCH
OD ROKU 1922 DO 1950

Rok	1922 . . .	16 kwietnia
„	1923 . . .	1 „
„	1924 . . .	20 „
„	1925 . . .	15 „
„	1926 . . .	4 „
„	1927 . . .	17 „
„	1928 . . .	8 „
„	1929 . . .	31 marca
„	1930 . . .	20 kwietnia
„	1931 . . .	5 „
„	1932 . . .	27 marca
„	1933 . . .	16 kwietnia
„	1934 . . .	1 „
„	1935 . . .	21 „
„	1936 . . .	12 „
„	1937 . . .	28 marca
„	1938 . . .	17 kwietnia
„	1939 . . .	9 „
„	1940 . . .	24 marca
„	1941 . . .	13 kwietnia
„	1942 . . .	5 „
„	1943 . . .	25 „
„	1944 . . .	9 „
„	1945 . . .	1 „
„	1946 . . .	21 „
„	1947 . . .	6 „
„	1948 . . .	28 marca
„	1949 . . .	17 kwietnia
„	1950 . . .	9 „

PRZEMYSŁ PAPIERNICZY W POLSCE.

W zeszycie 20 „Przeglądu Gospodarczego" znajdujemy ciekawe szczegóły o obecnym stanie naszego przemysłu papierniczego: przemysł ten rozwija się i w naszej dzielnicy dzięki inicjatywie Banku Związku Spółek Zarobkowych, który wespół z innemi bankami sfinansował Wielkopolską Papiernię w Bydgoszczy.

P. H. Br. pisze w „Przeglądzie":

Przemysł papierniczy podniósł wytworczość swoją w roku bieżącym dość znacznie. W styczniu r. b. wynosiła ona $1/3$, dziś można ją obliczać na 60 proc. produkcji przedwojennej i to tylko w b. Królestwie Kongresowem; małopolskie fabryki produkują obecnie już mniej więcej tę samą ilość papieru, co przed wojną. W Wielkopolsce natomiast dopiero w styczniu r. b. powstała nowa i jedyna tam fabryka papieru w Bydgoszczy. Przemysł papierniczy w Polsce zatrudnia w dobie obecnej 14 fabryk, około 4500 robotników, 21 maszyn parowych (przed wojną w samem Królestwie Polskiem pracowało 25 maszyn). Są to następujące fabryki:

	w b. Królestwie Polskiem:	Ilość robotników	Ilość maszyn
1.	Tow. Akc. Mirkowskiej Fabryki Papieru w Jeziornie	700	3
2.	Tow. Akc. Steinhagen Wehr i Ska w Myszkowie	520	3
3.	„Soczewka"	400	2
4.	C. A. Moes w Wierbec (lub Sławniowie)	250	1
5.	Tow. Akc. R. Saenger w Pabjanicach	500	2
6.	Fabryka Papieru i Młyny w Częstochowie	300	1
7.	Tow. Akc. Fabryki Papieru „Klucze"	300	1
8.	G. Hamprecht w Sosnowcu	100	1
9.	Schwarestain i Alterwein we Włocławku	150	1
10.	Bodzechów	60	1
	w Małopolsce:		
11.	Tow. Akc. Żywieckiej Fabryki Papieru w Żywcu	500	2
12.	F. Romaszkan w Wadowicach	200	1
13.	Sp. Akc. Bielskiej Fabryki Papieru St. Niemojewski	200	1
	w Wielkopolsce:		
14.	Tow. Akc. Wielkopolskiej Fabryki Papieru w Bydgoszczy	300	1
		4480	21

Wszystkie wymienione fabryki papieru w b. Królestwie Kongresowem, a również Żywiecka i Wielkopolska należą do Związku Zawodowego Papierni Polskich (Warszawa, Czackiego 18).

Produkcja naszych papierni obejmuje wszelkie gatunki papieru z wyjątkiem bardzo luksusowych i technicznych, jak fotograficznych.

Zapotrzebowania wewnętrznego kraju produkcja ta nie jest jednak w stanie zaspokoić. Przed wojną fabryki papieru w b. Królestwie Kongresowem wywoziły do b. Cesarstwa Rosyjskiego przeszło połowę swej produkcji za sumę 6 $1/2$ miljona rubli, natomiast przywożono do Królestwa innych gatunków tak z Rosji, głównie z Finlandji, jak i z zagranicy za sumę 6 miljonów rubli.

Dziś warunki zmieniły się zasadniczo. Zmniejszona produkcja naszych fabryk nie mogłaby pokryć nawet zapotrzebowania przedwojennego, a nie odpowiada zupełnie dzisiejszemu, kilkakrotnie większemu zużyciu papieru, jak np. papierów drukowych, zużycie których wzrosło trzy, a nawet czterokrotnie.

Wzrost wytwórczości naszych fabryk papieru nie może, niestety iść w tak szybkiem tempie, jak to się dzieje ze spożyciem tego artykułu. Wpływa na to wiele przyczyn, lecz najważniejszą, najboleśniej dająca się odczuć — jest brak celulozy. Jedyna nasza fabryka tego podstawowego dla przemysłu papierniczego surowca produkuje zaledwie połowę tej ilości, jaką papiernie mogłyby przerobić. Mogła-

by ona wprawdzie podnieść produkcję o jakie 30 proc., lecz cierpi na brak drzewa, dowóz którego, a właściwie dostawa do kolei jest niezmiernie utrudnioną. W swoim czasie sprowadzano znaczne ilości celulozy z Czech, lecz dziś zapasy te wyczerpują się, a o sprowadzaniu nowych, mowy być nie może ze względu na niski kurs naszej waluty. Tak samo daje się odczuwać brak masy drzewnej, sprowadzanej dotychczas ze Szwecji, co dziś z tych samych względów walutowych jest ogromnie utrudnione. Fabryki papieru nie mogą też sprowadzać w dostatecznych ilościach smarów amerykańskich, nowych maszyn, prócz części z Niemiec i Austrji, nie sprowadza się obecnie; stan techniczny naszych papierni pogorszył się znacznie w stosunku do przedwojennego, to wszystko utrudnia, oczywiście bardzo wzmożeniu produkcji. To też musimy sprowadzać i to znaczne ilości, szczególnie papierów drukowych z Niemiec i Austrji. Przed wojną papiery te przychodziły do nas z Finlandji, dziś jednak, ze względu na stosunki walutowe, jest to niemożliwe i nasz przemysł drukarski zmuszony jest zaopatrywać się w papier na rynkach niemieckim i austrjackim.

Przewóz papieru wyraża się w następujących cyfrach:

Przeciętna miesięczna z	r. 1920	1 587	ton
5 pierwszych miesięcy	r. 1921	14 282	ton.

Przyczem w kwietniu i w maju daje się zauważyć dość silny spadek w stosunku do miesięcy poprzedzających („Przegląd Gospodarczy" zeszyt 19, str. 699).

Papier sprowadzany jest dzisiaj jedynie w ilościach niezbędnych. Konkurencja zagraniczna ze względu na wysoki kurs walut obcych obecnie nam nie zagraża; w razie poprawy naszych stosunków walutowych przemysłowi papierniczemu a przynajmniej niektórym jego działom, zagraża poważna katastrofa. Przyczyną tego jest wyłączenie z pod ochrony celnej papierów: rotacyjnego i najgorszego drukowego, które opłacają cło normalne bez agia. W razie podniesienia się kursu marki polskiej fabryki tych gatunków papieru albo będą zmuszone zaprzestać produkcji, albo przerzucić się na inny rodzaj fabrykacji, gdyż obcy towar, mający wstęp wolny, nie broniony dostatecznemi cłami i wysokością kursu obcej waluty, zaleje rynek krajowy.

Konjuktury wywozowe są ze względów walutowych dla naszego przemysłu papierniczego świetne; papier nasz mógłby z łatwością znaleść zbyt nawet w Ameryce, o wywozie jednak trudno jest dzisiaj myśleć, wobec tego, że nieprędko zdoła nasz przemysł papierniczy pokryć zapotrzebowanie wewnętrzne.

W ogólnie ciężkiem położeniu przemysłu papierniczego widzimy pod jednym względem znaczną poprawę: oto dziś już, dzięki wolnemu handlowi, fabryki nie uskarżają się na brak węgla, jak to przed niedawnym jeszcze czasem miało miejsce.

Ceny papieru rosną stale, lecz nie więcej niż robocizna, sprawdzić to można, porównując ceny i płacę robotniczą w październiku i styczniu b. r.

PŁATNOŚĆ WEKSLI (DŁUŻNIKÓW)
W ROKU 1922

Miesiąc	dzień	Miejscowość	Wystawca	Suma Mk.	f.

PŁATNOŚĆ WEKSLI (DŁUŻNIKÓW)
W ROKU 1923

Miesiąc	dzień	Miejscowość	Wystawca	Suma Mk.	f.

Ważne terminy na rok 1922

Miesiąc	Dzień	

HANSAPOL

POWSZECHNE TOWARZYSTWO TRANSPORTÓW I ŻEGLUGI

SP. Z OGR. ODP.

CENTRALA:

Warszawa, Długa 46 — Tel.: 9-14, 54-92, 54-08.

Poznań, Pawła 2 — Tel.: 54-88, 55-88

ODDZIAŁY WŁASNE:

Łódź — Moniuszki 3 — Tel. 579

Poznań — Pawła 2

Gdańsk — Neugarten 11 — Tel. 53-73

Białogóra-Dt. Eylau, Białystok, Sienkiewicza 34, Tel. 112 Leszno, Fraustadt, Grajewo, Grudziądz, Garnsee, Śniatyń—Niepołokowce, Prostken, Zbąszyń, Stensch, Tczew Wronki — Krzyż.

Transporty międzynarodowe koleją i drogą wodną. Przechowywanie, Inkaso, Lombardowanie, Clenie.

Koncern Hanseatycko-Reńsko-Morski

Zjednoczone Domy Ekspedycyjne

„HANSA“ Transportowe Tow. Akc.

Berlin, Brema, Cosel, Drezno, Gdańsk, Halle, Pr. Herby, Hamburg, Królewiec, Lipsk, Libawa, Lubeka, Maltsch n/O., Memel, Ryga, Saalfeld n/Saalą, Szczecin, Wrocław VI.

„HANSA“ Międzynarodowe Tow. Eks.

z ogr. odp.

Wiedeń 1, Franciszka Józefa 5

Tow. Eksp. Reńsko-Morskie z ogr. odp.

Frankfurt n/M., Kolonia n/R., Moguncja, Mannheim, Rotterdam

Mannheimskie Tow. Składów Towarowych

Bazylea, Esslingen, Heilbronn, Karlsruhe, Kempten i. B. Kolonia, Lörrach, Ludwigshafen, Mannheim, Reutlingen. Rotterdam, Singen-Hohentwiel, Strassburg-Kehl, Stuttgart.

Münsterskie Tow. Żeglugi i Składów

Duisburg, Emden, Hamm i. W., Hannover, Münster i. W.

Dolnoreńskie Towarzystwo Żeglugi Parowej i Holowniczej

Düsseldorf

C. J. Jonen Wwe., Düsseldorf

Franz Heinrich, Hamburg, Lubeka.

Société Anonyme Phénix Rhénan

Antwerpja

Holendersko-Niemieckie Towarzystwo Transportowe

Amsterdam

W. Prinzig

Akwizgran, Herbesthall

Gowanni Ambrosetti Tow. Akc.

Boulogne, S/M. Chiasso, Domodossola, Florencja, Genua Longatico, Luin, Medjolan, Modena, Paryż, Pontafel, Tryest, Turyn.

Berliński Związek Transportowy „HANSA“

Sp. z ogr. por.

Berlin S. 42

Towarzystwo Robót Inżynierskich

TRI

Towarzystwo Akcyjne

W POZNANIU

ulica Grottgera Nr. 14

Konta bankowe:
Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa
Bank Zw. Spółek Zarobkowych
Poznański Bank Przemysłowców
Polski Bank Handlowy w Poznaniu

Adres dla telegr.: „TRI“ Poznań
Telefon 2838, 2837
6303, 5241

Oddziały:

Warszawa - Bydgoszcz

Kamieniołomy w Miechucinie (Pom.)
Zakłady Przemysłowe (tartak, cegielnia) w Strzelnie.

Wykonuje i projektuje wszelkie prace inżyniersko-budowlane

Koleje. Drogi bite. Mosty. Roboty wodne. Porty. Zakłady fabryczne. Kanalizacja miast. Wodociągi. Konstrukcje żelbetowe. Wyroby cementowe.

Rzeczoznawstwo - Wykonanie
Projekty - Porada techniczna

Wyroby skórzane

Stanisław Jeszke

P o z n a ń

Plac Wolności 10
Telef. 22 17

Wszelkie wyroby skórzane, artykuły do podróży, laski, galanterja, parasole.

Wyborowe i wytworne wykonanie
Wybór największy.